INDEX
RHETORICUS
ET
ORATORIUS,

Scholis, & Institutioni tenerioris ætatis accommodatus.

Cui adjiciuntur

FORMULÆ ORATORIÆ,
ET
INDEX POETICUS.

Opera & Studio

THOMÆ FARNABII.

Editio novissima prioribus emendatior.

SENEC. 64. Epist.

Etsi omnia à veteribus inventa essent: hoc tamen semper novum erit, usus & inventorum ab aliis scientia & dispositio.

LONDINI,
Typis *ANDR. CLARK*, Impensis
JOH. WRIGHT, in vico vulgo
vocato Little Britain. 1672.

quid dispensatione ...
ordo fremunt magistri ...
dividentibus Ira: quibus sit ...

man is blest

Thomas: Dones
His: Booke 1679

Illustrissimo Viro,

Dominico Molino,

Senatori Veneto.

MAturius solicitare Gratias, felicius ciere Musas, jamdudum oportuisse me sensi; & debui certe, tam gratis invitamentorum, tam Musæis literarum beneficiis, neque privatis tantum iis, ab Excellentia tua toties cohonestatus: Sed & has invitas funestasse, & illas præcipites traduxisse me vereor, qui virum in excelsissima virtutum & honorum arce extra omnem ingenii aleam positum, à summo prudentissimæ Eloquentiæ fastigo in ludi hujus Rhetorici pulverem, nec eruditum satis, devocare ausus sim. Cujus ex præceptis, si, ut fabricæ hujus vestibula honesta essent aditusque illustres, iniquam Nominis tui rationem habuisse visus fuero; Tu pro singulari tua humanitate veniam indulge, ut si gratiam, quam indipisci volueram, assequi neutiquam liceat, offensam tamen eluctari detur. Quod si inter lemniscatas illas tibi à tot claris ingeniis, Italis, Gallis, Belgis delatas lauros, & nostras hasce Helicone procul sub Arctoo sidere natas hederas non dedignatus serpere patiaris; ad uberioris gratiæ spem ales tenuem utcunque musam illius, qui est, erit usque

Excell. Tuæ servus humill.
THO. FARNABIUS.

per multo grolere radix est hole voluptas,

in podiet werde vivens qui pp...

AD LECTORES.

VE-nulam è famulitio Rhetorico Troposchematologum ante annos viginti manu emiseram. Rudi quidem illum versu conditum; inconcinnum, fateor, & incomptum. Sed in quem, postquam publicum indeptus obtinuerat, jamque in precio esse, & luceli aliquantulum spondere cœperat, involavit plagiarius quidam; eumque, sub nullius nomine aut patrocinio errantem, in servitutem asseruit, suaque adscripsit familiæ, non cessurus ipsi patrono, peculium suum in libertatem secundum vindicias postulanti. Cujus editionem ut anteverterem, & frustratui haberem, videbam mihi properandum. Consilium itaque tanquam gladiator in arena cepi, & temere vel sic non pauca immutavi, alia quædam ejusdem generis adjeci, quæ olim à me congesta recensui, ex patribus majorum minorumque in hac arte gentium, Aristotele, Hermogene, Sopatro, Dionysio Halicarnassensi, Demetrio Phalereo, Menandro, Aristide, Apsino, Longino, Theone, Apthonio, aliisque Rhetoribus & Sophistis Græcis, tum Cicerone imprimis & Fabio Quintiliano, nec non Martiano Capella, Curio Fortunatiano Mario Victorino, Sulp. Victore, Emporio, Aur. Augustino, Ruffino, G. Trapezuntio, P. Ramo, L. Vive, Cypriano Soare, Jul. Cæs. Scaligero, Sturmio, Strebæo, Keckermanno, Alstedio, N. Caussino, J. Ger. Vossio, Andræa Valladero, aliisque innumeris. A quorum institutionibus sicubi recesserit hoc compendium; si in genere Judiciali, Inventione, Dispositione parcior visus fuero, pressiorque; scient juxta mecum eruditi non sine causa & ratione id factum: immutari quippe Oratoriæ scenam, in alio nos foro litigare, exolevisse causas forenses, quibus olim studebant & præparabantur juvenes; Demonstrativas & Suasorias delegari pueris, quibus instituendis hæc qualiacunque præcepta sunt accommodata. Proinde iis elaborandum diligentius in Elocutione & ejus partibus, propterea quod invenire & collocare sententias, proprium sit ingenii magis & prudentiæ quam artis. Si ergo in preceptis de verborum delectu habendo, compositione, periodo, ornatu, stylo formando, acuendo, exercendo, fusior, prolixiorque fuerim, agnoscent consilium meum viri diserti; cui expediendo, si haud quaquam par cesserit facultas, ignoscent candidi. Nam quod oggranniunt Lucumones inepti, inquientes, Quid loqueris nobis de præceptis artis & stylo? Nos non curamus ut puer consumat tam multum laborem & tempus, discere Linguam bestiæ, neque legere profanos autores & poetas qui fuerunt destructio multorum hominum. Erit sufficienter aptus ire ad Universitatem, si potest mediocriter intelli-

gere

gere Latine, & loqui congrue: *securus unice nil moror quid dicant, quid sentiant, (dicunt tamen ut plurimum contra quam sentiunt, ultra quam intelligunt) malevoli isti ignarures, buccones maledici, qui inertiæ suæ velum sanctimoniæ obtendentes, autoritatis suæ, si Diis placet, fascibus scientiarum turbam summovent; artes omnes, tanquam profanas, atque simplici, quam profitentur, sinceritati officientes, à sacris suis arcent.* Et quia vulpibus *hisce caudam, fugæ clavum, corporis ornamentum decurtaverit propriæ stupiditatis, inopiæ, aut pravitatis laqueus; cæteris etiam persuasum eunt, oneri hanc esse iis & impedimento. Verum enimvero ita demum rem suam sartam tectam volunt, si quod ex pelle Theologica desit, è cauda Pædagogica assuant. Memini, me puero multis adeo per transitorium hoc docendi forum patuisse iter ad sacra illa penetralia. Jam vero, inverso rerum ordine & in Mandrabuli, quod dicitur, morem, præposteri & retrogradi cedunt.* Namque ubi jam in *Academia plus satis morati fuerint, ibique annorum potius progressu, quam animorum profectu stadia & spatia confecerint Milones isti, fidemque fecerint proverbio;* Posse eum ferre bovem qui vitulum tulerit: *Inde jam vel furcillis ejecti, vel nauseantis quasi Matris vomitu exputi, mox etiam & Ecclesiæ futuri propudia & rejicula, Sacris se sacramento obligant; quibus tamen se postmodo indignos, impares, & ineptos fatentur. Sive enim infirmitatis suæ deterriti conscientia; sive exhausta quam aliunde utendum sumpserant supellectile; sive quod iis ex animi sui sententia non cedat promotio, aut amplioris alibi fulgeat lucelli spes: stivæ sacræ, cui manum admoverant, renunciant, & post terga respiciunt. Quorum alii tanquam* ἀμφίβια *terra & aqua alternis victitant, culeo sane digni puericidæ, qui dividunt operas, quarum alterutra totum poscit hominem: alii prorsus deficiunt ab equis, ut aiunt, —— Dionysii, qui se impares regendis viris experti transferunt ad imperium puerorum. Sed & justum videri laborat defectum, causasque irreligiosæ religioni invenit eorum* ὑποκρίσεις. *Dii melius, quam ut illa sit hæc Rhetorica Actio!* Non est. *Imo nec contemplatio quidem; sed Factio & mera Dissimulatio: qua se insinuant mulierculis, quibus se viros approbant; & cerdonibus, quibus cœperunt esse in precio & verendi: deinde libidine quadam nativa, & sua, caluminandi, jacto hoc fundamento artis pessimæ, quam solam callent optime, Ne cujus famæ parcant; fore enim ut quamvis consolidetur vulnus, maneat cicatrix; nullius sibi meriti aut virtutis conscii, ex censura quam sibi assumunt, homines moribus improbi, studiorum rudes, literarum profani, expertes artium nisi sordidarum, audent de rerum summa, & in qua ipse felicitatis articulus, & recte vivendi cardo vertitur, juventutis nimirum educatione decernere & præscribere. Jamque in viros literatos, qui, dum publicum in privato agunt, de republica & literaria merentur optime, scholarum moderatores, clandestinæ calumniæ tragulam adornant, eorumque famam depeculatum eunt. Hunc tumidum nuncupant Pædantium,*

dantium, proterva insolentem adolescentia, neque eum cujus gravitas ferociores à licentia deterreat; illum annis provectiorem & locupletiorem, quam qui laborem hunc ferre possit, aut etiam velit: Hunc supercilio tristi severum causantur, vultu tetrico austerum, esse suis terrori & odio; illum dissoluta comitate futurum discentibus contemptui & exemplo malo: hunc insimulant eruditionis parum probatæ; illum religionis suspectæ. Deinde ubi vident graphici isti Sycophantæ se clancularis susurris detraxisse aliquid de aliorum fama, veneno huic aliquid de suo latice admiscent: operam pollicentur suam festivi & meraco scientiæ juxta atque sanctitatis incocti succo, artem venditant suam. Heu docentium impia, discentium misera conditio! ubi, dum foventur custodes isti à doctrina simul & pietate alieni, Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

Sed modus sit. Neque enim è dignitate Artis aut Eloquentiæ est, iram utcunque justam distringere in pecudes inertes, animalia spurca, sacerrima capita: quorum nequitia tamen nihil iniquius, quorum imperitia nihil impudentius, quorum ignorantia nihil arrogantius. Neque si falsarios istos duces, hæreseos suæ convictos, in gyrum doctrinæ ducere posset recta Ratio, velit tamen rude vulgus supra se sapere & injuriæ suæ litare: quin malit sibi os oblini & naso suspensos instar ursorum trahi, quam auribus duci ad saniorem mentem ab Herculis Ogmii catena. Decipiant ergo illi, desipiant hi cum venia. Vos autem si sapitis, imo ut sapiatis, Mercurialem admittite Indicem, qui vobis primum quidem una Synopsi & quasi per compendii transennam copias & opes Oratoriæ commonstret, deinde Partitiones Oratorias elucidet; mox digitum ad ipsos fontes intendat. E quibus plenos sumite haustus; ut seu Jurisprudentiæ foro, seu Theologiæ choro præparamini, Suadelæ virtute ac viribus instincti, relinquatis in audientium animis aculeum: Hermetis instructi caduceo pectora mulceatis, animos regatis, doceatis, servetis. Quod ut fiat, transibunt præcepta in vota; ut benigno bovis dextroq; numine adsit Deus; Suadam, Gratiamque inspiret suam; vosque, quos esse jussit Oratores, faciat.

THO. FARNABY.

INDEX RHETORICUS.

RHetorica est facultas de unaquaque re dicendi bene, & ad persuadendum accommodate:

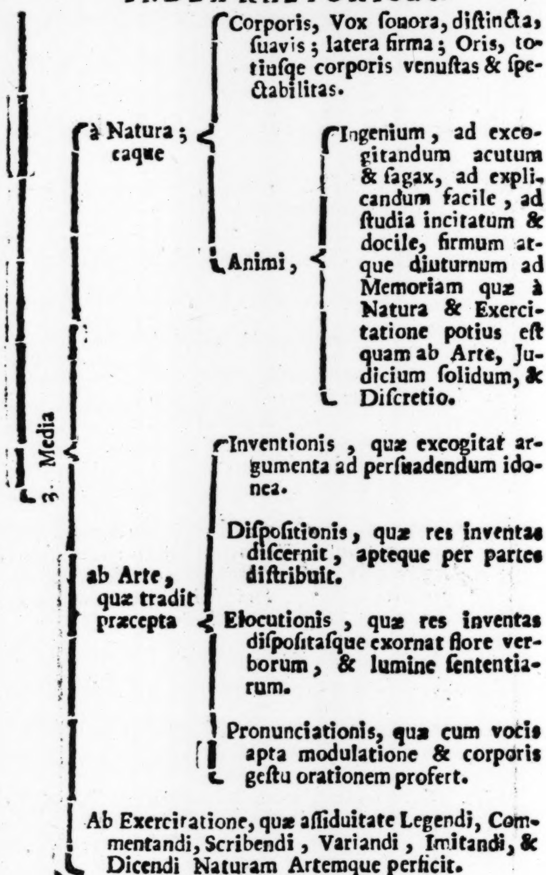
1. Officium est
- Delectare, Docere, Concitare
  - ad
    - conciliatione, fidem, movendos affectus
      - gratia
        - suavitatis, necessitatis victoriæ.
          - Ubi requiritur orationis
            - lenitas, acumen, vis.

2. Materia est, quæcunq; res sub disceptationem cadit, potestque persuaderi, Quæ & *Quæstio* dicitur; estque

vel
- Simplex, unius scilicet thematis; ut, de *Virtute, conjugio, bello, pace.*
- Conjuncta; Pronunciati alicujus, quod argumentis probatur: eaque
  - Infinita, Thesis: quæ universaliter quærit; ut, *An ducenda sit uxor.*
  - Finita, Hypothesis: quæ universalem restringit ad circumstantias; ut *Sitne Philosopho, seni, indotata, extera, uxor ducenda.*

Atque Finita hæc quæstio est materia oratoris maxime propria. Verum examinandi, explicandi, ornandiq; causa, hanc orator subinde revocat à Finita, circumstantiis suis exuta, ad Infinitam: ut in Practica & Civili quæstione excurrit aliquando ad Theoreticam.

Cujus
- Hypotheseôn ceu Finitarum Quæstionum tria sunt genera:
  - Demonstrativum, quod in laude aut vituperio versatur.
  - Deliberativum, quod in futuri temporis provisione suadet aut dissuadet.
  - Judiciale, quod in præteriti disceptatione accusat vel defendit.
    - quorum proposita sunt
      - Honestas, Turpitudo. — finis — Delectatio, aut Detestatio.
      - Utilitas, Inutilitas. — finis — Spes, aut Metus.
      - Æquitas. — finis — Clementia, vel Sævitia.

- 3. Media
  - à Natura; eaque
    - Corporis, Vox ſonora, diſtincta, ſuavis; latera firma; Oris, totiuſqe corporis venuſtas & ſpectabilitas.
    - Animi, Ingenium, ad excogitandum acutum & ſagax, ad explicandum facile, ad ſtudia incitatum & docile, firmum atque diuturnum ad Memoriam quæ à Natura & Exercitatione potius eſt quam ab Arte, Judicium ſolidum, & Diſcretio.
  - ab Arte, quæ tradit præcepta
    - Inventionis, quæ excogitat argumenta ad perſuadendum idonea.
    - Diſpoſitionis, quæ res inventas diſcernit, apteque per partes diſtribuit.
    - Elocutionis, quæ res inventas diſpoſitaſque exornat flore verborum, & lumine ſententiarum.
    - Pronunciationis, quæ cum vocis apta modulatione & corporis geſtu orationem profert.
  - Ab Exercitatione, quæ aſſiduitate Legendi, Commentandi, Scribendi, Variandi, Imitandi, & Dicendi Naturam Artemque perficit.

Inventio.

Inventio eſt excogitatio argumentorum, quæ ad perſuadendum ſunt idonea. Argumentum eſt probabile Inventum ad fidem faciendam.

Argumenta

Argumenta sunt

- Ἔντεχνα, Artificialia
  - Ad Fidem, ex locis docentibus λόγοις
    - Certis, unde fiunt Demonstrationes.
    - Ratiocinantibus à Causis, efficiente, materiali, formali, & finali; ab Effectis, Subjectis, Adjunctis, Definitione, Divisione, Genere, Specie, Toto, Partibus, Compararis, Paribus, & Similibus, Oppositis, Relatis, contrariis, privantibus & contradicentibus, &c. quorum disciplina petenda à Dialecticis.
    - Probabilibus, & verisimilibus.
  - Ad Motum, ex locis Patheticis, quæ versantur in
    - Excitandis vel sedandis affectibus; Amore, odio, ira, contemptu, lenitate, metu, pudore, gratia, misericordia, indignatione, invidia, æmulatione.
    - Summi erit artificiis, nosse; Qui & erga quos, & quibus de causis, hoc vel illo affectu soleant homines commoveri.
  - Ad Conciliationem, ex Motibus
    - Oratoris: In quo requiruntur, Prudentia, Probitas, Benevolentia, Modestia.
    - Nationis, aut Civitatis in qua degit. Respiciat ergo in
      - Republica, libertatem.
      - Democratia, legum disciplinam.
      - Aristocratia, divitias.
      - Monarchia, custodiam Principis.
    - Auditorum, qui differunt
      - Affectibus; ira, lenitate, misericordia, lætitia, spe, dolore, metu, odio, æmulatione, &c.
      - Habitibus; virtutibus & vitiis.
      - Ætate; juventute, senectute.
      - Fortuna; qua nobiles, Potentes, divites, fortunati, &c.

Ἄτεχνα, *Inartificialia.* Quæ non parit ars Oratoris, sed aliunde ad se delata tractat; cujusmodi sunt Testimonia Divina, Oracula sc. & vaticinia, vel Humana: atque hæc vetera, ex Autoribus recepta proverbia, sententiæ, apophthegmata; aut nova, ore tenus, jusjuranda, aliaque Instrumenta forensia, Leges, Pacta, Testes, Tabulæ, ut & Signa, Circumstantiæ, exempla; quorum copia instructus debet esse Orator.

Trium generum communes loci sunt:
- Possibile & impossibile, ut doceatur potuisse aut non potuisse fieri.
- Magnum & parvum, ut ostendatur Comparative, aliud alio esse utilius, honestius, &c.

Fidem tantum facere, præ se ferendum est: Conciliatio & Motus in exordio quidem & Peroratione proprium habent locum; sed in perpetua oratione, sicut sanguis in corpore, fusa esse debent.

De Genere Demonstrativo.

Personæ,
- à Personæ locis & circumstantiis.
  - 1. Admirabilibus, quæ divinitus missa, prodigiis, auguriis seu oraculis, significata præcesserunt. 2. Patria. 3. Genere seu natalibus. 4. Sexu 5. Singularium ætatis partium institutione, educatione, disciplina, studiis, consiliis, rebus gestis. 6. Morte & eventis post mortem, jactura & luctu.
- à Tribus generibus bonorum
  - Fortunæ: ut sunt, opes, honores amici, affines, liberi.
  - Corporis: qualia sunt, forma, robur, valetudo, agilitas, corporis habitus.
  - Animi: suntq; bona
    - Insita; indoles, ingenium, judicium, industria, docilitas, memoria.
    - Acquisita; virtutes
      - Moris; Justitia, Temperantia.
      - Mentis; Prudentia, Fortitudo.

Laudantur

Laudantur : aut à contrariis vituperantur

Atque in his explicandis sequendum aut ætatis atque rerum gestarum ordinem, aut virtutum distributionem & certa rerum capita: Hic, *Artificialis*, ille *Naturalis ordo* dicitur.

Virtus sola per se ipsa laudabilis est, sine qua nihil recte laudari potest: Auditu vero jucundiora sunt, quæ aliis fructuosa, sibi laboriosa, aut certe gratuita. Naturæ & Fortunæ bona tractantur, quod in eorum usu ac moderatione virtus maxime cernitur, prout quis iis recte vel male usus sit: si non habuerit, sapienter caruisse; si amiserit, moderate tulisse.

Cautio est, ne ementitas laudes adsciscamus, neque iis quæ multis competunt, aut rerum leviorum laudationibus immoremur.

Facta
- Ab honesto; qui proprius est Demonstrativi generis locus, continetque Decorum, Legitimum, *i. e.* æquum in homines, pium in Deos, Justum & Gloriosum; ab utili, Difficili, & cæteris Deliberativi generis locis, quos vide suo loco.
- A Circumstantiis; Persona, Re, Causa, Tempore, Loco, Modo: unde Amplificationi præbeatur ansa: quod quis primus fecerit, aut solus, aut cum paucis aut præcipue, aut tempore maxime necessario, aut sæpe, &c.

Res, ut loca, regiones, urbes: & animi habitus, virtutes
- A causa efficiente, & Definitione: ab antiquitate, origine, honestate, â singularibus cujusque rei aut loci virtutibus, situ, amœnitate, utilitate, voluptate. Subjectis item, adjunctis, effectis.

Et Comparative inter se tractantur Personæ, Facta, Res, idque vel
- Collatione similium.
- Contentione dissimilium.

Hæc

Hæc oratio ad populum habita, ad animi motus, non ad fidem faciendam accommodata, expoſitionem factorum, non argumentationem requirit: Eſtque illuſtranda verbis inſignibus, tranſlatis, floridioribus: nec non luculentis per διατυπώσιν expreſſionibus, digreſſionibus, amplificationibus.

Amplificantur Res & Facta, 1. Aſcendendo ab Hypotheſi ad Theſin: vel contra. 2. Individuorum exemplis illuſtrando, quod generatim dictum eſt. 3. Circumloquendo, per definitiones, aut deſcriptiones, eaſque conglobando. 4. Uſurpando ſpecies aut partes pro toto. 5. Adjiciendo cauſas, effecta & accidentia. 6. Comparando à ſimili aut diſſimili, pari aut impari. 7. Ab oppoſitarum & inter ſe pugnantium rerum conflictione. 8. A teſtimoniis ſtipatis condenſatiſque. Vide Amplificationem infra in Confirmatione.

Ariſt. Rh. l. 1 c. 9. Aut. ad Heren. 2. l. Cic. de Invent. II. Cic. Partitiones. Quint. 3. l. 9. c. Menand. Rh. γενεθλίων διαίρεσις τῶν ἐπιδεικτικῶν. *M. Capellæ 5. l. Theon. Apthonius, Emporius, R. Hiperius c. 2. Soar. l. c. 43. Voſſ. l. 2. c. 15. Al. Or. l. 4. c. 6. Cauſſin. l. 10. qui & exempla adjicit, ut & Dreſſerus & Voſſius.*

a De genere Deliberativo.

a Ariſt. Rh. l. 1. c. 4. Author ad Heren. 2. l. Cic. de Invent. 2. l. de Oratore 2. l. Quint. l. c. 10. Emporius. Rh. M. Capell. 5. l. Soarez. l. 1. c. 10. Dreſſ. l. 1. p. 216. Hier. c. 3. p. 333. Voſſ. 1. l. 5. c. Alſt. Or. l. 4. c. 6. Cauſſin. l. 12. c. 1.

Deliberantur, id eſt, ſuadentur aut diſſuadentur res quælibet contingentes, & poſitæ in noſtra poteſtate: Publicæ vero, Pecuniæ ceu vectigalia, Pax & Bellum, regionum Præſidia, Quæ exportantur aut importantur, Leges in deliberationem veniebant.

Loci ſunt:

- Honeſtum: de quo, in Genere Demonſtrativo.
- Utile: ex laude natum, ſemperque cum dignitate conjunctum, conſiſtit in conſervatione præſentium & comparatione ſequentium commodorum: atque in eorum, quæ his contraria ſunt, evitatione. Atque hic locus Deliberativi proprius eſt.
- Neceſſarium; quod aliter fieri non poteſt: vel ſine quo ſalvi eſſe non poſſumus.
- Jucundum: quod delectationem voluptatemque animi aut corporis, aut utriuſque adfert.
- Eventus: cujus profectio & conſideratio teſtatur Dilemmate.

Facile: quod comprehenditur ſub Poſſibili, generali omnium cauſarum Loco.
Dialectici: à proprio, adjuncto, ab effectis, ab antecedentibus, connexis, conſequentibus, comparatione à majori, minori, contrario; à teſtimonio: Maximè autem hic dominantur, quaſi familiam ducunt, atque utramq; faciunt paginam Exempla, ſi appoſita ſint, neque ex iis ſolis conſtet oratio.

a *De Genere Judiciali.*

a *Ariſt. Rh. lib. 1. cap. 3. Auth. ad Heren. 2. lib. Cic. de Invent. 2. l. de Orat. Quintil. l. 3. c. 11. Capella l. 5. Grot. l. 4. c. 1. Kecker. lib. 1. Sp. Rhet. c. 9. Voſſ. l. 1. c. 6. Cauſſ. 12. l. 13.*

Accuſator reum arguat facti quod in controverſia poſitum eſt.

Depellat defenſor, appoſitatque aut
- 1. Non eſſe factum.
- 2. Si factum fateatur, non eam vim, non id nomen habere, non id eſſe quod criminetur.
- 3. Jure id eſſe factum.

Ex accuſatoris autem intentione & defenſoris depulſione naſcitur Status
- 1. Conjecturalis
- 2 Finitivus.
- 3. Qualitatis ſeu Juridicialis.

Reperto Statu, ſubjiciat Reus rationem, quam depellendi cauſa adfert.

Accuſator contra adferat firmamentum, quo Rationem illam infirmet.

Ex rationis autem & firmamenti confectione Judicatio conſtituitur, in Finitivo & Qualitatis ſtatu.

b 1. Status Conjecturalis, in quo quæſtio eſt: An res facta ſit, necne?

b *Cyrus* περὶ διαφορᾶς στάσεως. Hermogenes περὶ τῶν στάσεων. *Auth. ad Heren. Quint. 3. l. c. 6. M. Capell. 5. l. Fortunatianus. l. 1. Sulpic. Vict. Alcuinus, Caſſidorus, Soarez. l. 2. c. 11. Alſt. Or. 4. l. 7. c. Voſſ. l. 1. c. 6. Cauſſ. lib. 2. c. 30. Valladerius lib. 7. diſp. 2.*

Arguat

- Arguat Accusator à
  - Causa
    - Impulsiva: ira, odio, avaritia, invidia, inimicitiis, aliisq; affectionibus. Atque hic persona cum suis circumstantiis, diligenter excutiatur.
    - Ratiocinantte à
      - Spe bonorum, præmii, voluptatis, honoris, &c. Cui bono fuisset.
      - Evitatione malorum, incommodi, infamiæ, &c.
  - Facultate; in occasionibus, spe perficiendi, celandi, impunitatis: circumstantiis rei, loco, tempore, nec non circumstantiis personæ, de quibus supra in demonstrativo genere.
  - Signis; quæ sunt dicta aut facta antecedentia, consequentia, vel cum ipsa re cohærentia: quæ nocentes comitari fere solent, quasi indicia & impressa facti vestigia. Fuga, trepidatio, verba tertiata, vultus dejectus.

- Defensor
  - Infirmet Causas & Facultates.
  - Diluat & refellat Signa & Consequentia, Absolutione vel Inversione.

2. Status Finitivus, in quo quæstio est de nomine rei, & quid sit.

Definiat uterque, quam maxime potest, ad communem sensum ac vim verbi; deinde adductis similibus exemplisque aliorum qui ita locuti sunt, suam definitionem, sententiamque confirmet, & contrariam infirmet.

Accusatori locus est: Minimè concedendum ut is, qui de re confitetur, verbi se interpretatione tueatur.

Defensor æquitate nitatur: & ea cum secum faciat, non re sed verbi depravatione se urgeri queratur. Quo in genere utetur Similibus, Contrariis, Consequentibus.

3. Status Qualitatis seu Juridicialis, est vel
  - Rationalis, de jure facti. (b)
  - Legalis, de sententia legis aut scripti. (c)

(b) Defen-

(b) Defendat Reus
- Absolute: cum simpliciter quod factum est, recte factum esse defendimus: jure scilicet naturæ, legis, consuetudinis, judicati, æqui, pacti.
- Assumptive
  - Comparatione: cum alterutrum necesse fuerit fieri; hoc satius.
  - Relatione: cum culpa transfertur in ipsum qui malum accepit.
  - Relatione: cum culpa rejicitur in rem aliam, legem, vel personam.
  - Concessione: cum non defendit factum sed ignosci sibi postulat
    - Purgatione: qua excusat factum esse non voluntate, sed Necessitate, Fortuna, vel Imprudentia,
    - Deprecatione: à meritis & spe futura.

(b) Legitimi species sunt.
- Leges contrariæ: cum lex eadem secum, vel duæ leges inter se videntur pugnare.
- Scriptum & sententia: cum scriptoris voluntas à scripto videtur dissidere.
- Ratiocinatio: cum quod nulla propria lege cautum est, ex aliis conjicitur.
- Ambiguum: cum scriptum plures accipit sententias, dubii accentus, aut vocis divisæ junctæve ratione.
- Translatio: cum res accusatorem, judicem, tempus, locum mutandos dicit.

Atque hactenus quidem de tribus generibus universè & in genere: habent tamen sibi subjectas alias species, quæ particularem considerationem & disciplinam desiderant.

Panegyrica vetus. In qua, laudatur qui ludo præest. 2. Gens vel urbs. 3. Certamina & ludi, cum ortu eorum, comparatione cum aliis, loci & temporis ratione. 4. Præmia. 5. Princeps certaminum præses. 6. Voto denique clauditur. Panegyrica nova, exorsa ab occasione quæ nos ad dicendum movit, progreditur ad Principis laudationem ex locis Demonstr. ad publicæ felicitatis prædicationem, clauditur voto & exhortatione ad lætitiam, obsequium, & concordiam.

Vide Dionys. Halicarnassensis τέχνην περὶ τῶν πανηγυρικῶν *Menandri Rhetoris* γενεθλίων διαίρεσιν τῶν ἐπιδεικτικῶν

I. *Cæs. Scalig.* 3. *l. poet.* 100. *c.* *N. Causs.* 10. *l.* 9. *cap.* & I. *Ger. Vossium* *l.* 2. *Institut. Or.* *c.* 13. & *l.* 2 *Partitionum.* *c.* 17. *Vernul.* *c.* 5. *l.* 2.

Nuptialem,

Nuptialem, ut & Epithalamium, auſpicamur à Diis Genialibus, naturæ & legum inſtituto; conjugii mox enumerantur commoda, privata, publica: laudatio ſequitur ſponſi, & ſponſæ: concipiuntur vota utriuſque nomine, ut fœliciter cedant nuptiæ mutuo amore conſtantique junctis, ut videant liberos, nepotes, & qui naſcentur ab illis; ſuper quibus etiam omen, præſagium, & votum.

In Natalitia, ſive quis ſit prole recens auctus, ſive provectus ætate mactetur oratione anniverſaria, reſpicitur tempus nativitatis, annus, menſis, dies, hora, locus; virtus parentum, familia. Subſequitur ſpes, gratulatio, precatio, & votum.

Funebris orditur à querimonia, exclamatione, aut interrogatione, ratio deinde perſonæ ad quam dolor pervenit, habetur; laus defuncti ex locis Demonſt. generis; mortis genus; deſiderium, cujus teſtes dolor & luctus; his ſubjicitur conſolatio.

Gratiarum actio, beneficium acceptum læta agnoſcit; amplitudinem & commoditatem ejus prædicat atque amplificat: ſpondet vicem referendi parem gratiam: aut, id ſi minus ſuppetat, animi grati memoriſque officium: adeoque ad vota confugit.

Propemptica, Apopemptica, Hodœporica, Monitoria, Suaſoria, Adhortatoria, Conſolatoria, Conſultatoria, Petitoria, &c. carmine frequentius & epiſtolis quam orationibus celebrantur. Eorum itaque præcepta cum exemplis expreſſis aut citatis videbit qui volet apud Menandrum Rhet. Dionyſium Halicarneſſ. Eraſmum, libello utiliſſimo de conſcribendis Epiſtolis: Julium Cæſ. Scaligerum 3. lib. Poetices cap. 303, & 304. J. Lipſium de re Epiſtolica. Bar. Keckerman. lib. 1. Rhet. Special. cap. 14, &c. I. Ger. Voſſium lib. 2. Inſtitut. Orat. cap. 13, & Partition. l. 2. cap. 19.

(a) *Diſpoſitio.*

(a) Ariſt. Rh. 3 l. 13. c. Hermogenes περὶ εὑρέσεων τομ. α. *Cic. de Inventione, l. 1. & ad eum, Marius Victorius. Cic. de Oratore l. 2. Partitiones. Cic. Quintil. l. 7. Fortunatianus, l. 2. Sulp. Victor. p. 4 7. Martianus Capella. 5. l. p. 179. ex ed. H. Grotii, Soarez. 2. l. 1. c. 2. Dreſſerus l. 1. p. 52. Hiperius 4. 405. Kecker. Syſt. Rh. lib. 1. p. cap. 9. Cauſſinus 6. lib. Voſſius 2. lib. 1. cap. Val. ad. l. 4. diſp.*

Invenire præclare, enunciare magnifice, interdum etiam barbari ſolent: diſponere apte, commode, varie, niſi eruditis negatum eſt. Pulſatis itaque omni-

bus

bus omnium locorum, tam qui circumstantiarum & causarum singularum proprii sunt, quam dialecticorum & communium, foribus; lustrataq; omni materiæ sylva; ubi supellectilem congesseris variam, eamque vel memoriæ firmiter impressam, vel una chartæ facie, quasi synopsi, delineatam tibi subjeceris; acre adhibendum est judicium, consilium solidum, & electio accurata. Rejiciantur omnino quæ levia sunt, utpote vitiosa, aperte falsa, contraria, communia, futilia. In iis etiam quæ adhibenda videntur vel ad probandum vel ad movendum, delectus est habendus, proprius cuique locus assignandus: ut firmissima quæq; sint prima ad conciliationem, ubi auditor maxime attendit expectatque: æque valida reserventur in exitum ad victoriam; quia quæ postremo dicuntur maxime inhærent: mediocria in medium agmen conjiciantur, specie & numero pugnatura. *b* Discernendum itidem, ut quod boni habet causa, id exornes, ibi tabernaculum constituas, ibi commoreris: si quid habet causa vitii, id vel dissimules; vel, si quid causæ fauces premat, totum illud bono tuo exaggerando obruere labores; caveasq; ne tanquam prævaricator in hostium castris verseris, neq; veluti desertor terga vertas; sed vel locum strenue tuearis, vel cum specie quadam & pompa dicendi recedas, teque eo conferas, quo vel argumentanti, vel conciliandi, vel permoventi patet confugium.

b *De disponendis argumentis Julius Severianus. Antonius apud Ciceronem 2 de Oratore.*

c Disponat autem Orator rem suam, vel ex {
- Arte, quæ, præscribente ipsa Natura, docet præfari, exponere, nostra probare, contraria refutare, concludere.
- Judicio; quod, dictante Prudentia, artis superstitionem & partes, prout postulant circumstantiæ, transponit vel etiam omittit.

c *De judicio & consilio Quintil. 6. l. 6. Fortunatianus. 3. l. p. 69. Sulp. Victor. p. 246. Alst. Orator. l. 1. cap. 15. Valladar. 4. l. disp. 4.*

Orationis partes traduntur *d* sex: Exordium, Narratio, Propositio, Confirmatio, Confutatio, Peroratio.

d *Sunt qui statuunt quinque partes, sunt qui quatuor, & in contentione includunt propositionem, confirmationem, & confutationem.*

Exordium.

Exordium.

Cic. 2. de Or. præcipit post omnia de Exordio cogitandum, contra Fab. 2l. 12. c. & Val. l. 4. dis. 3. q. 3.

Causa diligenter perspecta, locisque inventis, considerandum ultimo loco quod in primo ponendum est, quo sit utendum Exordio. Nimirum, ut non sit alienum à causa & quæstione, non commune, quo adversarius uti potest; non grande & inflatum, non vulgare, non affectatum, non longum: neque vulgi sentinam, neque tamen artificii oleat myrothecia: verum ut ex re nata, & ipsis causæ visceribus sumptum, sit accuratum, acutum, instructum sententiis, floridum verbis, causæ proprium, verecundum, conciliationi natum, circumstantiis accommodatum, sequentibus connexum. Vestibula honesta sint, aditusque illustres.

περὶ παντὸς προοιμίου καὶ ἐκ πόσων μερῶν συνέστηκε, ἐκ προτάσεως, κατασκευῆς, ἀποδόσεως, βάσεως, &c. Hermogen, περὶ εὑρέσεων, τομ. α΄.

De ratione conficiendi Exordii & cæt. partium Orationis in omni genere vide Valladetum. l. 8.

Estque:
- Principium; quo in causa Honesta statim & aperte Benevolentia, Attentio, & Docilitas parantur.
- Insinuatio: qua, in causa Turpi, Dubia, Humili vel Obscura, turpitudinis partem diluimus, professique nos dicturos de rebus magnis, necessariis, novis, utilibus, jucundis, præparamus Auditores, reddimusq; benevolos, attentos, dociles.

Duciturque in genere:
- Judiciali, à Persona (a) Oratoris, (b) Rei, (c) Judicum, Auditorum, (d) Adversarii, à Prolepsi, cum ea quæ obstare possunt orationi, præoccupantur, amoventur, & solvuntur; vel etiam ipsa Re.
- Deliberativo, à Criminatione, Depulsione, Amplificatione, Diminutione, vel Ornatu.
- Demonstrativo, à Laude, Vituperatione, speciosa aliqua historia, naturali observatione, Fabula, Similitudine, Contrario, Apophthegmate, Sententia, Exemplo, Allusione, vel generali pronunciato; unde ad propositam Quæstionem commode transeatur.

(a) Qui, si vir bonus credatur, non studium Advocati videtur afferre, sed pene testis fidem. Existimetur venisse ad agendum ductus officio aliquo, vel necessitate, &c. Quintil. 4. l. 1. c. (b) *In Reo commendatur dignitas, infirmitas, merita. Multum agit sexus, ætas, conditio.* (c) *Mores judicum velim nosci. Nam prout asperi, lenes, jucundi, graves, duri, remissi erunt, aut assumere in causam naturas eorum, qua competent, aut mitigare, qua repugnabunt, oportebit.* (d) *Adversarii persona prope eisdem omnibus, sed contrario ductis, impugnari solet. Nam & potentes sequitur invidia, & humiles abjectosq; contemptus, & turpes ac nocentes odium.*

Narratio.

Narratio.

Narratio est rerum gestarum utilis ad persuadendum id quod intenderis commemoratio; sedes & fundamentum fidei, atq; argumentorum seminarium.

In deliberativo, ubi de futuris consulratur, supervacua est Narratio, nisi quæ extrinsecus incidat: ut & in Demonstrativo, quæ continua quasi Narratio est, In Judiciali etiam omittitur, sicubi parum pro nobis faciat, aut ante innotescat. (a)

Narrationis virtutes, vitia, typos expressos, atque exempla, vide apud Caussinum, lib. 6. Eloq. Humanæ.

(a) *Si adversarius prior narraverit, non ita ut quæ acta sunt, nude, sed rem exasperavit, adjecitq; invidiam: nos eadem, sed non eodem modo exponemus, alias causas, alias circumstantias referemus. Verbis elevare quædam licebit.*

Sitque {
- Perspicua; verbis propriis & usitatis, ordine temporum, prout res gestæ sunt, servato: non interrupta.
- Verisimilis; circumstantiis naturæ, legi, & moribus consentanea, ad rumorem & opinionem accommodata.
- Suavis; quæ contineat nova, inexpectata, magna, gravia, exitus jucundos.
- Brevis; re non altius petita, non extra causam: ita tamen ut nihil desit.

(a) Narratione expositâ licebit excurrere in lætum aliquem & plausibilem locum, quæstioni prævium, aut rei amplificandæ animisque excitandis idoneum, sed caute & modeste, ne materiæ modum excedamus, aut tædio auditores satiemus.

(a) *Δειναὶ δὲ καὶ ἔκφυλοι αἱ παρεκβάσεις, &c. Longinus c. περὶ φαντασίας. De egressione Fabius 4. l. 3. c. & Val. l. 4. dis. 3. quæst. 13. & eundem de Transitionum varietate, l. 4. disput. 2. quæst. 1. παρέκβασις est alienæ rei, sed ad utilitatem causæ pertinentis, extra ordinem excurrens tractatio, Quintil. l. 4. c. 3.*

Propositio

est vel {
- Simplex; qua status & summa totius causæ breviter comprehenditur.
- Sejunctio; quæ tantum in genere Judiciali adhibetur per quam statuimus quid nobis cum adversario conveniat, & quid in controversia relinquatur.
- Partitio; qua in omnibus causarum generibus uti licebit: qua enumeramus, quot & quibus de rebus simus dicturi, atque is ut plurimum in dicendo servabitur ordo, qui hic exponitur.

Facillime auditor discit, & quid agatur intelligit, si neque prudentiam ejus impedias confusione partium neq; memoriam multitudine. Cic. Partit.

Partitio, commendatur brevitate, absolutione & paucitate partium; trium scilicet, aut ad summum, quatuor.

Confirmatio.

Etsi fidem tantum facere præ se ferendum sit oratori: quoniam tamen duæ sunt animi auditoris partes in quibus tractandis versatur flexanima & Ψυχαγωγὸς Πειθὼ, *Intellectus*, qui, quasi animæ oculus, reficiendus est colore, illustrandus est lumine rationis & veri, quod proprium est Intellectus pabulum; & *Voluntas*, quæ, tactus more, mollium rerum aut durarum oblatione flectitur trahiturque: usu venit ut causa quandoq; cadat orator nihilq; consequatur, si Voluntas, quæ libera est, neq; statim obtorto collo in jus rapitur, cervice quasi obfirmata non obsequatur. Quocirca caduceus iste geminis armandus est anguibus, qui inter vestes lapsi & levia pectora, volvantur attactu nullo, fallant sensus, se in mentis intima præcordia insinuent, & quem volunt affectum ossibus ac medullis implicent. Neque enim Oratori satis erit Dialecticis lacertis, utcunq; validis, mittere ferro præfixas hastas; nisi & eas artificii nitore exornet, (a) Motus amento instruat. Arida illa argumentorum ossa, corpus firmamentorum exangue, horridum quasi nudarum rationum sceleton, ne tædio sint & terrori, Argumentationum carne investiat Orator, Motuum nervis firmet, Delectationum musculis solidet, Artis succo & sanguine distendat. Confirmandi itaque sibi comparet cum Materiam tum Formam. Materia, sunt (b) Argumenta, hoc est, probabilia inventa ad faciendam fidem, quæ non secus atque metalla è fodinis, aut pharmaca ex Apothecis suis singula, petuntur è Locis Insitis & assumptis, Artificiosis & artis expertibus, Dialecticis & Rhetoricis certis, probabilibus, atq; verisimilibus (c) Circumstantiis, de quibus supra in præceptis Inventionis & generum singulorum dictum. Neque solum ex armamentariis Dialecticorum promat argumenta quæ Doceant: sed & ex Ethicorum fontibus atque

(a) *Ut faveat Oratori is qui audit, movendi sunt Affectus, Lætitia, Dolor, Spes, Timor, Amor Odium, Ira, Mansuetudo, Gratia, Contemptus, Invidia, Commiseratio, Indignatio, Æmulatio.*

(b) *Quid Argumentum distet ab Argumentatione, & de speciebus Argumentationis, vide Jul. Scalig. l 3. poetic. 70. De inven. arg. & Locis, Cic. de Invent. l. 1, & 2. Atque ad eum Marius Victorinus 2. de Orat. Topica ad Trebatium Auth. ad Heren. 1. & 2. Quintil. 5. l. 10. c. & 13. Mart. Capell. 5. l. p. 154. Soarez. l. 1. c. 12. &c. Dresserus l. 1. pag. 46. Hiper. c. 2. Voss. Inst. l. 1. c. 2. Caussinus l. 4. c. 2. Vall. 3. disp. 4.* (c) *Hermogenes,* περὶ εὑρέσεων τομ. γ. c. περὶ ἐπιχειρημάτων Theon. περὶ διηγήματος, *Val. l. 3. disp. 3. qu. 3 & Rhetores omnes.*

Rhe-

Rhetorum, hauriat quæ concilient, quæ moveant: Ne ſit hoſpes in Humanitate, neque peregrinus domi, ſed norit omnino (a) mores, qui dicentem deceant, qui Reip. in quâ degit, iis apud quos dicit, inſideant, vel à natura inſiti, vel ab ætate aut fortunis quaſi acquiſiti. Norit Affectuum maria, quibus quæq; ventis concitentur, ſedentur: diſcernat, qui affectus, in quantum, quibus, & erga quos, ſint movendi; quibus de cauſis, & qua ratione incitantur animi facultates Concupiſcens & Iraſcens, ad appetendum ea quæ videntur bona, ad averſandum ea quæ apparent noxia; quomodo diſponatur ad ea vel præſentia vel abſentia, Amore, Gaudio, Odio, Dolore, Spe, Ira, Metu; dominari ſciat in affectuum regno atque *fœdere certo Et premere & laxos dare habenas*, ut ait poeta: hoc eſt, in lætitia dilatare corda audientium, in mœrore contrahere.

(b) Argumentationis ergo, quæ tractandi argumenti eſt forma, varia ſunt genera: perfectiſſima tamen atque uſitatiſſima ex iis ſunt, Epichirema ſive Syllogiſmus Rhetoricus, Enthymema, Inductio, & Exemplum, atq; hæc quidem verſantur circa Fidem, docent probantque: circa Affectus vero commovendos, illa quæ Amplificatio dicitur.

(c) Epichirema ſive Syllogiſmus Rhetoricus conſtat ex 1. Propoſitione Majori, cui ſubjicitur ipſius 2. Ratio, una pluribuſve inſtantiis probata: Deinde 3. Propoſitione Minori ſeu Aſſumptione, quæ & 4. Rationem ſuam habet adjunctam; 5. Complexione denique ſeu Concluſione; ut,

(a) De Mor. Ἠθῶν, *Affectibus* πάθεσι *lenibus & gravibus, & de iis movendis, Ariſt. 2. l. Rhet. totus. Hermog.* μεθοδεῖν. *Apſini* τέχνη ῥητ. *Aut. ad* Her. 2. & 3. *l Cic. de Orat. l. 2. Quint. 6. l. 3. c. & 12. l. 2. c. Mart. Capel. 5. l. 162. P. Kek. ſp. Rh. l. 1. c. 9. &c.* Rh. Eccl. l. 1. *c. 3. Jul. Sev. Dreſſe. l. 1. p. 109. Hiper. c. 10. p. 422. Voſſ. Inſt. l. 2. totus. Cauſ. El. l. 8. Val. 1. 3. diſp. 4.* (b) *Jul. Sc. l. 3. Poet. c. 70.* (c) Hermogenes περὶ εὑρέσεων. τομ. γ. περὶ ἐπιχειρημάτων καὶ τάξεως αὐτῶν & *Minuc. l.* περὶ ἐπιχειρημάτων. *Autor ad* Heren. *l. 2. Quint. 5. l. 14. c. Soarez. l. 217. c. Dreſſ. l. 1.* Hiper. *c. 8. Val. tab.* Rh. *p.* 21. *Sanderſoni dial. 3, c. 7. Eraſ. de conſcrib. epiſt. Voſſ. Inſt. lib. 3. c. 5. Cauſſ. El. 6. l. 25. c. Val. 4. l. 2. diſp. 3. quæſt.*

1. *Melius accurantur, quæ conſilio geruntur, quam quæ ſine conſilio adminiſtrantur.* 2. *Domus ea, quæ ratione regitur, omnibus rebus eſt inſtructior, quam quæ temere & nullo conſilio adminiſtratur. Rurſum, Navis optime curſum conficit, quæ ſcientiſſimo gubernatore utitur: eadem eſt Exercitus & cæterorum ratio.* 3. *Nihil autem omnium rerum melius quam Mundus adminiſtratur.* 4. *Nam & ſignorum ortus obituſq; definitum quendam ſervant ordinem: & diuturnæ nocturnæq; viciſſitudines immutatæ perſtant.* 5. *Conſilio igitur regitur mundus.*

(a) Va-

(a) *Vallad.* 4. *l. disp.* 2. *q.* 9. *&* 12.

(a) Varietatis gratia, ne cognoſcat artem qui audit, adeoque defatigetur ſimilitudinis ſatietate, invertantur ſubinde argumentationum partes: quandoque etiam vel alterius Propoſitionis Ratio, vel ipſarum Præmiſſarum altera tanquam pro manifeſta ac conceſſa omittatur: Adjiciatur aliquando Exornatio aut Amplificatio. Interrogatoriè proponatur pars una aut altera: argumentorum puncta occulantur. Artis eſt celare artem.

(b) *Ariſt. Rhet. l.* 2. *c.* 23, 24, 25, 26 *Hermogenes.* περὶ εὑρέσεων τομ. Γ. *Apſini* τέχνη ῥητορική. *Soarez. c.* 19. *Cauſſin. l.* 6. *c.* 28. *Voſſ. l.* 3. *c.* 5. *Vall. l.* 4. *diſp.* 2. *quæſt.* 5.

(b) Enthymema, eſt imperfectus Syllogiſmus; in quo nimirum Major Minorve deſideratur, *Pius fuit, fortis, ſapiens. Deum quippe coluit, hoſtes contudit, fortunam utramque moderate tulit, imo ſuperavit.* Optimum eſt illud Enthymema, quod ex contrariis conflatur; quodque, ut acutius ſit, per interrogationem non raro effertur: ut, *Quem alienum fidum invenies ſi tuis hoſtis fueris?*

(c) *Quint.* 5. *l.* 11. *c. Soarez.* 2. *l.* 20 *c. Voſ. l.* 3. *c. Cauſſ.* 4. *l.* 56. *c. Vall.* 4. *l.* 2. 7. *quæſt.*

(c) Inductio eſt Illatio ex enumeratione præcipuarum partium; vel collatione illuſtrium aliquot individuorum; ita ut ex multis ſingularibus probetur univerſale: ut, *Plebs Romana optimè de Milone ſentit, Equeſter ordo optime ſentit, Senatus optime ſentit. Totus ergo populus Romanus optime de Milone ſentit.* Clarior tamen eſt illa Inductio Socratica, quæ, per Interrogationem vel Subjectionem, adverſarium premit: ut, *Quodnam pomum eſt generoſiſſimum? Nonne quod optimum? Et quis equus generoſiſſimus? nonne qui velociſſimus? Quis autem ager? certe qui fertiliſſimus. Ita & hominum, non qui natalium ſplendore, ſed qui virtutis gloria præſtant, habendi ſunt generoſiſſimi.*

(d) *Ar. Rh. l.* 2. *c.* 21. *&* περὶ γνωμῶν. *c.* 22. *Apſini* τέχνη ῥητορική. *Quint.* 5. *l. c.* 11. *Eraſ. cop. rer. Soarez.* 2 *l. c.* 21. *Cauſſin. l.* 4. *c.* 55. *Exempla illuſtrant, potius quam probant.*

(d) Exemplum eſt Inductio imperfecta, ſeu probatio & menſura à ſimili quod utrique convenire arguitur, quando ſcilicet ex uno ſingulari aliud ſingulare probatur; ut, *Jure occiſus eſt Saturninus res novas moliens, ſicut Gracchi.*

In Judiciali genere præcipuum inſtrumentum eſt Enthymema; in demonſtrativo dominatur Amplificatio; in Deliberativo familiam ducunt & utramque paginam faciunt Exempla.

Cautio eſt, ne tota oratio ſit conflata ex condenſatis Exemplis aut Teſtimoniis. Neq; ipſa argumenta conferto agmine ſtipentur. Magiſq; ex uſu & re noſtra fuerit, dum affectus movemus, ſententiis quam argumentis uti. Segnius enim moventur Affectus in caſtris cordis ad volendum; quamdiu in arce capitis Intellectus occupatur in excutiendo vero. *Am-*

a *Amplificatio est gravior quadam affirmatio ad ciendos affectus potens.*

a Περὶ αὐξήσεως καὶ τῆς ἰδέων αὐτῆς. Longinus περὶ ὕψους. Hermog. περὶ μεθόδου δεινότητος. Cic. de Orat. comprehendit Amplificationem sub Elocutione. Quint. 8. l. c. 24. Soar. l. 1. 2. c. 34. ad 41. Streb. l. 2. c. 21. Causs. l. 3. c. 2. Chytræus addit Hypothesin reductam ad Thesin. Sturm. de rat. El. c. 30. & 25. Keck. Syst. Rh. l. 1. c. 7. Vos. Inst. 3. l. c. 5. Causs. l. 5. totus: ubi octo modi ponuntur; quos etiam habuit Eras. lib. de copia rerum.

Amplificatur
- Verbis, illustribus, superlatis, asyndetis, iteratis, relatis, ad superiora gradatim ascendentibus, synonymis.
- Rebus
  - Incremento: gradibus ad summum, ac etiam supra, insurgendo; ut, *Facinus est vincire civem Romanum, scelus verberare, prope parricidium necare: quid dicam in crucem tollere.*
  - Comparatione: à minoribus, ad majora argumentando; ut, *An vero vir amplissimus P. Scipio Pontifex Max. Tib. Gracchum mediocriter labefactantem statum Reipub. privatus interfecit: Catilinam orbem terrarum cæde atque incendio vastare cupientem, nos Consules perferemus?*
  - Ratiocinatione: ex iis quæ dicta sunt, quidpiam re ipsa majus innuendo; ut, *Tu istis faucibus, istis lateribus, ista gladiatoria totius* (a) *corporis firmitate, tantum vini exhauseras, ut tibi opus esset vomere,* &c.
  - Congerie: aliis atque aliis modis eandem rem efferendo; ut, *Quid enim tuus ille, Tubero, districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus mucro ille petebat? quis sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?*

(*a*) Amplificationis præcipui loci sunt, Causa, Effectum, Subjectum, Adjunctum, Partes, Comparata.

Extenuatur à præceptis contrariis.

Vide & quæ supra in calce generis Demonstrativi super hac ipsa re dicta sunt.

Huc & Hypotyposin referunt nonnulli

Confutatio.

Confutatio, est dissolutio argumentorum quæ objecta sunt, vel objici possunt, iis quæ causæ nostræ fauces premere videntur, ad primam impressionem, occurrens, vel etiam arte deludens, aut cuniculis rem agens.

Huic

Huic fere cum Confirmatione communia sunt Natura, Utilitas, & Tractatio.

Reprehenditur, sc. Adversarii argumentatio si ostendatur, vel Materia, vel Forma esse vitiosa.

Argumenta adversarii refutantur,
- Si, ex iis quæ sumpta sunt, non concedatur unum aliquod aut plura.
- Si ostendimus falsa esse pro veris assumpta.
- Si ex his concessis id consequi negetur.
- Si contra firmam argumentationem, alia æque firma aut firmiora adducantur.
- Si, quibus seriò respondere haud in promptu est, elevemus (*a*) joco, atque ipsos contemptu aut increpatione delusos, salse faceteque derideamus.

(a) *De facetiis, ridiculis, leporum aspergine, & quasi jocandi arte, Arist. Rh. 3. l. c. 10, 11. & 18. Cic. 2. de Orat. Quint. 6 l. 4. c. Castilionis Aulicus 2. l. Voss. Instit. 3. l. 5. c. Vall. 3. l. disp. 4. qu. 5. & dis. 5. qu. 4.*

Accedendo ad singula argumenta, & primum validiora discutiendo, universa infringentur melius.

Confutatio præmittitur confirmationi, quando arx causæ requirit ut via muniatur ad veram sententiam.

Peroratio.

Estque vel
- Enumeratio, quæ potissima argumenta rerumque capita (*a*) recenset: idque vel simpliciter vel per Interrogationem, Ironiam, aut Collationem. Atque hac in Judiciali uti licet; in Demonstrarivo & Deliberativo, rarissime.
- Affectuum concitatio, ad quam valent in
  - Demonstrativo; quæ in laudatione, expectationem, amorem, admirationem, voluptatem, æmulationem moveant: in vituperatione, odium, invidiam, contemptum.
  - Deliberativo, bonorum, ac malorum enumerationes & exempla.
  - Judiciali; accusatori, quæ (*c*) ad indignationem; defensori, quæ ad misericordiam.

(b) *Ordine sc. quo tractata erant, in confirmatione & confutatione, idq; breviter.*

(c) *Exaggeratur crimen à circumstantiis, exemplo malo, indignitate rei per Apostrophen, & Hypotyposin. Defensor contra Reum, non ex voluntate sed infirmitate, necessitate, aut fortuna errasse arguens, misericordiam implorabit.*

In affectibus movendis adhibenda sunt quæ magna habentur	Natura.		
	Usu	Charitate.	
		Honestate.	
		Utilitate.	

Atque hic omnes eloquentiæ fontes sunt aperiendi.

Huc facit Amplificatio, de qua supra in genere Demonstrativo & Confirmatione.

Sit Peroratio brevis, acris & aculeata: ne tædium pariat aut indignationem.

a *Elocutio consistit in* 1. *Elegantia* 2. *Compositione*, *&* 3. *Dignitate.*

a Arist. Rh. 3. l. Dem. Phalerius περὶ ἑρμηνείας. Cic. de Orat 3 l. & Partition. Quintilian. 8. lib. Mart. Capella 5. l. 165. p. Fortunatianus l. 3. Soarez. l. 3. c. 1. Sturm. de rat. Elocutionis. Keck. Rh. Syst. l. 2. c. 1. Alst. Or. l. 4. c. 16. Caussin. 7. l. Voss. 4. l. 1. c. Vall. l. 5. Streb. l. 1. de delectu & collocatione verborum. Vincent. specul. Doct. l. 4. c. 108.

1. *Elegantia munus est ut dicatur Pure & Perspicue.*

P*Ure*, verbis, sive illa simplicia sint, sive conjuncta, puris lectisq;, urbis alumnis, aut civitate certe donatis; non obsoletis, intermortuis, & conclamatis; non obscœnis, peregrinis aut barbaris: antiquata vero & multis annis desita tanquam scopulos declinet: nec Grammatice tantum, servata casuum, temporum, generum & numeri structura, adhibito spiritus & accentus justi temperamento; sed *b* Latine, quoad phrasim & locutionem; ex authoritate & more probatissimorum autorum, atq; eorum precipue qui in virili Romanæ eloquentiæ ætate, floruerunt, Ciceronis imprimis, deinde qui eum proxime accedunt, Cæsaris. Livii, Velleii, Curtii, Fabii, mox etiam Terentii, Plauti, Salustii, Agellii, Taciti.

Plane & c perspicue, verbis usitatis ac proprie significantibus, citra verbi aut sermonis ambiguitatem; quam maxime oratoriis, non nimis longa verborum serie continuatis, nec tamen concise nimis: non durius translatis, non discerptis sententiis, non præposteris temporibus, non confusis personis, non perturbato ordine.

b *Cicero de Or. 3. l. Dress. l. 2. Hiper. 13 c. p. 430. Alst. Orat. 4. l. 7. c. Causs 7 l. 2. c. Voss. l. 1 c. Vallad. l. 5. d. 1. quest. 3.*

c *Quint. l. 8. 2. c. Alst. Orat. l. 4. c. 8. Voss. 4, l. 2. Vall. l. 5. disp. 1. qu. 4.*

2. a Compositio respicit *Juncturam*, *Ordinem*, *Periodum* & *Numerum*. *Junctura* ex molli elementorum, syllabarum, & vocum coagmentatione, reddit orationem cohærentem, lenem, æquabiliter fluentem, suavem, plenam, sonoram. Cavet scilicet, ne in verborum commissione, hiulca sit oratio propter collisionem vocalium; ut *Rem anxie quærere, atque adepta egere, avari animi est*: Nec sit horrida & aspera propter concursum diversi instrumenti consonantium; ut *Consulum dignitas gravem tumultum civium repressit*; sed ut priorem à vocali terminatam insequens dictio à consonanti inchoans excipiat, aut contra à consonanti clausam aperiat dictio incipiens à vocali vel consonanti ejusdem organi, labiorum scilicet, dentium, aut palati. Mollitiem quippe fluoremq; præstat concatenata vocalium & consonantium alternatim in claudendis aperiendisque vocibus mistura; ut, *E cujus ore melle dulcior effluebat oratio.*

Nec ultima præcedentis dictionis syllaba sit eadem cum prima sequentis; ut, *Æquora tuta tacent. Spuma maris risit.* Quamvis hæc compositio quibusdam è veteribus placuisse in tantum videtur, ut etiam in deliciis fuerit, atq; obtinuerit inter Schemata locum & nomen, Parechesis nuncupata. Vocabula denique mediocria præferantur longis continuatis, aut monosyllabis condensatis.

b *Ordo* cavet, 1. ne decrescat oratio in amplificando, sed insurgat: *Non enim furem, sed direptorem; non adulterum, sed expugnatorem pudicitiæ; non sacrilegum, sed, &c.* in extenuando, contra submittatur. 2. Ut præcedant minus necessaria, quæ item natura vel dignitate priora & præstantiora sunt: *Dies nocti, vir fœminæ, oriens occidenti.* 3. Ut claudatur sensus verbo, quod tanquam sententiæ clavis expectatur; nisi lex numeri vetet. 4. Ut Genitivus plerumque præcedat Nomen unde regitur, & eleganter interjiciatur Genitivus aut aliud aliquid inter Substantivum & Adjectivum: *Cujus vita turpitudinis conscientia vacat, ejus nomen ab invidiosa, quantum in nobis est, malevolentia vindicetur.* 5. Ut vocum insuaviter ὁμοιοτελεύτων κακοφωνία declinetur, vel aliarum interpositione, vel ipsarum immutatione; dicaturque potius, *Clarorum consilia virorum*; aut, *Illustrium virorum*; vel *clarissimorum hominum*; quam *clarorum virorum*.

a *Dionys. Halicarnass. & Dem. Phal.*. Περὶ συνθέσεως ὀνομάτων. *Autor. ad Heren.* 4. *l. Cicero de Orat.* 3 *l. Fabius* 9. *l*, 4. *cap. Ac nescio negligentia in hoc, an solicitudo sit pejor: Ruffinus versu. Sturm. l.* 3. *Elocution. Rhetoric. c.* 4 *Jul. Scal.* 4. *l. poetic.* 2. *c. Soarez.* 3. *l. c.* 31. *&* 33. *Strebæus* 2. *l de electione & collocatione verborum c.* 3, 4, *&* 5. *Voss. l.* 5. *c.* 2. *Caussin.* 7. *l.* 3 *c. Vallader. l.* 5. *disp.* 2. *quæst.* 13, *&* 15.

b *Soarez. l.* 3. *c.* 32. *Voss. l.* 5. *c.* 1. *Vall. l.* 5. *dis.* 2. *quæst.* 14. *&* 15. 3.

c *Periodus*

c *Periodus* sententiā Cōmatis & Colis juste perficit.

Comma, seu Incisum, est sensus non expleto numero conclusus, à duabus syllabis ad septem usque aut circiter extensus, è quibus Periodus non raro constat: ut, *Stetit soleatus prætor P. R. cum pallio purpureo, tunicaque talari, muliercula nixus in littore.*

Colon seu Membrum, sensum numeris conclusum absolvit, sed à Periodo avulsum suspendit auditoris exspectationem, ut non perficiens sententiam, progrediturque à duodecima syllaba ad decimam octavam, quandoque ad vicessimam quartam.

Periodus constat duobus Colis (quandoq; & Commatis) quorum prius vocatur πρότασις, posterius ἀπόδοσις, seu redditio: vel tribus, vel etiam quatuor constat membris, quæ aut æqualia sunt, aut in acri oratione postrema sunt breviora, in ornata productiora. Pulcherrima tamen est illa Periodus, quæ membris quatuor absolvitur, ut quæ animum suspendat & aures impleat: *Si quantum in agro locisque desertis audacia potest, tantum in foro atque judiciis impudentia valeret: non minus in causa cederet A. Cecinna Sexti Ebutii impudentiæ, quam tum in vi facienda cessit audaciæ.* d Quid quod hic concinnitatem advertis & gratiam Periodo conciliatam ab εὐρυθμίᾳ ex ὁμοιοπτώτοις & ὁμοιοτελεύτοις? Quam & præstant ἀντίθετα, Opposita seu Contraposita; *Conferte hanc pacem cum illo bello, hujus prætoris adventum cum illius imperatoris victoria, hujus cohortem impuram cum illius exercitu invicto, hujus libidines cum illius continentia: ab illo qui cepit conditas, ab hoc qui constitutas accepit, captas dicetis Syracusas.* Ut & ἰσόκωλα su paria paribus relata; *Bellum extrema hyeme apparavit, ineunte vere suscepit, media æstate confecit.* Est ubi omnes hæ in una periodo conspirant virtutes; ut, *Est enim hæc non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus.* Neque interim gratia sua laudeq; carent quæ intertexta repetuntur: *Tenuerunt illum locum servi, fugitivi, barbari, hostes; sed neque tam servi illi dominorum, quam tu libidinum; neque tam fugitivi illi à dominis, quam tu à jure & legibus; neque tam barbari lingua & natione illi, quam tu natura & moribus; neq; illi, tam hostes hominibus, quam tu diis immortalibus.*

c Arist. Rh. l.3.c.9. Hermogenes περὶ εὑρέσεων τομ. δ'. & sequenti c. περὶ πράγματος. Sturm. 3 l. c. 2. de ratione elocutionis. Dem. Phal. περὶ ἑρμηνείας. Cic. 3 de Or. Fab. l.9. c. ult. Jul. Scal. l.4 poetic. c.25. Keck. Rh. l. 2. c.22. Soar. l.3. c. 37. Dress. 3. l. Streb. l. 2. c. 16. Voss. l.5. c.2. Caus. 7. l. 5. c. & de Period. implendæ artificio. 7. l. 13. c. Vall. 5. l. disp. 2. quæst. 17.

d De Concinnitate; videndi, Demetr. Phal. περὶ ἑρμηνείας Streb. de electione & collocatione verborum. l.2. c.7 8, 9, 10. Val. l.5. disp. 2. quæst. 16. de Homoioteleutis, Homoioptotis, Paribus, Antithetis, idem l.5. disp. 1. quæst. 11.

Quæ deprecatio igitur est ei reliqua, qui indignitate servos, temeritate fugitivos, scelere barbaros, crudelitate hostes vicerit? Atq; hic *buccæ Noscenda est mensura tuæ*, ne brevior sit periodus quam aures expectent, neque longior, quam vires & anima ferant, sed rotunda comprehensione & justa orbem suum conficiat.

a *Arist. Rh. 3.l.c.8 Cic de Orat.3.l. Cic Or. perfect. Dionys. Hacarn.* περὶ συνθέσεως ὀνομάτων. *Fabius l.9.c. 4. M.Capell. l. 5. Rufini vers. Caulerus 5.l.14. c.Strebeus.l. 3.c. 12, & 13.Soarez.3. l.c.35,& 39. Jovitæ Rapicii libri quinque super hoc argumento Keck. Rh. spec.2.l.c.21 Caus.7.l. 4. c.Voss. 5.l.c. 9.*

a *Numerus* rationem habet quantitatis syllabarum quas in membrorum initiis & accuratius aliquanto in periodorum clausulis ad tres aut minimum duos pedes restringit, neque enim poterit illud placere quod statim quasi in vestibulo offendit, neq; laudem demereri quod non feliciter exeat: media, quia latent, minus observantur: ubi tamen oratio concitata fluit brevibus syllabis, gravis retardatur longis, moderata temperatur utrisque.

In principiis laudatur Molossus, Sī quīs jūdicēs. Creticus, Quōd precātūs à Diis immortalibus sum. Pæan primus, Pāucă tŭ cĕr hac re. Dochimus, Nŏvæ crīminātiones. Dichoræus, Si quĭs antĕa P.C. Quandoque Anapæstus, ănĭmădverti judices.

Ne claudatur Periodus termino versus notioris, Heroici, Pentametri, aut Asclepiadei. Optime cadunt, clauduntque sententiam hi pedes: Creticus præpositus Dichoreo. Glōrĭam cōmpărāvĭt. Choreus ante Molossum, Mēmbră fīrmāntur. Dochimus, rĕīpūblĭcæ. Dispondeus Iambo postpositus, Rĕūm cōndēmnārunt. Pæan primus insequenti Spondæo, ēssĕ vĭdĕātūr.

Atque in his tamen alii pedes aliis præferendi, pro Characteris & Materiæ subjectæ majestate, acumine, vehementia, gravitate, aut alia ratione.

Ad cavendam satietatem & tædium, dissimulandum est artificium; & præ se ferendum numeros sponte fluxisse. Videndumque ne pes idem sæpius ducat, claudatve sententiam; ut absit odium similitudinis, qua nihil est in hac arte vitiosius.

Neque monosyllaba sæpius, neque productiora verba claudant sententiam.

3. Dignitas

3. *Dignitas præstat ut dicatur*

- Ornatè
  - Tropis, qui vocem à propia & genuina significatione deflectunt ad alienam:
  - Schematibus quæ habitu & forma elegantiori figurant
    - Verba, ex apta eorum inter se collocatione, jucunde sonantia.
    - Sententias, ratione & pondere firmatas, aut animi motu affectas.
- Aptè, ut deceat; ex orationis facie, pro varia materia, formatæ propria Idea & charactere. ¶.

Volebam certe, quæ de Tropis & Figuris versu qualicunque compacta sequuntur, oratione soluta, uti par fuerat, cæteris continuâsse. Sed religio est aversari judicium vulgi, qui ista olim publicum indepta faventer excepit, excepta jam desiderat, (mira sane quæ populo placeant!) Feras igitur, lector benevole, quod corrigere est nefas, versus per tesqua & salebras, quod in technico doctrinali necesse est, quandoq; cæspitantes: atq; adlubescat cum eruditis sentire, cum vulgo loqui. Ausa tamen est hæc Editio Rhetoricas Figuras Oratoriis exemplis illustrare.

Tropi 4.

DAt propriæ similem translata *a* Metaphora vocem:
Captis aspirant. Irarum fluctuat æstu.
Læta seges. Gemmant vites. Duo fulmina belli.
Ingenii flumen. Mens ferrea. Classis habenas.

a Non est alius Tropus frequentior quam Metaphora, non florentior: quippe quæ lumen & stella sit orationis, brevis & contracta in unam vocem Similitudo; faciatq; ad copiam, majestatem, evidentiam & festivitatem.

Atque Metonymia imponit nova nomina rebus:
1. Efficientis, ut Inventoris; *Marte, Lyæo.*
Autoris: *legitur Juvenalis. Livius ingens.*

a Subjectum pro accidente. *b* Continens pro contento. *c* Locus pro

Materiæ: *Pinus, Ferrum, æris acervus, arundo.*
Aut instrumenti: *gladius, lingua, arma, manusque.*
2. Effecti: *clades Lybiæ, mors frigida pallet.*
3. Subjecti: a *Curii,* b *pateræ,* c. *Germania,* d *Rostra.*
e *Ucalegon,* f *cor, os,* g *patronus,* h *nox,* i *Amaryllis.*
4. Adjuncti: k *fasces,* l *scelus,* m *ætas nulla,* n *libelli.*

incolis. *d* Locus pro gestis in loco. *e* Possessor pro re possessa. *f* Sedes pro qualitate inhærente. *g* Patronus assumit personam clientis. *h* Tempus pro re in illo gesta, vel habitu ejus. *i* Signatum pro signo. *k* Signum pro signato. *l* Qualitas pro persona subjecta. *m* Tempus pro subjectis illius. *n* Locatum pro loco.

o Species aut individuum pro genere.

Confundit totum cum parte Synecdoche Partis:
o *Myrtoum, Auster,* p *hyems, tectum, mucro.* q *Annibal,* r *Anglus.*
2. Totius: s *orator, color,* t *annus,* u *vixit,* x *Atrides*

p Pars pro toto. *q* Dux pro exercitu, velut pars primaria. *r* Numerus pro numero, Singularis pro Plurali & contra. Finitus pro infinito: & contra. *s* Genus pro specie aut individuo. *t* Totum pro parte. *u* Antecedens pro consequente: hoc tamen alii Metonymiæ, alii Metalepsi adjudicant. *x* Patronymicum commune pro certo & determinato.

Contra quam sentit solet Ironia jocari.
Scilicet; egregiam laudem; pulchre; bone custos.

Troporum Affectiones.

Durior impropriæ est Catachresis abusio vocis:
Vir gregis: ultorem promisi: pulchra minatus.
Transcendit mediis gradibus Metalepsis ad altum.
Hinc movet Euphrates bellum. Mirabar aristas.
y Extenuans, z augensve excedit Hyperbole verum:
Astra ferit. pluma levior. volat ocyor Euro.
Continuare tropos Allegoria adsolet: *Absque*
Et Cerere & Baccho Venus alget. Claudite rivos.

y Quæ dicitur Meiosis, diminutio. *z* Quæ dicitur Auxesis, sublatio, amplificatio.

Tropi falsò habiti.

a Antonomasia imponit cognomen; ut, *Irus:*
Impius: Æacides: Pœnus: Cytherea: Poeta.
Non equidem laudo, est b Litotes: *nec munera sperno.*

a Species Synecdoches & Metonymiæ. *b* Species Synecdoches.

A. Jon.

A sonitu voces c Onomatopœia fingit:
Bombalio; Clangor; Stridor; taratantara; murmur.
d Antiphrasis voces tibi per contraria signat;
Lucus; sacra fames; Euxinus; Symphora; Parcæ.
Dat d Charientismus pro duris mollia verba;
At bona verba precor: ne sævi magna sacerdos.
d Asteismus jocus urbanus, seu scomma facetum est:
Qui Bavium non odit, amet tua carmina, Mævi;
Atque idem jungat vulpes, & mulgeat hircos.
Insultans hosti illudit d Sarcasmus amare:
En agros metire jacens. Hinc nuncius ibis
Pelidæ referens. Satia te sanguine, Cyre.
Æthiopem, lateremve lavare: e Parœmia dicta est.
e Ænigma obscuris tecta est sententia verbis
Filiolas Cadmi profert Niloticus arundo,
Quas serit e Cnidio distillans sepia nodo.

Schemata Rhetoricæ dictionis.

Ejusdem fit f Epizeuxis repetitio vocis:
Ah Corydon, Corydon, me, me, bella, horrida bella.
Talis amor Daphnim (qualis cum fessa juvencam
Per nemora atque altos quærendo bucula lucos, &c.)
Talis amor teneat, nec sit mihi cura mederi.

Adeste, adeste, sceleris ultrices Deæ. Sen. Med.

Excitate, excitate eum, si potestis, ab inferis. Cic. pro Mil.

Crux, crux, inquam, infelici & ærumnoso comparatur. 7. in Verr.

Totum hoc quantumcunque est (quod certe maximum est) totum est, inquam, tuum. Cic. pro Marcello.

Est g Anadiplosis quoties ex fine prioris
Membri, principium fit dictio prima sequentis:
Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo:
Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas.

Hic tamen vivit. Vivit? imo vero in senatum venit. 1. Catalin.

Sed pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras;
Pallentes umbras Erebi, noctemque profundam. Virg. 4. Æn.

c Metonymiæ species.

d Ironiæ species. Verum quam futile sit hoc Grammaticorum scitum, quam intutum Etymologistarum asylum, vide I. Cæs. Scaliger. Poetic. l.3.c.90. G. Finkium l.1. Schediasm. 42. C. Becmanum de originibus Ling. Lat. & 1. Ger. Voss. l.4. Institut. orat. c.13.

e Allegoriæ species.

f Ad Emphasin & affectum expressa: fit autem vel eadem voce repetita immediate vel una interjecta, aut pluribus per Parenthesin.

g In vehementiori animi motu adhibita emphasin habet.

Principum dignitas erat pene par: non par fortasse eorum qui sequebantur. Pro Ligario.

b Concinnat, connectitq; venuste multas causas à se dependentes.

Continua serie est repetita gradatio b Climax. Cujus in Sorite usus est.

Quod libet, id licet his: & quod licet, id satis audent:
Quodque audent faciunt; faciunt quodcunque molestum est.

In urbe luxuries creatur: ex luxuria existat avaritia necesse est, ex avaritia erumpat audacia: inde omnia scelera ac maleficia nascuntur. Cic. pro Roscio Amer.

Si stas, ingredere: si ingrederis, curre: si curris, advola. Epist. 23. l. 2. ad Attic.

Quid enim, per Deos immortales, potest Reip. prodesse nostra legatio? prodesse, dico? quid si etiam obfutura est? obfutura, dico? quid si etiam nocuit? Philippic. 12.

Mars videt hanc, visamque cupit, potiturque cupita. Ovid, 3. Fast.

Torva leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam;
Florentem cytysum sequitur lasciva capella. 2. Eclog. Virg.

c Florida figura, quæ varias enumerationes ductat, asseverat, exaggerat.

Diversis membris frontem dat c Anaphora eandem.

Ter conatus ibi collo dare brachia circum;
Ter frustra comprensa manus effugit imago.

d Elegantissime geminatur cum res oppositæ inter se pendentur.

d *Tu pugnare potes, mihi sacri est consilii vis:*
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri est.

Nihil te nocturnum præsidium palatii? nihil urbis vigiliæ? nihil timor populi? nihil consensio bonorum omnium? nihil hic munitissimus habendi Senatus locus? nihil horum ora vultusque moverunt? Catilinaria. 1.

Accusant ii, qui in fortunas invaserunt: Causam dicit is, cui nihil præter calamitatem reliquerunt. Accusant ii, quibus occidi patrem Sexti Roscii *bono fuit: causam dicit is, cui non modo luctum mors patris attulit, verum etiam egestatem.* Pro Roscio Amer.

Sic oculos, sic ille manus, sic ora movebat. 3. Æn. Virg.

Flebile

Flebile nescio quid queritur lyra; flebile lingua
Murmurat exanimis; respondent flebile ripæ. Met. Ovid. 11.

ab επι et στροφω verto

Complures clausus concludit *k* Epistrophe eodem
Dicto: *Crede mihi, si te quoque pontus haberet;*
Te sequerer, conjux, & me quoque pontus haberet.

k Festive & eleganter periodum concinnat.

Doletis tres exercitus Pop. Romani interfectos? interfecit Antonius. Desideratis clarissimos cives? eos quoque eripuit vobis Antonius. Autoritas hujus ordinis afflicta est? afflixit Antonius. 2. Philippica.

Surgamus; solet esse gravis cantantibus umbra:
Juniperi gravis umbra: nocent & frugibus umbræ.
Virg. 10. Eclog.

a συν cum et πλεκω plico

Symploce eas jungit, complexa utramque figuram.
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!
Quam bene, Caune, meo poteras gener esse parenti!

Quis legem tulit? Rullus. Quis majorem populi partem suffragiis privavit? Rullus. Quis comitiis præfuit? idem Rullus, Cic. pro lege Agraria.

Quis postulavit? Appius. Quis produxit? Appius. Pro Milone.

ab επι ανα et λαμβανω sumo

Incipit & voce exit *l* Epanalepsis eadem:
Pauper amet caute, timeat maledicere pauper.

l Res graves cum majestate inculcat.

Vidimus tuam victoriam præliorum exitu terminatam: gladium vagina vacuum in urbe non vidimus. pro Marcello.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. Virg. Æn.
Victus amore tui, cognato sanguine victus. Æn. 12.
Una dies Fabios ad bellum miserat omnes:
Ad bellum missos perdidit una dies. Ov. 2. Fast.
Phosphore, redde diem; quid gaudia nostra moraris?
Cæsare venturo, Phosphore, redde diem. Mart. 21. ep. l. 8. vide ep. 99. l. 9. *Rumpitur invidia.* & l. 4. ep. 91. & alia ejusdem ep. ut & Catulli in eodem desinunt versu à quo ordiuntur.
Una dies aperit, conficit una dies. Ausonii rosæ.

ab επι ανα et οδος via

Prima velut mediis, mediis ita *m* Epanodos ima
Consona dat repetens: *Crudelis tu quoque mater,*
Crudelis mater, magis an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.

m Distinctiones & Argumentationes concinnat.

Gratiam qui refert, habet: & qui habet, in eo, quod habet, refert. Pro Plancio.

Ecquam putatis civitatem pacatam fuisse, quæ locuples sit? ecquam locupletem, quæ tibi pacata esse videatur? pro lege Manilia.

Demophoon, ventis & verba, & vela dedisti:
Vela queror reditu, verba carere fide. Ovid. Epist. 2.

Voce parum mutata alludit significatum
n Paranomasia: *tu prædo, non prætor; amari*
Me juvat, Antanaclasis erit, *si nil sit amari.*
Estque Ploce, *Coridon, Corydon est tempore ab illo.*

n Eleganter in conversionibus jocatur, pungitq; simul.

Inceptio est amentium, haud amantium. Terent. Andr.

Tibi parata erunt verba, huic verbera. Terent. Heaut.

Qui de hujus urbis, atq; adeo orbis terrarum exitio cogitent, Catilinaria 1. *Itaque plebiscitum, quo magis oneratus quam honoratus sum, primus antiquo abrogoque*, Liv. 22. *In quo motu, in quo metu; tam cito tam scite. Sero, sed serio; quam tibi habe, & have. In stadio & studio virtutis. ad Exordio, ad Exordium. Petiisti & simul periisti. Confisis & confusis. Vero affectu, felici effectu. Mirari, non rimari. Ita Marsyas in pœnam cecinit & cecidit. Floruit, & corruit.* Non κτῆσις sed χρῆσις. mutant τόπον οὐ τρόπον. μωμεῖσθαι ῥᾴδιον ἢ μιμεῖσθαι. *Non fluere sed ruere videtur. Nisi quis aut cœnum aut cœlum dividere vellet.* Flor. 3. 17. *Amor & melle & felle est fœcundissimus.* Plaut. Cistel.

Nata salo, suscepta solo, patre edita Cœlo. Auson epigr. 30.

Esto o Polyptoton, vario si dictio casu
Consonet: *arma armis, pede pes, densusque viro vir.*

n Pulchre exponit, contraponit, repetit.

Jam clypeus clypeis, umbone repellitur umbo,
Ense minax ensis, pede pes, & cuspide cuspis. Stat. 8. Th.

Res cum re, causa cum causa, ratio cum ratione pugnabit. pro Cœlio. *Cedere jussit aquam, jussa recessit aqua.* Ovid. 3. art.

Certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reservetur. Verrin. 7. *Sed pleni omnes sunt libri, plenæ sapientum voces, plena exemplorum vetustas.* pro Archia.

Huc & παρηγμένον referunt, ubi sc. voces variantur à derivatis vel conjugatis. *Is demum miser est, cujus nobilitas miserias nobilitat.* Actius. *Candidas ales modo movit alas.* Senec. Hippol.

Schemata

Schemata sententiæ ad Explicationem.

p Res, q loca, r personas, ſ affectus, t tempora, gesta,

Exprimit, atque oculis quaſi ſubjicit u Hypotyposis.

r *Proſopographia*, ſ *Pathopœia*, t *Chronographia*, u *Diatypoſis*, *Enargia*, *Characteriſmus*.

Species Hypotheſeos ſunt p *Pragmatographia*, q *Topographia & Topotheſia*,

Deſcriptionum exempla, quia paſſim obvia, & longiora ſunt quam quæ admittat inſtituta & profeſſa hæc brevitas, nulla adjicio. Scias obiter pleriſque tranſitoria hæc eſſe fora, ad digreſſiones. Operæ itaque precium erit, hæc adnotate, & in uſum reponere.

Explicat, oppoſitum addens x Paradiaſtole: *Obumbrat Virtutem fortuna; tamen non obruit illam.*

x *Paralogiſmum conſoquentis arguit.*

Fit magna mutatio loci, non ingenii, Cic. pro Quintio.

Non enim furem, ſed direptorem: non adulterum, ſed expugnatorem pudicitiæ: non ſacrilegum, ſed, &c. 3. Verrina.

Oppoſita Antimetabole mutat dicta: *Poema Eſt pictura loquens; mutum pictura poema.*

In dominatu ſervitus: in ſervitute dominatus. pro Deiotaro.

Vere dici poteſt, magiſtratum eſſe legem loquentem, legem autem mutum magiſtratum, Cic. 3. de legibus.

Ut qui pacem belli amore turbaverunt, bellum pacis caritate deponerent, Tacit. 2. hiſt.

Ut novorum optima erunt maxime vetera, ita veterum maxime nova. Quint. l. 10.

Inter viros fœmina, inter fœminas vir.

Librat in Antithetis contraria y Enantioſis. *Alba liguſtra cadunt, vaccinia nigra leguntur.*

y *Comparando illuſtrat delectatque.*

Obſequium amicos, veritas odium parit. Terent. Andria.

Neque me pœnitet mortales inimicitias, amicitias ſempiternas habere. pro Poſthumo.

Ubi vivos homines mortui incurſant boves. Plaut. Aſinaria.

Sed quam urbs ipſa opportuna oppugnantibus erat, tam inexpugnabiles hoſtium animi. Liv. 3. 3.

Odit

Odit populus Rom. privatam luxuriam: publicam magnificentiam diligit. Cicero pro Muræna. Vid. in eadem oratione Antithesin satis longam, *Vigilas tu de nocte, ut tuis consultoribus respondeas; ille, ut,* &c. & supra in Periodo, pag. 33, 34.

z Asseverat & exaggerat. z Syncœcœsis duo dat contraria eidem:

Tam quod adest, desit, quam quod non adsit, avaro.

Cum eo nimirum hoste res est, qui nec bonam nec malam fortunam ferre potest: seu vicit, ferociter instat victis: seu victus est, cum victoribus instaurat certamen. Annibal de Marcello. Liv. 3. 7.

† Ludendo elevat, pungit tamen. † Oxymoron iners erit ars, concordia discors.

Strenua nos exercet inertia Hor. Ep. 11. l. 1.

γλυκύπικρον. Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα. Soph. Ajax, Χάρις ἄχαρις.

Insanientis dum sapientiæ consultus erro. Hor. 1. l. 34 ode.

Id aliquid nihil est. Ter. Andr. *Tu pol, si sapis, quod scis, nescias.* Eun. *Ut cum ratione insanias.* ibid.

Arte opus est, ut tibi parma cadat. i. ut erret. Martial. 9. 39. *Innumeri numeri. Cum tacent, clamant.* Catalinaria 1. *Concordia discors.* Met. 1. *Injustaque justa peregit.* 11. Met. Ovid.

His, ut quæque pia est, hortatibus impia prima est,
Et, ne sit scelerata, facit scelus. Ovid. 7. Met.

Tu non inventa, reperta es. Ovid. 1. Met. Sperabam me reperturum filiam meam virginem; reperi vaccam, quem locum & ipse Ov. interpretatur. 5. l. 6. fab. de Proserpina.

En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas amittere certius; aut si
Scire ubi sit reperire vocas: contra quam disputant magistellii apud Alex. ab Alexan. l. 1. c. 21. & quam L. Valla distinguit inter *invenire* & *reperire*, l. 5. el. c. 2.

Ad Probationem.

Refellenti congruit atque redarguenti. Propositi reddit causas a Ætiologia:

Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.

Intelligo, quam difficili scopulosoq; verser loco: Nam cum omnis arrogantia sit molesta; tum illa ingenii atque eloquentiæ molestissima. Divin. in Verr.

Arguit allatam rem contra Inversio pro se:

Imo equidem; neque enim si occidissem, sepelissem.

Romulo

Romulo in cœna parcius bibenti, dixit quidam, Romule, si istuc omnes faciant, vinum vilius sit; is respondit, Imo vero carum, si quantum quisque volet, bibat: Nam ego bibi quantum volui. A Gel. l. 11. c. 14.

Anticipans, quæ quis valet objecisse, *b* Prolepsis
Diluit: *Hic aliquis mihi dicat, Cur ego amicum*
Offendam in nugis? Hæ nugæ seria ducent
In mala, derisum semel exceptumque sinistre.

b Et Procatalepsis à priore parte dicitur Præsumptio, Objectio, Anteoccupatio: à posteriore, Subjectio, Anthypophora: Estque Prooemiis & Confirmationi accomodatissima.

Dicet aliquis, Hæc igitur est tua disciplina? sic tu instituis adolescentulos, &c. Prosapodosis seu Responsio. Ego, *si quis, Judices, hoc robore animi atque hac indole virtutis,* &c. Cic. pro Cælio.

Occupationis Formulæ sunt: *Si quis adsit legum ignarus, qui-- Si quis miretur-- Ne cui vestrum mirum videatur--- Hic forte mihi objiciat aliquis —— Quod si quis me roget —— Quid ergo? audacissimus ego ex omnibus--- Quærat quispiam,* &c.

Plane aut dissimulans permittit *c* Epitrope factum.
Cedo equidem: neque te teneo, neque dicta refello.
I, sequere Italiam *ventis, pete regna per undas.*

c Causæ fiduciam præ se ferens, consilio acquiescit suo: huic affinis est Synchoresis.

Sit fur, sit sacrilegus, sit flagitiorum omnium vitiorumque princeps: at est bonus imperator & felix, &c. dissimulanter in Verrem. *Tribuo Græcis literas: do multarum artium disciplinam: non adimo sermonis leporem, &c. testimoniorum religionem & fidem nunquam ista natio coluit,* pro Flacco. *Habes, Tubero, quod accusatori est maxime optandum, confitentem reum: sed tamen ita confitentem,* &c. pro Ligario.

Imo habeat, valeat, vivat cum illa: profundat, pereat, perdat, nihil ad me attinet. Ter. Adelph.

Ad Exaggerationem & Amplificationem.

Ad summum ex imo gradibus venit *d* Incrementum:
Non plebs prava jubens; solida nec mente tyranni
Vis fera dimoveat justum; non turbidus Auster;
Fulminei non dextra Jovis; non, si ruat orbis.

d Supra in Confirmatione, vide Amplificationem.

Eo proruptúram esse audaciam, ut non clam, verum etiam hic in foro, ante tribunal tuum, M. Fanni, ante pedes vestros, Judices, inter ipsa subsellia, cædes futuræ sint, pro Rosc. Amer. *Miserum est exturbari fortunis omnibus, miserius,* &c. pro Quintio, vide supra in Amplificatione, p. 29.

Ad

Ad affectuum concitationem.

Quærit *e* Erotesis, poterat quod dicere recte.
Et procul, O miseri, quæ tanta insania, cives?
Creditis avectos hostes? aut ulla putatis
Dona carere dolis Danaum? sic notus Ulysses?

Quousque tandem, Catalina, abutere patientia nostra? & quæ seq. Exempla passim occurrunt.

e Vim vitamq; orationi addit, premitque adversarium, & cujus in Enthymemate atque Inductione usus frequens.

Concitat *f* Ecphonesis & Exclamatio mentem:
Heu pietas! O spes falsas! proh vana voluptas!

O tempora! O mores! Catil. 1. *O frustra mei suscepti labores!* pro Mil. *O miserum me! consumptis enim lacrymis, infixus tamen pectori hæret dolor.* Phil. 2. *O cœlum! O terra! O maria Neptuni!* Ter. Adelph. *O stultos Camillos, Curios, &c.* in Pisonem.

f Post res magnas graviter expositas ciet Affectus.

Narratæ subit & rei *g* Epiphonema probatæ:
Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

Quam ut adipiscantur, omnes optant: eandem accusant adepti. Tanta est stultitia & perversitas. Cic. de Senect.
Tantum religio potuit suadere malorum. Lucret. 1.

g Rei probatæ apponitur quasi sigillum, aut tanquam coronis imponitur operis fastigio.

Est *h* Epanorthosis positi correctio sensus:
O clementia, seu potius patientia mira!

Filium unicum adolescentulum habeo: ah, quid dixi, habere me? imo habui, Chreme. Nunc habeam, necne, incertum est. Terent. Heaut.

Quod quidem facerem vehementius, nisi inimicitiæ mihi intercederent cum istius mulieris viro: fratrem volui dicere: semper hic erro. Cic. pro Cœlio.

h Prævaricatur, & joco jugulat.

i Aposiopesis sensa imperfecta relinquit:
Quos ego —— sed motos præstat componere fluctus.

Quem quidem ego si sensero —— sed quid opus est verbis. Terent. Andr.
Si quis me quæret rufus --- Præsto est, desine. Phormio.
De nostrum enim omnium —— non audio totum dicere. Cic.
Eia, Benedicite. Plaut. Asinaria.

i Res tristes, turpes, notas suspectas tacet, irato minantique conveniens

Consulit addubitans quid agat, dicatve *k* Aporia.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?

Equidem, quod ad me attinet, quo me vertam nescio: negem fuisse illam infamiam corrupti judicii? negem illam rem agitatam in concionibus, jactatam in judiciis, &c. Respons.

k Addubitatio; Exordiis Confirmationibus & Amplificationibus utilis, expectationem atq; attentionem facit.

Non eſt noſtri ingenii, veſtri auxilii eſt, Judices, &c. pro Cluent.

Quid primum querar? aut unde potiſſimum, Jud. credar? aut quod, aut à quibus auxilium petam? Deorumne immortalium? populine Romani? pro Roſcio Am. Et apud poetas paſſim deliberant, Dido, Medea, Althæa, Narciſſus.

Conſultat cum aliis *a* Anacœnoſis: *Si ita haberet*
Se tua res, quid conſilii aut rationis inires?

Quæro à te C. Aquili. L. Lucule, P. Quintili, M. Marcelle, vadimonium mihi non obiit quidam ſocius, &c., pro Quintio.

a Quaſi freta ſimplici & recta cauſa ſe inſinuat & urget; tacitamque alterius confeſſionem extorquet.

Quem virum aut heroa lyra vel acri tibia ſumes celebrare, Clio,

Quem Deum? Hor. 1. 12. od. Sequitur reſponſio interrogativa etiam. *Quid prius dicam ſolitis parentis laudibus?* ut appareat hæc cum precedente figura ſpecies eſſe Dialogiſmi ſeu ſermocinationis.

Perſonam inducit *b* Proſopopœia loquentem:
Hoſne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers? quod adunci vulnera aratri
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno.

Elegantiſſimæ habentur Proſopopœiæ in oratione, pro Cœlio. App. Clodii Cæci, & Sext. Clodii, *Patriæ*, 1. Catilinaria. ubivis.

b Invidiam à ſe amolitur, in perſonam quam inducit monentem, objurgantem, &c. cujus ſpecies ſunt Mimeſis & Dialogiſmus.

Sermonem à præſenti avertit *c* Apoſtrophe: *Et auro*
Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Tum tu, O Jupiter, qui iiſdem quibus hæc urbs auſpiciis à Romulo [redacted] *quem Statorem hujus urbis, &c.* 1. Catilinar.

Vos, vos appello, fortiſſimi viri, qui multum pro patria ſanguinem effudiſtis. pro Milone. Omnibus vero numeris perfectiſſima Proſop. videatur 5. Tuſc. quæſt. Homoioptotis, Homoioteleutis, Polyptotis exculta. *O vitæ Philoſophia dux, &c.* Sed & exemplorum apud poetas opimam metere eſt meſſem, vel invocantium, *Vos O clariſſima mundi Lumina*, vel ὑπερεσδύντων τὸ πύλον τῷ μάτρα, ut *Munera, Bacche, tua*; & *Unguibus, accipiter, ſaucia facta tuis.*

c Invocationibus inſervit atque excitat attentionem.

Ad

Ad Copiam.

a Dignitatem, gravitatem, & acrimoniam orationi conciliat, affectusque vehementiam arguit.

Verba *a* Synonymia addit rem signantia eandem:
Enses & gladii. Superatne & vescitur aura
Æthereà, nec adhuc crudelibus occubat umbris?

Diversas specie res multas congerit Hirmos:
Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
Augur, schœnobates, medicus, magus; omnia novit.
Quod denique belli genus esse potest, in quo illum non exercuerit fortuna Reipublicæ? Civile, Africanum, Transalpinum, Hispaniense, mistum ex civitatibus, atq; ex bellicosissimis nationibus, servile, navale bellum, varia & diversa genera bellorum, & hostium, non solum gesta ab hoc uno, sed confecta. pro lege Manilia. *Omnia hora:, omnium aditus tenebat, &c.* 3. Catalin.

Non dico, Apophasis: *Taceo, Mitto* est Paralepsis:
Omnia illa quæ sæpe audivistis & memoria tenetis, prætermitto, &c. Nec ea dicam, quæ si dicam, infirmare non possis. 1. Verrin. *Itaque non sum prædicaturus, Quirites, quantas ille res domi militiæque, terra mariq; & quanta felicitate gesserit, &c.* pro lege Manilia.

Rem circumloquitur per plura Periphrasis unam:
Trojani belli scriptor. Chironis alumnus.

b *Schemata Grammatica*

Orthographia.

[redacted]

Prosthesis apponit capiti, quod Aphæresis aufert:
Ut; *gnatus. tetuli. ruit. & non temnere divos.*
Syncope de medio tollit quod Epenthesis infert:
Relligio. Mavors. jusso. surrexe. repostum.
Aufert Apocope finem, quem dat Paragoge:
Ingeni. Hymen, curru, Tyrio vestirier ostro.
Literulam Antithesis mutat quod & Antistœchon:
Olli subridens. vostrum servom. faciundo.
Transponitque elementa Metathesis; ut, *tibi c Thymbre.*

b Contra forte quam lex nostra requirit facio, qui figuris Rhetoricis heterogeneas Grammaticales admisceam: adjicere tamen allubuit, ne desiderentur quæ in prioribus editionibus usui esse adverteram. *c* Quod & descendere potest à nominativo *Thymbrus*; frequentior autem est apud Græcos, Transpositio; ut, κραδία, ἔπραθον, θρασύς.

Metri

Metri seu Prosodiæ.

d Ecthlipsis M. vocales aufert Synalœpha:
Tu in me ita es, hem! in te ut ego sum: ac tu me ibi ama, ut te ego amo hic jam.

e Systole ducta rapit; correpta Diastole ducit;
Recidimus. steterunt. naufragia. semisepita.

Syllaba de binis confecta Synæresis esto:
f *Æripides. alveo. cui. tenuis. parietis. aurea.*

Dividit in binas partita Diæresis unam;
Evoluisset. aheneus. evohe. materiai.

d Quæ & Ectasis.

e Vel Synecphonesis.

f Ab ære tamen ἀελλόποδιν, dici cervum illum, non, ab aere propter celeritatem, αἰείποδα contendit Jo. Scal. ad Ausonium, l. 1. c. 16.

Syntaxeως, ex Defectu.

Dicitur Ellipsis, si ad sensum dictio desit:
Non est solvendo. dicunt. quid plura? quid istis?

Suppositis multis si verbum inserviat unum,
Aut Adjectivum, sit Zeugma: *hic illius arma,*
Hic currus fuit. hircus erit tibi salvus & hœdi.

Personam, genus, & numerum conceptio triplex
Accipit indignum Syllepsis sub mage digno:
Tuque puerque eritis. Rex & Regina beati.

Post totum partes capiet generale Prolepsis:
Procedunt castris hinc Acron, inde Quirinus.
Alterum in alterius mactatos sanguine cernam.

Dialyton tollit juncturam & Asyndeton, idque
Articulus faciet: *Rex, miles, plebs negat illud.*
Frange toros, pete vina, rosas cape, tingere nardo.

In Excessu.

Conjunctura frequens vocum g Polysyndeton esto:
Fataque fortunasque virum moresque manusque.
Vocibus exsuperat h Pleonasmus, & emphasin auget,
Auribus his audivi, oculis vidi, ore locutus.
Syllabicum adjectum fit vocis fine Parelcon.
Quippote. numnam. etiamnum. ehodum, tu Sosia, adesdum.

g Trepidanti convenit & multa per celeritatem atq; animi impetum congerenti.

h Graviter rem producit, facitq; ut major, quam sit, appareat.

Membrum

Membrum interjecto sermone Parenthesis auget.
Credo equidem (nec vana fides) genus esse deorum.

In Contextu.

Personam ad primam c Revocatur, sive secundam,
Tertia. *Qui legis hæc. Populus superamus ab uno.*
Et casu substantiva d apponuntur eodem:
Turba molesta preci. mons Taurus. fons Aganippe.
Pro toto positæ partis, quam passio signat,
Quartum vel sextum casum Synecdoche tradit
Passivis, neutris, adjectis, participiisque:
Dentibus alba. caput doleo. spoliata lacertos.
Antiptosis amat pro casu ponere casum:
Urbem quam statuo vestra est. trabeate salutas.
a Hellenismus erit phrasis aut Constructio Græca:
Desine clamorum. fallunt. ardebat Alexin.
Compositæ in partes est Tmesis sectio vocis:
Quæ mihi cunque placent. septem subjecta trioni.
Hendiadis unum in duo solvit, mobile fixum
Dans: *auro & pateris. chalybem frænosque momordit.*
Personam, numerum, commutat b Enallage tempus,
Cumque modo genus; ut, *Pereo quod charus est mi.*
Ni faciat. vici. præsto est. hinc spargere voces.
Synthesis est sensu tantum, non congrua voce:
Turba ruunt. aperite aliquis. pars maxima cæsi.
Digna præire solet postponere Anastrophe verba:
Transtra per. Italiam contra. maria omnia circum.
Est vocum inter se turbatus Hyperbaton ordo:
Vina, bonus quæ deinde cadis onerarat Acestes, Littore Trinacrio, dederatque abeuntibus, heros Dividit.
Casu transposito submutat Hypallage verba:
Impia trabs. videt hos ortus, date classibus Austros.
Hysteron & Proteron sive Hysterologia, secundo
Prima loco ponit: c *Lavinaque littora venit.*
d *Detrudunt naves scopulo.* e *nutrit peperitque.*

c Evocatio.
d Appositio.
a Sive Græcismus.
b Heterosis etiam dicitur, & Alloeotheta.
c Prolepsin hanc & proanaphonesin appellat A. Gellius l. 10 c. 26. d Præpositionis in compositione regimen nuncupant hoc Grammaticorum filii. e Hoc merum Hysteron Proteron esse volunt.

Qui orationem illustrare volet; lumen petet à Tropis, Metaphora imprimis, & Allegoria: qui jucundam reddere; ad Rhet. dictionis figuras se conferet, verborum iterationes, & contentiones, paria paribus relata, similiter cadentia, immutatæ literæ venustates: qui gravem efficere; sententiarum ornamentis cum pondere utetur: qui affectus ciere vult, Amplificationum atroci vehementia insurget.

¶ Apte

¶ *Apte, ut pro varietate materiæ ſubjectæ, aut motus animi, varietur dicendi genus, formeturque orationis Character.*

CAput artis eſt, decere quod facias: Sic igitur eloquentiam prudentiamq; miſcebit orator, ſic decoro ſcenæq; inſerviet, ne quando velit infanti cothurnos Herculis induere, in re ſobria bacchari, in tenui turgeſcere atq; intonare; ut neq; è contra in argumento ſublimi humi ſerpere, atq; humi affigere, ut ait ille, divinæ particulam auræ. Mutantur ſubinde circumſtantiæ: ad earum momenta convertatur & Eloquentiæ facies, diſpiciat orator non minus quid deceat, quam quid expediat. Ut vero deceat; auditori, perſonæ, tempori, cauſæ, quandoq; variis cauſæ partibus, ornamenta propria, figuram & habitum accommodabit, ita demum nativo ſucco, ſuoq; colore nitebit oratio. Sciat in docendo requiri acumen, in conciliando lenitatem, in movendo gravitatem, eum denique omne eloquentiæ tuliſſe punctum, qui humilia ſubtiliter, grandia elate, mediocria temperate poteſt dicere. Uti alius ornatus Principi, alius privato convenit; aliud ſchema militem, aliud agricolam, mercatorem aut philoſophum aliud decet: ita & diverſa materia diverſos habitus, diverſos exigit characteras. Pro re itaque nata & materia ſubjecta vertat ſtylum, ut unum formet ex iis quæ dicendi genera, Characteras, Ideas nuncupant, numerantq; tres: *Humilem, Mediam, Sublimem.* Quæ omnes à ſe invicem diſcernuntur, cum Verbis & Sententiis, tum Luminibus eorum & Ornamentis; nec Periodis minus, Compoſitione & Numero.

Humilis itape Idea, erit elegans, preſſa, verecunda, leniter fluens, ſimplex munditiis: non tamen inculta aut ſicca, non enervis aut arida.

Ariſt. l. 3. Rhet. 7. cap. τὸ πρέπον. *Dem. Phal.* περὶ ἑρμηνείας. Εἰσὶ δὲ τέσσαρες οἱ ἁπλοῖ χαρακτῆρες, *&c. Ariſtides* περὶ πολιτικοῦ λόγου καὶ περὶ ἀφελοῦς λόγου. *Cic. Or. Perfectus. Fab.* 11. *lib. cap.* 1. *&* 12. *l. c.* 10. *Agel.* 7. *l.* 14. *c. Her.* περὶ ἰδεῶν. *ad quam Sturmius quem & vid. l.* 1. *c.* 4. *de ratione Elocut. Rhet. &c. l.* 3. *c.* 6. *ut & l.* 2. *de Imitatione c.* 4. *Soar. l.* 3. *c.* 51. *Str. l.* 2. *c.* 17., *&c. Jul. Cæſ. Scal.* 4. *lib. poet.* 1. *c. Keco. lib.* 1. *Spec. Rh.* 26. *cap. Alſt. Orat.* 5. *l. c.* 6. *&* 11. *Caulerius l.* 5. *Dreſſ. l.* 3. *pag.* 909. *Hiper. cap.* 13. *pag.* 430. *D. Thorn. Tul. Str.* 1. *Sect. Cauſ.* 2. *l. c.* 27. *&* 40. *Voſſ.* 5. *l.* 4. *c. Val. l.* 5. *d.* 2. *q.* 20. *De Aſiano, Laconico, Attico, Rhodio, antiquo genere. Streb. l.* 2. *c.* 22. *Keck.* 1. *l. ſpec. Rh. c.* 28. *N. Cauſ.* 2. *l. Æquabilis hujus & temperatæ virtutis oratores Cicero vocat* Statarios. *De clar. Orat. Quin & ipſum Ciceronem Seneca epiſt.* 40. *appellat* Gradarium.

Media

Media, insurgat aliquanto altior, Translationibus crebrior, sed modestis; figuris florida, egressionibus amœna, sententiis fluens, lenius tamen ad modum lucidi amnis crepante pede per calculos defluentis, pictas utrinque floribus & inumbratas sylvis ripas lambentis.

a *Sublimis*, verborum tum singulari delectu, tum audaci pondere, atroci figurarum dignitate, gravi sententiarum majestate, periodorum respiratione crebra, validioribus vibrata numeris, rapido affectuum æstu, conglobatarum amplificationum acta impete, non fulgure tantum coruscet, aut tonitru terreat, sed & fulmine feriat: aculeum post se relinquat ὁρμῇ διὰ πυρός; neque in sensus irrepat, sed irruat: instar rapidi torrentis hybernis nivibus aut montano flumine aucti, pontemque aggeremque indignati, sternat agros, saxa devolvat, viam ubi non invenit, faciat; secum auditorem vel contra nitentem, ferat, cogatque ire quò rapit.

a Ἀκρότης καὶ ἐξοχή τις λόγων ἐστὶ τὰ ὕψη &c. Long. περὶ τόπου τοῦ ὕψους Idem. Exempla singulorum characterum habes apud Cornificium.

b *Pronunciatio.*

Hæc tandem est illa virtus, cui Oratorum Græcorum facile princeps, primas, secundas, tertias dedit. Idque jure optimo. Est enim Pronunciatio, sermo & eloquentia corporis, imo ipsa totius eloquentiæ vultus, anima & vita. Quid enim? Annon languent Affectus, intermortua jacet Delectatio, omnis Fidei perit fides, nisi vivæ vocis face animentur, nisi significi Gestus facie figurentur? Hic quippe ad animum per oculos, illa per aures penetrans, intellectum expugnat, affectus in vincula abducit. Huic itaq; tanto futuro bono, etiam à balbutiente infantia, summa adhibeatur cura, parcaturq; in lubrico à pueritia in adolescentiam transitu; ut vox formetur, firmeturque clara, facilis, distincta, flexibilis, quæ prout erit dicendi, asseverandi, monendi usus; prout suggerunt ira, vis, voluptas; dictabunt metus, miseratio, modestia, aliusva quispiam affectus; varie & per gradus intendere se ac remittere, sonoque inflexo reddere lene, asperum, vehemens, tenerum, grave, acutum valeat. Camœnarum hæc princeps Calliope chorum ducat; pro rerum, affectuum, ipsarumq; Orationis partium ratione omnes sonorum gradus variet. In Exordio non protinus vasta erumpat, sed à subtimida & tremula voce paulatim exsurgat. In Epilogo vocem de industria infringet, dabitq; operam ne dissimilis

b Cic. 3. de Orat. Aut. ad Her. 3 l. Fab. 11. l. 3. c. Mart. Capel. 5. l. Fortunatianum 3. l. Soarez. 3. l. 56, 57, &c 58. c. Dres. 3. hp. 931. Vox Gestus. Melch. Jun. meth. El. c. 21. Hip. c. 16. Keck. Syst. Rh. l. 2. c. 2, 3, 4 Alst. Or. 4. l. 17. c. Caus. l. 9. c. 1. 7, 8 Vossius l. c. 8, 9 Vall. l. 6. disp. 1.

milis ſit Orationi Orator. Atque huic ſuffragentur vultus, animi ſpeculum; & Oculi, quos Demoſthenes lucernas animi appellat, in ira & odio concitandis, non minus quam in gratia & amore conciliandis duces; qui indignationem flamma ſcintillantes, qui lætitiam juxta ac dolorē lacrymis manantes teſtentur; modeſti ſibiq; conſtantes, ne rigeant aperti nimis, neq; tremuli nictent. c Manus multiplicis habitus artifices, utcunq; mutæ, faciles tamen animi indices, & per omnes gentes atq; nationes linguis diverſas, communis ſermonis interpretes. In agendo dextra principatum obtineat, ſubſerviat ſiniſtra. Tanto autem acriores in animis audientium exardeſcent faces, quanto vehementiori vocis geſtuſq; intentione affectuum flammas ſuo ipſius conceptas & quaſi accenſas pectore ſignificarit expreſſeritque Orator.

——*Si vis me flere, dolendum eſt Primum ipſi tibi: tunc tua me infortunia lædent.*

In lætitia & voluptate leniter ſe effundat. In Iracundia inſurgat acuta, & incitata. Semper vero norit menſuram buccæ ſuæ, nec modum excedat. Vultus. Oculi.

c *Manus, ſine quibus trunca eſſet ratio & debilis oratio, ne ſint otioſæ & quieſcentes, non tamen geſticuloſæ aut vaſtæ, mimicum aut ſcenicum referentes: ſed temperatæ & quæ forum deceant. Dextra præcipue agat; huic ſiniſtra ſubſerviat.*

Exercitatio.

EXpoſita ſunt Naturæ primordia & Artis adminicula, ſuperſunt Exercitationis ſubſidia; ſine quibus, corruunt illa & jacent. Agricolæ peritiſſimi ſolum vel optimum ſqualet ſitu, ſentibus dumiſq; horret, niſi colatur, niſi exerceatur. Subacto, inquit ille, mihi ingenio opus eſt, ut agro non ſemel arato, ſed novato atq; iterato; quo meliores fœtus poſſit & grandiores edere. Subactio autem eſt Uſus, Auditio, Lectio, Literæ. Quibus enim donis cumulati, quibus exculti artibus ipſam Eloquentiæ arcem conſcenderunt veteres illi Oratores? An utiq; credimus eorum naſcentium labris inſediſſe flexanimam Suadam, cujus quaſi Gratiis afflati evaderent aliquando in Deos mortales, ſuoque arbitrio moderarentur animorum habenas? An utique opinamur eos è pigris enchiridiôn, formularum, obſervationum rivulis, hauſiſſe, quod ſuſpenſa aure biberent audientes? An putamus eos ex inſulſis Rhetorum placitis, inſipidis ſcitis, inertibus officinis prompſiſſe arma, quibus humanas mentes percellerent; artes, quæ altius infixos aculeos poſt ſe relinquerent? Errat, longe errat, quiſquis virtutem diam in putidis latere

Cic. 1. de Or. Soar. l. 1. c. 10 Keck. Rh. ſp. 2. l. c. 2. Sopatri Rhetoris Græci διαιρέσεις ζητημάτων *de componendis declamationibus cauſis poſitis & controverſiis utrinque delineatis liber utiliſſimus.* Nigronii Or. 8. & 9. *de exercitatione dicendi.*

latere puteis, Eloquentiam angustis clausam fistulis tam male habitare arbitratur. Ditioris venæ est purum hoc aurum, ab altiore fonte pura hæc aqua. Semina quidem in commune sparsit natura, fovet ea gremio ars præparatque: verum fructus omnis, perfectio, consummatio est, à lectione, studio, cura. Ex tripode penitissimæ sapientiæ est illud (a) Apollonii: Ἀνάγνωσις τροφὴ λέξεως ἐστί. Lectione velut lætiore pabulo alitur atque enitescit facundia, quippe hinc multijuga exundat eruditio, rerum omnium exuberat scientia, unde parantur amplissimæ dicendi opes. Lectionis vero cum duplex sit usus: unus in orationis corpore formando, alter in anima ejus & mente firmanda; ibi verba & compositio requiruntur ad styli imitationem, hic sensus & dispositio ad rerum cogitationem; utrumque autem prospiciat, ut, qui minus ingenio valent, aliorum subsidio sibi facultates comparent: maxime erit è re præsenti, quantum fieri potest, utrique consulere. Quamprimum igitur puer è Grammaticis excesserit, & emendatæ jam sanæq; structuræ stipendiis emeritus certo pede figit terram, exerceatur probe vertendo è vernaculo in Latina, necnon transferendo è lingua Latina in vulgarem, atque eadem vicissim, interjecto modico tempore, Latine reddendo. Atque hic solicite & accurate versabitur in (b) verborum electione atque phraseos accommodatione. Deinde tingatur mihi leviter (c) Compositionis præceptis, mox etiam (d) Variationis, ita demum instructo expeditior ad Imitationem sternetur via, ad (e) Imitationem, statuam illam Mercurialem, quæ quasi digito viam rectam & compendiariam ad Eloquentiæ arcem commonstrat. Quicquid enim manu suscipitur dextre, quicquid mente concipitur feliciter; omne illud ex-

a *Apollonii Rhodii citat Theon. progymnasmat. 1.c. Senec. 85 epist.*

b *Vide Longinum* περὶ ὕψους. c περὶ ὀνομάτων ἐκλογῆς, *& I. L. Strebæum de electione & oratoria collocatione verborum: & Phrases Schori.* c *Supr.* d Ex *præceptis Eras. l. de copia Verborum & Rerum.* B. *Keck. 2. l. Rh. c. 23. Rod. Agricola 3. l. de invent. c. 5.* e Imitatio. *Cic. de Or. 2. l. & in Bruto ad Her. Fab. 10. l. 2. c.* πῶς κοινὰ διανοήματα ἰδιώσομεν Herm. περὶ μεθόδου δεινότητος. *L. Vives 4. l. de caus. corr. art. & 4. l. de tradendis disciplinis, ubi adjicit exempla Sturm. tribus l. & in nobilitate literata. p. 332. Paschal. de opt. genere Elocut. Treutler. meth. El. c. 14. Dress. l. 3. Keck. 2. l. sp. Rh. 2. c. Alst. Or. 2. l. Caus. l. 3. c. 9. & 15. Val. 2. l. 10. c.*

emplari

emplari huic virtuti accepta referat initia & incrementa; pene dixeram, exitus & perfectionem. Quid enim aliud sunt opera summorum artificum? quid aliud Ideæ mente conceptæ? quam exempla quædam prototypa, originales quidam moduli; quæ imitetur solertia, quos ars exprimat. Imo quid aliud sunt Artes ipsæ, quam Naturæ summæ illius opificis pedissequæ & discipulæ, cujus vestigia quo pressius sequuntur, eo propius à perfectione absunt. Quoniam igitur in hujus efficacissimæ virtutis cardine vertitur Eloquentiæ janua, prono studio, affectu, consilio feratur Oratoriæ candidatus, ut alicujus in dicendo sit similis, quem tota mente atq; omni animo defixus intueatur, ut, quæ domi non nascuntur, aliunde petantur commoda. Ille autem sit Unus, quo æquabilior componatur stylus; atq; idem in suo genere Optimus & Perfectissimus, in quo & optima quæque sibi proponat imitanda: namque minus errabit qui recte collimabit ad scopum. Jam vero, quem Ciceroni præferendum aut parem invenias? conclamatissimo omnium consensu, Latinæ linguæ parenti, genio, Semoni, Deo; cujus ingenium suo par Imperio nacti sunt Romani rerum Domini. Qui vel hoc nomine se imitatione dignum præstitit, quod & ipse, cum se totum (elogium est (a)Fabii, maximi in hac arte magistri) ad imitationem Græcorum contulisset, videtur effinxisse vim Demosthenis, copiam Platonis, jucunditatem Isocratis. Nec vero quod in quoque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas vel potius omnes ex seipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertate. Non enim pluvias (ut ait Pindarus) aquas colligit, sed vivo gurgite exundat, dono quodam providentiæ genitus, in quo totas vires suas eloquentia experiretur. Sciat ergo se multum profecisse cui placebit Cicero. Perpetuus itaque sit orationis Dictator, disertissimus ille Romuli nepotum. Ex illius felici facilitate proponat alumno suo Rhetor, propinetque periodum unam aut alteram primo, quæ facile admittat imitationem, possitque intelligi, characteris humilis aut mediocris. Subministret illi argumentum aliquod materiæ sequacis, & quæ eandem cum exemplo proposito formam undequaque possit induere. Ostendat deinde Imitandi artem & rationes; ut vel eidem corpori aliam vestem induat, vel eidem vesti aliud quærat corpus; hoc est, 1. ut manentem

(a) 10. *l. Inst.* 1. *c. contra & pro. Cic. vide Caus. l.* 2. L. *Viv.* 4. *l. de caus. cor. art. Erasm. Ciceronianum & Rami Ciceronianum Alst. Or. Præcognita.* Nigronii *Or.* 15. *&* 16. *De laudibus & imitatione Ciceronis. Alios.*

b ſententiam alia inveſtiat oratione; 2. aut ſententiæ ſuæ ac novæ habitum illum orationis modice immutatum conformet atque adaptet. Doceat, 3. quæ ab alio breviter dicta fuerunt, Fuſius proſequi & Dilatare; 4. quæ fuſe ab aliis explicata ſunt, Contrahere; 5. Addere ex proprio; 6. Subtrahere ornamenta, & res vel nude Exponere, vel ornate Variare; 7. ex Græca aliave lingua ſumptum ſua Latinitate donare; 8. Orationem numeris ſtrictam aſſerere in libertatem, ſolutique juris facere; 9. Locutionis figuram, membra, ordinem, exornationem Mutare atque Invertere: ita par & ſimile adferre, ut ſit tamen diverſum, & aliud quidpiam eſſe videatur: ut ars appareat, lateat artificium. Deducat ita inſtructum in Imitationis arenam, componat cum exemplo, exigatque artis ſpecimen, quod diligenter conferet cum exemplari; monebit, ubi ab exemplo & arte receſſum; ipſe emendabit, ſupplebit quæ deerunt, circumcidet ſi quid redundet. Hinc progediatur licebit ad longiora, difficiliora, altiora: ad periodos artificioſe concinnatas, ad narrationes, confirmationes, argumentationum ac amplificationum formulas, ad paradoxa ejus & orationes denique integras, eaſque tractandas vel æmulatione parili, vel contrariis cauſarum partibus ſuſceptis. Monebit interea, compilatoris eſſe, non Imitatoris, ex alienis centonibus conſarcinatis ſibi trabeam aut virgatum ſagulum conſuere: ſervi pecoris eſſe, unam aliquam prætextam purpuream repreſentare, non poſſe corpus univerſum effingere: tardi hominis eſſe in furto deprehendi. Videat itaque ne ſiat repetundarum reus, ne peculatus aut plagii poſtuletur, ne de vi aut dolo malo arceſſatur. Proinde, neque curet verbum verbo reddere tanquam fidus interpres aut religioſus explicator, neque in venuſtatis ornatuſque cuticula curanda ſit ſolicitus, ſed & rei naturam laboret penitus ſcire: characterem advertat, circumſtantias obſervet, atque illius, quem ſibi imitandum ſuſceperit, conſilium, acumen, animi indolem, variæ eruditionis carnes, oſſa & medullam, argumentorum lacertos & tractationem validam exprimat potius quam verba & ſtylum. Et cum pigri ſit ingenii, maleque de ſe judicantis, acquieſcere inventis, c impreſſis uſq; veſtigiis inſiſtere, & dum in re tenui ſolicitam curam adhibet, fateri ſe rebus magnis imparem; hortetur eum jam æmulari, jam ſe cum duce ſuo conferre, ſi quid ſupra fieri poſſit, aggredi, præſcripta tranſcendere,

b *Sententiam veteres quod animo ſenſiſſent vocaverunt. Sed conſuetudo jam tenuit, ut mente concepta, ſenſus vocaremus.*

c *Annicetis apud Ælianum Var. hiſt. lib. 2. c. 27.*

dere, nare ſine cortice, in altum vehi, ſeque jam ventis permittere. Ad quem palum jam probe exercitatus tyro noſter, ubi viſus eſt firmaſſe pedem habitu certo & æquabili Ciceronianæ orationis filo, deducatur per progymnaſmata, chreias, locos communes, Ethologias, *b* &c. in lætiorem campum orationum Demonſtrativarum, latiorem Suaſoriarum. Neque enim hujus ætatis, neque ſane noſtri fori ſunt Judiciales, quarum ſcientia & arte jam non indigemus, ultra quam requirit eorum quæ ſcripta ſunt Analyſis, & artificii obſervatio; poſtquam, ſublata dicendi ſcena, deſcivit ab orationum ſplendore forenſis illa pompa, formularum quarundam anguſtiis terminata. Ut ergo, ab ipſis Eloquentiæ cunabulis, legitimè ſtudeat, & per omnes numeros progrediatur candidatus noſter; petenda illi cognitionis rerum facultas, atque opes ex ipſis ſapientiæ penetralibus; 1. Auditione attenta, multa. 2. Lectione preſſa. 3 Commentatione ſeria. 4. Præceptis artis. 5. Diligenti Stylo. 6. Dicendi denique uſu. Utilis apprime eſt *Auditio*; tum quia auris eſt ſcientiæ organum; & quæ ab aliis multo diutinoque ſtudio fuerunt inventa, nobis transfundit horula una: tum quia dicentis viva voce ac ſpiritu movemur magis, excipimusque nova illa velut naſcentia cum favore & ſolicitudine; trahimuſque inſuper in exemplum ſi quid in pronunciatione, eò quod decuit, placeat. Auditione tamen ut uberior, ita certior & liberior eſt *Lectio*; audita enim volucri quadam delectatione abeunt irrevocabilia: lecta repetere licet, ſive artem, prudentiam & conſilium, quæ celavit diſertus artifex, propius advertere; ſive res ipſas memoriæ penitus affigere velimus. Hoc orationis adeoque eruditionis atque ſcientiæ pabulum voremus, &, ut ita dicam, helluemur: Hoc veluti quotidiano cibo alatur pingueſcatque oratio. Exhauſta enim eloquentiæ fontis vena ſtatim inareſcit, niſi quotidiana lectione refercias. Niſi oleum continenter inſtilles, extinguitur lucerna. Studiorum navem regat fixa hæc ſapientiæ polo Cynoſura, ſomni inertiæque Oceanum nunquam ſubitura Helice. Firma ſit lectio, certa, aſſidua, & conſtans, non deſultoria levitate intermittens aut vaga. Quocirca teneram hanc & muſteam ætatem, ut neque depulſam in totum lactea illa Ciceronis ubertate, ita neque uno utut pulcherimo prato coercitam velim; at creſcentem, per

b De primis apud Rhetores exercitationibus, Fabius l.1.c.15. & l.2.c.1. & 4. Priſcianus ex Her.p.332. Theon. Aphthon. Emporius de Ethopœia ac loco communi. L. Viv.4.l.1. Alſt. Orat.l.3.2.ſect.4.2.

1. *Auditio.*

2. *Lectio.*

floscos autorum agros liberius vagari; adultam, aperto gaudere cœlo. Idque Zeuxidis exemplo; qui Crotoniatis Helenam picturus, non putavit omnia quæ ad venustatem quæreret, uno in corpore reperiri posse: plures itaque præberi sibi virgines poposcit, ut mutum in simulachrum ex animali exemplo veritas transferretur. Vorandæ plane sunt *b* orationes non Ciceronis modo, sed quæ habentur apud Cæsarem, Livium, Salustium, Curtium, Tacitum. Concoquendæ historiæ eorundem, nec non Suetonii, Flori, Velleii, & quorum est historia quæ dicitur Augusta; naturalis historia Plinii superioris, junioris epistolæ, Valerii collectanea. Historia quippe oratorem alit, narrandi facultatem suppeditat, instruit exemplis, quæ quasi præjudicia sunt & experimenta quæ de futuris concludant. Depascendæ Fabii institutiones, & quæ illi adscribuntur declamationes, panegyricæ Plinii & aliorum, Pacati imprimis. Comœdiæ Plauti & Terentii. Libandi adultioribus, Agellius, Capella, Apuleius, cæterique Africi nuperi; denique Petrarcha, Politianus, Lipsius, Strada, & quo nunc calet non tantum juventus omnis, Barclaius. Ante omnia humanioris eruditionis studiosos immorari decet atque innutriri summis illis ingeniis & Moralis scientiæ oraculis Platoni, Seneca, Plutarcho. Quam salutaris autem vel necessarius potius sit futuro oratori poetarum haustus, Oratorum princeps, Oratoriæque primores consentiunt; Legendi, (*a*) inquiunt, sunt Poetæ, quorum lectio plurimum confert oratori; namque ab his & in rebus spiritus, & in verbis sublimitas, & in affectibus motus omnis, & in personis decor petitur. Quippe divino quodam numinis afflatu concitati, immortale quiddam ac cœleste spirant; sententiarum concinnitate mirabiles, lumine verborum conspicui, numerorum modulatione suavissimi. Meminerimus tamen non per omnia poetas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia sententiarum: neque (*a*) totos

(b) *Imprimis Orationes pro Archia poeta, pro Milone, M. Marcello, Ligario, Roscio Amerino, Deiotaro, Murena, Sylla, Cœlio, Philippic. 2. In Catilinam 1. 2. & 3. In Verrem 6. & 7. Vide & Kec. l. 1. spe. Rh. cap. 1. & Val. 2. l. 11. q.*

(a) *Cic. 1. Or. Quint. 10. l. 1 cap. Tragici imprimis, cum verborum delectu, numerorum suavitate, sententiarum pondere admirabiles; tum decori observantissimi.*

(a) περὶ χρήσεως ἐπῶν ἐν πεζῷ λόγῳ, Hermogenes, περὶ μεθόδου δεινότητος. *Nos Apes debemus imitari, & quæcunque ex diversa lectione congessimus separare: melius enim distincta, &c.* Sen. 84. epist. & 33. *Ad verum excerpta, habentur sub hujus libelli calce communium locorum capita, si quis curæ habeat hanc curam.*

versus

versus aut hemistichia solutæ orationi infarcienda. Verum, ne memoria tot tantarumque rerum multifaria & confusa lectione obruatur; ne quid ex iis quæ legimus, audivimus, cogitando ipsi invenimus, desideretur: utile imprimis erit, quæ illustria sunt & notanda videntur, librorum custodiis concredere, tanquam cellæ penuariæ & succenturiato memoriæ subsidio. Quorum altero, notentur verba rara, nova aut novo sensu usurpata; phrases insigniores suis quæque distinctæ titulis; formulæ elegantiores, ad Contextum, & Materiam, quarum exhibetur tabella infra, & in sequentibus specimen. Altero adnotabuntur Ornamenta & Argumenta, Similitudines, & Translationes, quæ sunt in unam vocem contractæ Similitudines, allegoriæ, imagines, exempla, acutiora dicta, sententiæ, allusiones, aut quæ alludi vel inverti possunt; eaque digesta omnia, & per ordinem Alphabeticum suis titulis atque capitibus tanquam favis cellisque subjecta. Quoniam vero, ut ait (b) ille, nemo percipere tot reconditas aut tam varias res potest, nisi ut scientiæ meditatio, meditationi facultas, facultati vis eloquentiæ accedat; per quæ colligitur eandem esse rationem & percipiendi quæ proferas, & proferendi quæ perceperis: ne condi magis alienorum effatorum quam nostrorum conceptuum promi simus; intingendus tandem in nostram animi mentem erit calamus, Senatus convocandus in corde consiliarius; stylusque inde acuendus. Nec quæ legeris, in codicum aut etiam memoriæ adversaria tam referenda erunt, quam mentis; curandumque ut eant in ingenium, quippe cujus in vasculo liberius ac frequentius tingatur stylus quam memoriæ. Tot tamque variarum undecunque congestarum opum, quo propriæ fiant nostrique juris, immutanda est qualitas & proprietas, ut vulgo loquuntur. Ne patiamur itaque illa quæ hausimus manere integra & quasi solida innatare stomacho, quem ægrum atque infirmum arguunt quoties eadem specie redduntur cibi qua sumpti sunt: sed ea natura beneficio concoquamus in chylum, ut hinc in sanguinem & alimentum transeant. Non tam memori vomitu cruda regeramus, quam ingenii fermento tot granorum miscellanea in panem convertamus. Tot roris gemmas, tot florum succos ita spiritus nostri proprietate mutemus, ut diversa libamina & sapores in unum mel coalescant.

(b) Messalla in dialogo quem alii Tacito, alii Quintiliano adjudicant.

3. *Meditatio & Commentatio.*

Ita in unum conſpirent voces variæ & inſtrumenta diverſa, ut ſingulorum lateant voces, omnium appareant, ut ex tot diſſonis fiat chorus unus, concentus unus. Eruditum itaque hunc pulverem prorſus intenti ſtudii radio exaremus, acrem ingenii rotam quaſi figulinam verſemus, ad judicii ſtateram omnia perpendamus, ex ingenii pixide per inventionem propriam, vel ex ærario mentis per recordationem promamus, quæ ad rem noſtram faciunt: Quod fiet, ſi mentis dexteritate, elicito ſtudii atque animi conflictu & quaſi obſtetricia meditationis opera, res varie miſtas ita temperemus atque in unum corpus redigamus, ut, etiamſi appareat unde ſumptum ſit, aliud tamen, quam unde ſumptum ſit, appareat. Lecta hæc ſemina, novali ſubacto credita, prement aliquando terram ſegete, rumpent meſſe horrea: ſi accedat æque diſerta periti cultoris ſolertia. Præceptor igitur, & ipſe minime rudis & maxime exercitatus, ex hoc noſtro aut alio Rhetorices compendio artis præcepta enarrabit, locos inventionis, definitiones eorum, Maximas, tractationes, adjunctis exemplis illuſtrabit. Non tamen omnia accurate & ad tenue: vel ob hoc, quod magiſtrum fere artis reperias neminem, teſte Cicerone, qui ipſe eloquens fuerit: nudæ enim illæ artes nimia plerunque ſubtilitatis affectatione frangunt atque concidunt quicquid eſt in oratione ipſoque ſpiritu generoſius, omnem ſuccum ebibunt & oſſa detegunt. Noviſſime docebit proprios Affectuum motus & concitationes. Et jam tandem proponet rhetorculo ſuo argumenta, è fabulis poeticis, tragicis ut plurimum, hiſtoricis, Ethicis, declamanda, atque ea quandoque in partes contrarias: verum hæc veritati quam maxime conſona, & quorum ſit uſus aliquis in vita deinceps futurus; licebitque aliquando experiendi exercendique ingenii gratia proponere paradoxa & abſurda. Præformabit illi primum declamandi materiam & ſupellectilem, delineabit veſtigia, digitum ad fontes lectionis intendet, commonſtrabit argumenta, ſuppeditabit colores; mox eum ſibi permittet, ſuis ut viribus abſque adminiculo poſſit progredi. Progreſſus autem faciet non ſine ſumma ſpe ad laudes ampliſſimas, ſi ſe totum & rite tradiderit *Stylo*, optimo & præſtantiſſimo dicendi magiſtro, autori, effectori: Hic enim vires ingenii experitur, mentem exacuit, memoriam excitat, judicium format, artis

4. Precepta Artis.

5. Stylus.

tis præcepta illuſtrat, lectionis fructum exigit: ſtudii practica, cogitationum Hermes, mandatorum nuncius, ſcientiarum monimentum; quem cum multi per ignaviam fugiunt, quia magni eſt laboris, tum plurimi per inſcitiam averſantur, eo quod rationem ejus neſciant; profani, & illotis pedibus, aut manibus potius, tantæ artis penetralia aggreſſi. His autem myſteriis initiatus *hoc agat*, rem curæ tam ſeriæ, conſilii tam ſacri, etiam atque etiam recta reputet via. Prius igitur quam calamum in manum ſumat, operam det penitus intelligere quæſtionis & rei, de qua dicendum ſit, naturam, genus, ſtatum. Deinde ſibi aurem pervellet exigetque à memoria ſua, ſi quid uſpiam audiverit ſuper ea re legeritve, centuriata habebit autorum capita, ſententiaſque eorum quaſi per ſatyram anquiret; ſuæ meditationis advocabit obſtetriciam manum, ſolertis ingenii aciem intendet, omnia diligenter verſabit, quæſtionem ſi finita ſit, ad infinitam avocabit, circumſtantias perpendet: hinc latibula argumentorum luſtrabit, eruet quæcunque ad conciliationem, fidem, motum faciunt. Delectum habebit copiarum; levia quæ ſunt & futilia rejiciet plane, exautorabit, caſſabitque, ut iſti loquuntur: quæ virtute valent & pondere, diſtinguet etiam; ut Velites expediantur, in acie ſtent Haſtati, Principes collocentur medii, ſubſideant in poſtremis Triarii. Quas omnes argumentorum, exemplorum, ſimilitudinum, ſententiarum copias ubi explicuerit in una tabellæ facie, ut ibi in procinctu & ſtatione appareant, evocandæ prout fuerit opus: cogitandum erit non tantum quo ordine, ſed & quo apparatu, quam valido, quam ſplendido inſtructæ procedant: ut oratio verborum ſtellis, ſideribus phraſium, ſententiarum luminibus diſtincta, niteat Elegantia, Compoſitione fluat, Ornatu ſplendeat. Et tum denique ab indagationis induſtria, & ſolertia commentationis, ſe ad ſcribendum conferet. Ad commodiorem autem meditandi curam ſcribendique laborem conducet plurimum, ſi in quietum aliquem locum, ſecretum, atque arbitris liberum ſe recipiat, eundemque obſcurum; ſeceſſu quippe, ſilentio, tenebriſq; alitur mens; ſibi vacua, altiuſque operi intenta, quoties extrinſecis avocamentis diſtracta non impeditur. Hic tandem ſtringat calamum, acuat ſtylum; in exercitationis hujus incunabilis, tardum; in progreſſu temporis & facultatis, velociorem; ſempe diligentem: ita-

Orationes 6. & 7. *Nigronii de*

ita tamen diligentem,ut videat,ne quando penna ad ingenium ſuum redeat, præcipiti acta feſtinatione; neq;enim verendum eſt,ne manum de tabula neſciat tollere. At,ne quando à propoſito extra oleas,quod aiunt,vagetur; ſuſpiciendum erit ſubinde thema; ne maceriæ extruantur & arena ſine calce,repetenda ſæpius erunt proximè ſcripta: tum ad ſtyli commiſſuram, quo melius connectantur præcedentibus ſequentia; tum ad cogitationis calorem, qui, ſi ſcribendi intercapedine refrixerit, ex integro recipiet vires, &, quod in certamine ſaltus fieri ſolet, velut repetito ſpatio ſumet impetum. Sequitur, ut examinet præceptor & emendet quæ ille ſcripſerit; improba & ocioſa expungat, proba & gravia ponat, in locum fortuitorum ſufficiat lecta, pro inſuavibus dulcia,pro confuſis compoſita ſuggerat, antiquitatis horrorem excolat,floridæ novitatis ambitionem coerceat. Aliquantulum veniæ tamen indulgebit ubertati & elegantiæ, quinimo alet potius indolem lætam; generoſos conatus & vel plura juſto concipientem ſpiritum fovebit, & ſatiari veluti quodam jucundioris diſciplinæ cibo lacteq; patietur. Volo,inquit Orator, ſe efferat in adoleſcente fœcunditas. Nam facilius ſicut in vitibus revocantur ea quæ ſeſe nimium profuderunt,quam ſi,nihil valente materia, nova ſarmenta cultura excitentur: ita, volo eſſe in adoleſcente unde aliquid amputem. Luxuriem quippe depaſcet increſcens cum ætate ſtylus,multum inde anni decoquent,multum ratio limabit,aliquid ipſo uſu deteretur.Non autem poteſt in eo eſſe ſuccus diuturnus,quod nimis celeriter eſt maturitatem aſſecutum. Nec placet muſtum quod in lacu ſtatim eſt auſterum: id fiat annis; ſic & annos feret, & cum ætate proficiet.Deniq;,ne pereat gratia Muſicæ occultæ, ne virtuti celatæ inuratur nota ſepultæ inertiæ; ſupereſt,ut materiæ ita formatæ habitus producatur in actum; ut arte ſtudioque decurtata & domi elaborata oratio in ſolem & pulverem prodeat, in caſtra & aciem procedat,cui rei à Memoria maximum eſt ſubſidium. Quam ut fixam,firmam,fidamq; habeas,devorandum eſt tædium illud ſcripta aliena & tua ad verbum ediſcendi, quæ penitus cognita atque intellecta,rite atq; ex artis methodo diſpoſita diligenger leges, advertεſq; res primo, deinde verba: eaq; per intervalla & certas partes diviſa,ediſces ex iiſdem tabellis quibus ſcripſeris; tenacius quippe Memoria (quæ non eſt quid ab intellectu, niſi ratione diſtinctum)

Cic. 1. de Oratore.

Actio, ſive Pronunciatio.

Nigron. Or. 15. de Memoria.

diſtinctum) apprehendit eorum veſtigia, quæ ſibi familiaria non incurioſi tradiderunt oculi. Quæ itaque imprimenda animo curaveris, apud te tacitè ſub ſomni tempus, quo plus firmitatis adferat noctis interpoſitæ quies & ſilentium, repoſces, exigeſque à memoria poſtero mane, defæcato, à cibi decoctione & curarum æſtu, animo. Deinceps probè meditata & comprehenſa in ſolitario aliquo loco recitabis, Voce clara, diſtincta, non ſtridula aut intenta (in Exordio minime) non unius toni, ſed modulata pro varia materiæ, argumentorum, ſententiarum, affectuum ratione, cui vultus conſentiat, ſubſerviatq; Geſtus rebus quæ aguntur congruus; non vaſtus, neque hiſtrionicus tamen, ſed decorus & temperatus. Quæ omnia ut cum gratia, venuſtate, & judicio præſtare valeas, operæ precium, imo neceſſarium erit, ut ipſe audias alios, te alii, iique artifices, qui exemplo feliciter præeant, conſilio fideliter moneant quæ ſequaris, quæ fugias; atque ii certe diſertius quam vel eburnea Gracchi fiſtula, vel Demoſthenis ſpeculum, tibi vocem modulentur, geſtum figurent. Tum demum bona cum tui fiducia prodire in publicum licebit. Actio autem uſu repetita relegabit metum, ſolicitudinem, iram, ruſticum pudorem, cæteroſque affectus qui memoriæ ac liberiori geſtui præjudicant & officiunt.

Artis præcepta levidenſi quodam filo & ſoloci pertexui: quæ compendii ſtudio omiſerim, ex iis ipſis quos indicavi fontibus, facile licebit petere. Præceptis his ſi felicis ingenii veſtri (Opt. Juvenes) facultatem excolere, ſi habitum & diſertam dicendi facilitatem uſu acquirere non pigebit; ibunt indolis veſtræ flores (quos Naturæ produxit tellus, Artis firmat ſol, Exercitationis educat imber) in Eloquentiæ & Prudentiæ fructus. Summus ille Naturæ parens fructus hoſce, quorum ipſe ſparſit ſemina, ita benigno foveat numine; ita radiis ſuis illuſtret animetque æternus Juſtitiæ & ſapientiæ Sol; ita gratiæ ſuæ aura mulceat, imbre riget Sacroſanctus Favonius, ut caneſcentes illi indies ad maturitatem in animis veſtris, vos ipſos ad conſummatiſſimæ virtutis arcem evehant, ad faſtigatiſſimi Honoris apicem promoveant, in Reip. emolumentum, Divini nominis gloriam, veſtram ſalutem æternam.

FINIS.

Et quia illorum mentio facta est suprà, pag. 51. adjicienda curavimus concenturiata Communium Locorum capita; in eorum gratiam, quibus cura erit studiumq; conficiendi memorialia volumina.

A

Abstinentia, Abusus, Academia, Actio, Accusatio, Adolescentia, Adversæ res, Adulatio, Adulterium, Ædificia, Æmulatio, Æquabilitas animi, Æqualitas, Ætas, Affectus, Affinitas, Agricultura, Aliena, Ambitio, Amicitia, Amor, Amor sui Angeli, Anima, Animantia, Animus, Arrogantia, Ars, Artes liberales, Artes, Asperitas, Avaritia, Audacia, Auditus, Aula, Aurum, Auspicia, Autoritas, Auxilium.

B

Bellum, Beneficentia, Bona naturæ, fortunæ, animi, Boni, Bonitas, Bonum, Brevitas.

C

Cædes, Calumnia, Castitas, Causæ, Ceremoniæ, Cibus, Civis, Civilium rerum usus, Clementia, Cœlibatus, Cælum, Comitas, Communio rerum, Concordia, Confessio, Conjugium, Conjugalis fides, Conscientia bona, Conscientia mala, Consilium, Consolatio, Constantia, Consuetudo, Contentus animus, Contractus, Conversatio, Convivium, Corpus, Correctio, Corruptio, Credulitas, Crudelitas, Curæ, Cura præpostera, Curiositas.

D

Damnum, Decorum, Debitum, Deformitas, Degeneratio, Deliciæ, Desperatio, Detractores, Deus, Dies, Discipulus, Disciplinæ, Discordia, Dissimulatio, Dives, Divitiæ, Divinatio, Doctrina, Dolor, Dolus, Dos, Dux.

E

Ebrietas, Educatio, Elementa, Eloquentia, Error, Eventus, Exemplum, Exercitatio, Exilium, Experientia.

F

Facilitas, Fama, Fames, Familia, Fatum, Favor, Felicitas, Fides, Finis, Forma, Fortitudo, Fortuna, Forum, Fratres, Fraus, Frugalitas, Fruges, Fuga, Furor, Furtum.

G

Garrulitas, Gaudium, Gestus corporis, Gloria, Gratitudo, Gula.

H

Hæredes, Historia, Histriones, Homo, Honestas, Honor, Horti, Hospites, Humanitas, Humilitas,

Jactantia,

I.

Jactantia, Ignavia, Ignorantia, Imitatio, Imperium, Impietas, Impudentia, Indoles, Industria, Infamia, Infantia, Inferi, Infirmitas, Ingenium, Ingratitudo, Inhumanitas, Inimicitiæ, Injuria, Injustitia, Innocentia, Institutio, Insania, Interitus, Inventa, Invidia, Ipse, Ira, Irrisio, Judicium, Juris scientia, Jus, Jusjurandum, Justitia.

L.

Labor, Lacrymæ, Lætitia, Leges, Jura, consuetudines gentium, Legatus, Levitas, Liberalitas, Liberi, Libertas, Libido, Licentia, Licita, Lingua, Lis, Locus, Lucrum, Ludus, Luxus.

M.

Magistratus, Magnificentia, Majestas, Mala, Maledicentia, Mali, Malitia, Medicina, Mediocritas, Meditatio, Memoria, Mendacium, Mens, Mercatura, Meretrix, Metalla, Meteora, Metus, Militia, Miracula, Miseria, Misericordia, Modestia, Mora, Morbi, Mores, Morum gravitas, Mores gentium varii, Mors & sepultura, Mulier, Mundus, Munera, Mutationes, Mutuum.

N.

Natura, Naturales res, Navigatio, Necessitas, Nobilitas, Nosce teipsum, Novercæ, Novitas, Nox, Numerus, Numina, Nuptiæ & ritus.

O.

Obedientia, Obsequium, Oblivio, Occasio, Otium, Oculus, Odium, Officium, Omina, Opinio, Opus, Oracula, Oratio, Ordo, Ornatus.

P.

Parentes, Parricidium, Passio, Patientia, Patria, Paupertas, Pax, Peccatum, Peregrinatio, Perfidia, Perjuria, Perseverantia, Petitio, Pestis, Philosophia, Pietas, Pictura, Pœna, Pœnitentia, Poeta & Poesis, Politia, Potentia, Potentioribus non adversandum, Præceptores, Præsentibus fruendum, Principes, Principium, Prodigalitas, Prodigia, Proditio, Promissa, Prosperæ res, Providentia, Prudentia, Principiis obsta, Pudor, Pudicitia, Pueritia, Pulchritudo.

Q.

Quæstiones curiosæ, Querelæ.

R.

Rapina, Ratio, Recreatio, Regnum, Religio, Reprehensio, Repugnantia, Repulsa, Respublica, Rhetores, Risus, Robur, Rus.

S.

Sacerdotes, Sacrificium, Sacrilegium, Sapientia, Scelus, Scientia, Scriptum, Securitas, Seditio, Sectæ, Sensus, Senectus, Servus, & Servitus, Severitas, Silentium, Similitudo, Simultas, Simulatio, Simulachra, Sitis, Sobrietas, Societas humana, Societas honesta, Societas prava, Solitudo, Solertia, Somnus, Somnia, Species recti, Spectrum, Spes, Studium, Stultitia, Subditi, Sublimis vitæ conditio, Superbia, Superstitio, Suspicio.

T.

Taciturnitas, Tædium, Temeritas, Temperantia, Templa, Temporum res gestæ, Tempus, Terræ regionesque, Testis, Testamenta, Timor, Tormenta, Tranquillitas, Tueri parta, Turpitudo, Tyrannis.

V.

Valetudo, Varietas, Venatio, Venia, Veneficia, Ver, Verbum, Verecundia, Veritas, Vestitus, Vetitum, Vicini, Vicissitudo rerum, Victoria, Vigilantia, Vindicta, Vinum, Virtus, Virginitas, Vis, Vita, Vita privata, Vitia, Vitiorum fuga, Ultio, Ultio divina, Unitas, Voluntas, Voluptas, Vota, Urbs, Usura, Usus, Utilitas, Vulgus, Vultus, Uxor.

FINIS.

DE FORMULARUM *Usu & Imitatione.*

FOrmulæ aliquot Oratoriæ à me olim, quasi parectato, rudi quadam farragine congestæ, non ita pridem sub alienis auspiciis vexillisque in aciem processerant. Has, quia semel, ipsius, qui ediderat, rogatu, publici juris feci, nec dum mihi satis apparuit causæ, cur prolem illam, quæ vel adeo implumis ad fidem solis educta (nisi infidus sit amicorum portus, affectu quam judicio fallacior) exploratores ignes irretorto contueri lumine sustinuit, unguibus sævis laniatam nido præcipitem darem: agnitam & vindicatam fovere hic lubet, suscipere, & proferre: si pauca prius de consilio in iis meo, ipsarumq; usu dixero. Atque in his quia Imitatio utramque paginam facit, utrumque munus, & staminis & subteminis subit; non pigebit ab illius exemplo telam ordiri.

Ab Aristotele etiam laudatum, Eth. ad Nichomachum. l. 1.

Inter Georgica Hesiodi præcepta decantatissimum est illud & πολυθρύλλητον.

Οὗτος

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει,
Φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ὃς δὲ κε μηθ' αὐτῷ νοέῃ, μητ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ.

Quo respiciens T. Livius, *a* oratione, quam Minutio, cujus temeritatem fortuna deprehenderat, malèque mulctarat, nisi nubes ei, quæ in montium jugis sedebat, solicitata imbrem dedisset, h.e. nisi legionibus Minutianis in extremo jam discrimine laborantibus Fabiana se acies repente, velut è cœlo demissa ad auxilium, ostendisset: Orationi, inquam, illi, quam Minutio affingit T. Livius milites suos hortaturo, supplices se, gratosq; Fabio præstarent, hoc præfigit exordium; *Sæpe ego audivi, Milites, eum primum esse virum, qui sibi ipse consulat, quid in rem suam sit: secundum, eum, qui bene monenti obediat: qui nec ipse sibi consulere, nec alteri parere scit, eum extremi ingenii esse, &c.* Quod item ante oculos habuit dubio procul Seneca, b *Nemo*, inquit, *per se satis valet, ut emergat: oportet manum aliquis porrigat, aliquis educat. Quosdam ait Epicurus ad veritatem sine ullius adjutorio contendere; hos maxime laudat, quibus ex se impetus fuit, qui seipsos protulerunt: Quosdam indigere ope aliena, non ituros, si nemo præcesserit, sed bene secuturos; egregium hoc quoque, sed secundæ sortis ingenium. Nos ex illa prima nota non sumus, bene nobiscum agitur si in hanc secundam recipimur. Neque hunc quidem contempseris, qui alieno beneficio salvus esse potest: & hoc multum est, velle salvari. Præter hæc, adhuc invenies aliud genus hominum, ne ipsum quidem fastidiendum, eorum qui cogi ad rectum compellique possunt, quibus non duce tantum opus sit, sed adjutore, &, ut ita dicam, coactore; hic tertius color est. Itaque alteri magis gratulatur; alterum magis suspicit. Quamvis enim ad eundem finem uterque pervenerit, tamen major est laus idem effecisse in difficiliore materia, &c.* Mox. *Quædam ingenia facilia, & expedita quadam manu, quod aiunt, jacienda sunt, & in fundamentis suis occupanda.*

a Dec. 3. l. 2.

b Epist. 52.

Itaque ego illum feliciorem dixerim, qui nihil negotii secum habuit: hunc quidem de se melius meruisse qui malignitatem naturæ suæ vicit, & ad sapientiam se non perduxit sed extraxit. Hoc durum & laboriosum ingenium nobis datum, scias licet, imus per obstantia. Itaque pugnemus, aliorum invocemus auxilium. Quem, inquis, invocabo, hunc, aut illum? Tu vero etiam ad priores revertere, qui vacant. Adjuvare nos possunt, non tantum qui sunt; sed & qui fuerunt, &c. Nec veritas tantum, O Philosophe, in Democriti puteo latet, indigetque Delio urinatore; sed & doctrinæ Moly, flore nitens lacteo, nigra squallet radice χαλεπὸν δὲ τ' ὀρύσσειν Ἀνδράσι γε θνητοῖσι: sed & aureum scientiæ ramum *tegit omnis Lucus, & obscuris claudunt convallibus umbræ.* Quem, quia *pauci, quos æquus amavit Jupiter, aut ardens evexit ad æthera virtus, Diis geniti potuere* ingenii sui Marte eruere, liceat modo Mercurii indiciis oblatum capere, aut Veneris auspiciis ritè repertum carpere. *a* Ἃ δὲ ὦ κεκλήμεθα, Μίμνησις ἤδη ταῦτα συνθηρεύεται. In magnis illis animi ad artes & virtutes formandi Georgicis, εὐδαίμονας illos & θεοφιλεῖς pronunciat Plutarchus, quibus divinitus contigere ad consummatam perfectionem tria illa absolutè necessaria; *viz.* 1. ingenii solum fertile, 2. institutionum bona semina, 3. diligens institutoris cultura & exercitatio. Natura quippe ab arte promovetur, utraque ab exercitatione firmatur atque perficitur. Quis itaque Eloquentiæ, quo non præstantius aliud munus homini à Deo datum est, fructum? quis, non dico, Suadæ medullam, sed vel illibatum orationis florem, à pueris expetat, aut etiam expectet, quibus nondum per ætatem aut studium datur sapere, quibus inventionis facilitas, ingenii felicitas, ipsius rationis vîxdum illuxit lumen? *Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.* Pedamenta itaque admoveantur ab Arte, & Imitatione, ut quæ ex se non habent, mutuo aliunde sumant; atque ita sumant, ut lecte, libere, prudenter instituta imitatione, ex suo ipsius cerebro prognata hæc Pallas parentis referat imaginem; non aperte, serviliter, inepte suscepta, opus Musivum aut cento eruditis bilem concitet, aut furtivis nudata coloribus cornicula risum moveat. Imitandi rationem, methodum, modos,

a Synes. tit. Deus.

modos, κρύψιν, gradus, supra attigimus Indicis Rhetorici pag 42.& seq. Hic πρᾶξιν exercitationemque cur referre pigeat, cum summi ingenii viros in hac arena desudasse non puduerit? Quot loca ex Platone & Aristotele, Dialogis suis & Rhetoricis inseruit Eloquentiæ Romanæ parensCicero, hæc vertendo, illa explicando, alia imitando? ad Demosthenis vim vbiq; affectat viam, non semper assequitur. Philippicæ certe Ciceronis in totum olent Demosthenis lucernam. Nec non *a* ipse Demosthenes quatuor annos impendit orationibus Isæi imitandis. Ut cæteros Poetas taceam, (quos *b* Galaton pinxit catillantes quæ vomuerat Homerus) quid Virgilius? annon Homeri, Hesiodi, Theocriti, Pindari etiam, Apollonii, atq; aliorum presse & quasi religiose insistit vestigiis? Plinius *c* vero honori sibi dixit Ciceronem æmulari, nec fateri erubuit, *Est mihi*, inquit, *cum Cicerone æmulatio, nec sum contentus eloquentia nostri seculi.* Quod & alios factitasse ut liqueat, adducam locum illum *d* Isocratis: Τῆς ἀρετῆς μόνης οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον, οὐδὲ βεβαιότερον ἐστί. κάλλος μὲν ἢ χρόνος ἀνάλωσεν, ἢ νόσος ἐμάρανε. πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον, ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστὶν, ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥαθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς τοὺς νέους παρακαλῶν. ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης, πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπισκότησεν. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ἐν ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, μόνη μὲν συγγηράσκει, πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί. Quem crispo & rotundo sane agmine complexus est Salustius in Catilinaria præfatione, *Divitiarum & formæ gloria fluxa atque fragilis est: virtus clara æternaque habetur.* In Jugurthina prolixior. *Præclara facies, magnæ divitiæ, ad hoc, vis corporis, & alia hujuscemodi brevi dilabuntur: at ingenii egregia facinora, sicut anima, immortalia sunt. Postremo corporis, & fortunæ bonorum, ut initium, sic finis est: Omniaque orta occidunt, & aucta senescunt: animus incorruptus, æternus, rector humani generis, agit atque habet cuncta, nec ipse habetur.*

a *Plutarch. vita Dem.*

b *Ælian. Var. hist. 13. l.22.c.*

c.2.l.5.epist.

d *Or. ad Demonicum.*

a περὶ παίδων ἀγωγῆς.

Hunc fusius expressit Plutarchus.[a] τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπινα καὶ μικρὰ, καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν. Εὐγένεια καλὸν μὲν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν. Πλοῦτος δὲ, τίμιον μὲν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα, ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο, τοῖς δ᾽ οὐκ ἐλπίζουσι φέρουσα προσήνεγκε. καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος σκοπὸς ἔκκειται τοῖς βουλομένοις βαλάντια τοξεύειν, κακούργοις, οἰκέταις, καὶ συκοφάνταις. καὶ τὸ μέγιστον ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι. Δόξα γε μὴν σεμνὸν, ἀλλ᾽ ἀβέβαιον. Κάλλος δὲ περιμάχητον μὲν, ἀλλ᾽ ὀλιγοχρόνιον. ὑγίεια δὲ τίμιον μὲν, ἀλλ᾽ εὐμετάστατον. ἰσχὺς δὲ ζηλωτὸν μὲν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ. τὸ δὲ ὅλον, εἴ τις ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ φρονεῖ, μαθέτω γνώμης διαμαρτάνων. πόσον γὰρ ἐστὶν ἰσχὺς ἀνθρωπίνη (ἥττων) τῆς τῶν ἄλλων ζώων δυνάμεως; λέγω δὲ οἷον ἐλεφάντων, καὶ ταύρων, καὶ λεόντων. Παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ θεῖον.

b De Deo Socratis.

[b] Apuleius ægre illum ambulare judicans, qui pedem semper ponit in alieno vestigio, nec sibi metas præstituit, nec se intra alieni ingenii pomœria terminavit: sed liberius, pro more suo & patrio vagatus, ita lusit, *Aliena voco quæ parentes pepererunt, & quæ fortuna largita est, &c. Generosus est? parentes laudas. Dives est? non credo fortunæ. Magis ista dinumero. Validus est? ægritudine fatigabitur. Pernix est? abibit in senectutem. Formosus est? expecta paulisper, & non erit. At enim bonis artibus doctus, & adprime est eruditus, & quantum licet homini, sapiens & boni consultus est? tandem aliquando ipsum virum laudas. Hoc enim nec à patre hæreditarium est, nec casu pendulum, nec à suffragio anniculum, nec à corpore caducum, nec ab ætate mutabile.* Quamvis hic, ut & alibi, Senecam [c] ob oculos, & in mente habuisse, mihi ex Proleptico artificio videtur. *Ratio ergo perfecta proprium hominis bonum est, cætera illi cum animalibus satisque communia sunt. Valet? & leones: formosus est? & pavones: velox est? & equi;*

c Epist. 76.

non

non dico, in his omnibus vincitur. Non quæro quid in se maximum habeat, sed quid suum. Corpus habet? & arbores: habet impetum & motum voluntarium? & bestiæ, & vermes: habet vocem? sed quanto clariorem canes, acutiorem aquilæ, graviorem tauri, dulciorem mobilioremq; Lusciniæ? Quid in homine proprium? Ratio, hæc recta & consummata felicitatem hominis implevit. A quo exemplari non admodum discedit Boethius. b *Quid enim? pecuniamne congerere conaberis? sed eripies habenti: Dignitatibus fulgere velis? danti supplicabis: & qui præire cæteros honore cupis, poscendi humilitate vilesces. Potentiamne desideras? subjectorum insidiis obnoxius, periculis subjacebis. Gloriam petis? sed per aspera quæq; distractus, securus esse desistis. Voluptariam vitam degas? sed quis non spernat atq; abjiciat vilissimæ fragilissimæq; rei corporis servitium? jam vero qui bona præ se corporis ferunt, quam exigua, quam fragili possessione nituntur? Num enim elephantos mole, tauros robore, superare poteritis? num tigres velocitate præibitis? Formæ vero nitor; ut rapidus est, ut velox, & vernalium florum mutabilitate fugacior! Respicite cœli spatium, firmitudinem, celeritatem: & desinite aliquando vilia mirari.* Videte denique hos subsecutum Minucium Felicem. *Rex es: tam times, quam timeris, & quamlibet sis multo comitatu stipatus, ad periculum tamen solus es. Dives es: sed fortunæ male creditur, & magno viatico breve iter non instruitur sed oneratur. Fascibus & purpuris gloriaris: vanus error hominis, & inanis cultus dignitatis, fulgere purpura, mente sordescere. Nobilitate generosus es: parentes tuos laudas: omnes tamen pari sorte nascimur; sola virtute distinguimur.* Quorsum hæc omnia? certe, ut intelligatur etiam gravibus viris, & in altum eloquentiæ provectis Imitationem præluxisse cursus sui Helicen & Cynosuram. Non itaq; pudori, nec tædio esse debet teneræ ætati, cui instituendæ hæc qualiacunq; inserviunt, τοῖς νεκροῖς συγχρωτιζομένους majorum virtutes intueri, animisq; ad virtutem hanc accendi. Præclara illa vox est, & viro summa digna, si cui datur eam vere de se protulisse, *Libera per vacuum posui vestigia princeps, Non aliena meo pressi pede.*

b De consol. philosophiæ l.3. pros.8.

Verum enimvero in secundis, aut etiam tertiis stare aliquid est. Si negatur Jovis non imitabile fulmen vibrare; proximos tamen illi honores, etsi proximos longo post intervallo, & manubias secundas tractare Palladi liceat, juvetq; sequi patrem, licet *non passibus æquis.*

Prima

Prima itaq; & præcipua probi atq; legitimi Imitatoris cura ſit, Rerum, ac Senſus: proxima, Verborum & Coloris, ut ejus, quem imitandum ſuſcepimus, primo animi conſilia, & altam vegetæ mentis vim intelligamus, hæc probe concocta acri meditatione in animi noſtri venas trajiciamus, ut corpus ipſum orationis, quæ ſpeculum animi eſt, ſolidum & ſucci plenum efformetur, argumentorum oſſibus firmum, ſententiarum medulla diſtentum, motuum nervis validum. Deinde, ut circa carnis cutiſque colores verſemur, vocum, figurarum, phraſium, formularum. Ejuſmodi oratio non intra labra natans, ſed in penitiſſimi cordis penetralibus nata, vivet, ſpirabit, movebit, aget, rapietq; auditores qua volet. Atque hæc omnia, quamvis intimis animi præcordiis adamantino ſtylo inſculpi neceſſe fuerit, quoniam tamen labilis res eſt memoria, & fluxa, quæ onerata fatiſcet, referta confunditur, ex uſu erit illam ſublevare; & ea, quæ nobis legentibus, audientibus, aut meditantibus placuerunt, dignaque adnotatu viſa ſunt, Librorum fidei concredere, uti ſupra monuimus, pag. 45, &c. Indicis Rhetorici.

Adventitiis tamen his ſubſidiis ita uti, ne ſenſus ipſos, ne formulas eodem habitu, quo admiſſa ſunt, quaſi per vomitum, quod infirmi ſtomachi indicium eſt, regeramus: verum, tum adjiciendo, tum detrahendo, qua varie concinnando, qua artificioſe invertendo, ita immutare, ut ex ingenii noſtri fonte, fornace, officina, non ex memoriæ lacu, ærario, taberna, videantur deprompta: Mentis agitatione, Commentationis igne ea omnia, quantumvis varia, & diſſimilia, ita conflare, miſcere, aſſimilare, ut & ipſis Artificibus fœtum hunc noſtræ mentis ingenuum potius approbemus, quam accerſitas bracteas, aut emendicata analecta prodamus. Formulas itaq; ſubjeci ipſis autorum unde ſumptæ ſunt verbis dimenſas, ut aliud relinquerem Oratoriæ candidato, in quo exerceret ſe ſtyli acies, laboraret ingenii acumen; tanquam ſi placeat exemplum iſtud Apud A. Gel. (*a*) nec non Ælianum (*b*) invenio; *Quod Theophraſtus verba in Areopago facturus deturbatus verecundia obticuerit, quodque idem hoc Demoſtheni apud Philippum Regem verba facienti evenerit.* Quod hunc in modum dilatari poterit. *Quod Theophraſto oratori parum vehementi, cujus tamen ex ore melle dulcior effluebat oratio; quod Demoſtheni torrentis in modum fluminis, aut forti potius fulminis auditorum animos percellenti, contigiſſe*

(a) *A. Gel. arg. c.8. l.G.*
(b) *Ælian. Var. hiſt. l.8. c.12.*

whose booke is this if you would know in letters figures I will you shew the first is G in all mens sight ye second is D and full of might joyne those two letters cunningly and you shall

contigisse fertur; ut hic Philippi regis majestate exanimatus, ille verecundia (ut creditur) deturbatus, in ipso orationis limine repente obticuerit: idem ne mihi novo Rhetori atque in hac dicendi arena minime versato accideret prorsus extimescerem, nisi me animaret rei ipsius, de qua dicturus sum, dignitas; nisi me confirmaret gratiosorum juvenum, qua cinctus sum, coronæ notissima benignitas. Jubet me res, ut inter vitiosi pudoris Scyllam, & impudentiæ Charybdin, ingenuam & prætextatæ hujus ætatis florem verecundiam per medium fretum, quæ virtutis via est, plenis pro virium mearum & artis modulo gloriæ velis feram. Vos itaque orandi sitis (tyrocinii hujus literarii commilitones mei) cum in ipsius argumenti vestra hac ætate dignissimi gratiam, tum pro candore quem in pectoribus vestris inclusum, huc affertis, ut fragili hujus Orationis meæ naviculæ, sine scientiæ saburra, sine judicii clavo, sine artis velis timide fluitanti, levis faventiæ vestræ aura aspirans, eam decurso feliciter spatio in optatum portum deducat. Quas vero formulas ex lectione in adversaria & commentarios referre placet, id, si ita videtur, facere ex mente & methodo subsequentis tabellæ licebit.

Supra Naturæ fundamina Artisque structuram, inter Exercitationis subsidia, ad eloquentiæ fastigium erigendum, validissimi adminiculi vim & viam occupat imitatio. Ad cujus perfectionem, studiose & cum fructu legenti, audienti, commentanti observanda veniunt.

whose book is this if you would know in Letters tenicam I will you shew yͤ first is I in all all mens sight, yͤ second is

D and full of might Iounce those two cunningly and you shall know

1. Formulæ

1 Formulæ ad

- **Contextum**
  - Ordiendi.
  - Petendi attentionem & benevolentiam.
  - Narrandi,
  - Proponendi & Partiendi.
  - Continuandi.
  - Transeundi.
  - Abrumpendi.
  - Confirmandi.
  - Exempla citandi.
  - Testimonia citandi.
  - Objiciendi & confutandi.
  - Claudendi.
- **Materiam**
  - Rogandi & Petendi.
  - Gratias Agendi & Debendi,
  - Opem offerendi & Pollicendi
  - Laudandi.
  - Vituperandi.
  - Corrigendi.
  - Hortandi, Suadendi, & Consulendi.
  - Exclamandi, Querendi, & Detestandi.
  - Monendi.
  - Excusandi.
  - Deliberandi.
  - Illudendi.
  - Minandi.
  - Metuendi & Obstupescendi.
  - Male & bene precandi.
  - Consolandi.
  - Moderandi & Dijudicandi.

2 Ornamenta & Firmamenta

- Similitudines.
- Allegoriæ.
- Imagines.
- Acutiora dicta.
- Sententiæ.
- Exempla.

3 Dictiones

- Verba rara, nova, aut novo sensu usurpata.
- Phrases insigniores & nitidiores.

Ordiendi formulæ.

Lib. 2. de Or. REbus omnibus probe consideratis, *tum denique*, inquit M. Antonius apud Ciceronem, *id quod primum est dicendum, postremo soleo cogitare, quo utar exordio*

exordio. Nam si quando id primum invenire volui, nullum mihi occurrit, nisi aut exile, aut nugatorium, aut vulgare atque commune. Principia autem dicendi semper cum accurata, & acuta, & instructa sententiis, atque verbis; tum vero causarum propria esse debent. Prima est enim quasi cognitio & commendatio orationis in principio: quæ continuo eum qui audit permulcere atque allicere debet, &c. mox. *Appareat, eas non esse communes, nec in alias causas posse transferri; sed penitus ex ea causa, quæ tum agatur, effloruisse. Omne autem principium, aut rei totius, quæ agitur, significationem habere debebit; aut aditum ad causam, & communitionem, aut quoddam ornamentum & dignitatem. Sed oportet ut ædibus ac templis vestibula & aditus; sic causis principia pro rebus & rerum portione præponere.* Disputat Quintilianus, contra quam censuit Ciceronis Antonius, præcipiens, *Nec ideo tamen eos probaverim,* inquit, *qui scribendum quoque prooemium novissime putant. Nam ut conferri materiam omnem oportet, & quid quoque loco sit opus, constare debet, antequam dicere aut scribere ordiamur; ita incipiendum ab iis quæ prima sunt, &c.* Sed post veteres dicendi magistros in utraque lingua, & præter ea quæ nos supra diximus, p. 17. &c. de virtutibus, vitiis & legibus Exordii, videatur Caussinus, l. 6. Elog. c. 7. Valladerus l. 8. Vossius l. 3. instit. Orat. c. 8. &, si tædium ferre possis, Exordiorum formulæ variis ex locis desumpta à Melchiore de Cirda in Campis Eloquentiæ. Mec non aliæ per omnia genera & partes oratianis à Vernulæo allatæ, ut & ab Erasmo; li. de copia, & conscribendis epistolis. Neque tamen istæ quæ sequuntur rejiciendæ protinus sunt, ut quæ, ex præceptis & exemplo in Præfatione modo præmissis, in hanc vel illam sententiam facile transferri possint.

L. 3. orato. instit. c. 12.

Roscius, histrio nobilissimus, qui propter artis suæ præstantiam & venustatem assecutus erat, ut in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur; quo spectante, gestum agere in scena videbatur esse hominis impudentis: ille, inquam, discipulus Hortensii, magister Ciceronis; ille propter probitatem indignus, propter artem solus scena adeoque immortalitate dignus judicatus; ille utcunque exercitatissimus, nunquam tamen nisi gestus & actionem accurate meditatus, se dabat in publicum.——

Cic. 1. de Or. & Val. Max. l. 8. c. 7.

Si Porcius Latro, Declamatoriæ virtutis unicum exemplum, cum pro reo in Hispania Rustico Porcio

Sen. præf. ad l. 4. controv. Quint. l. 10. c. 5. Nigron. 1. Orat.

Porcio propinquo ſuo diceret, uſq; eo fuerit confuſus, ut à ſolœciſmo inciperet; nec antea potuerit confirmari, tectum ac parietes deſiderans, quam impetravit ut judicium ex foro in baſilicam transferretur: quàm toto me animo conſternari putatis? qui &c.

Craſſus apud Cic. 1. de Or. Equidem in me ipſo experior ſæpiſſime, ut exalbeſcam in principiis dicendi, & tota mente atque omnibus artubus contremiſcam. Adoleſcentulus vero ſic in initio accuſationis exanimatus ſum, ut hoc ſummum beneficium Q. Maximo debuerim, quod continuo concilium dimiſerit, ſimul ac me fractum ac debilitatum metu viderit.

Cicero manumiſit Erotem ſervum; quod judicium quoddam graviſſimum in diem poſterum fuiſſe dilatum nunciaſſet.

Plut. apoph. Atheneſius cum cogeretur de gloria diſſerere coram Philone (cujus jam aures cognoverat & Demoſthenicæ Eloquentiæ inuſtas calamiſtris, & Atticæ dictionis puritate delicate politas) illum ſomniavit abſentem, ne tanti viri cogitatio medium ſibi dictionis filum intercideret. Sic ego hodie divina Endymionis virgula, &c.

Cic. 1. de Natura Deor. Cum à Simonide quæſiviſſet Hiero tyrannus, quid, aut qualis eſſet Deus, Deliberandi cauſa ſibi unum diem poſtulavit. Cum idem ex eo poſtridie quæreret, biduum petivit. Cum ſæpius duplicaret numerum dierum, admiranſque Hiero quæreret cur ita faceret; Quia quanto, inquit, diutius conſidero, tanto mihi res videtur obſcurior.

Cic. de oratore 2. l. Cum Annibal Carthagine expulſus Epheſum ad Antiochum veniſſet exul, proque eo, quod ejus nomen erat apud omnes in gloria, invitatus eſt ab hoſpitibus ſuis, ut Phormionem Peripateticum, ſi vellet, audiret: cumq; is ſe non nolle dixiſſet, locutus eſſe dicitur homo copioſus aliquot horas de Imperatoris officio, & de omni re militari. Tum, cum cæteri qui illum audierant, vehementer eſſent delectati, quærebant ab Annibale quidnam ille ipſe de illo philoſopho judicaret: hic Pœnus, non optime Græce, ſed tamen libere, reſpondiſſe fertur, Multos ſe deliros ſenes ſæpe vidiſſe, ſed qui magis quam Phormio deliraret, vidiſſe neminem. Neque mehercule injuria. Quid enim aut arrogantius, aut loquacius fieri potuit quam Annibali, qui tot annos de imperio cum populo Romano omnium gentium victore certaſſet, Græcum hominem, qui nunquam hoſtem, nunquam caſtra vidiſſet, nunquam deniq; minimam

partem

partem ullius publici muneris attigiſſet, præcepta de re militari dare.

Sophiſtæ, Herculis laudes recitaturo, Quis vero, inquit Antalcidas, eum vituperat? Plutarch. Apoph. 1.

Si aut collegam (id quod mallem) Æmili, tui ſimilem haberes, aut tu collegæ tuo ſimilis eſſes, ſupervacanea eſſet oratio mea: nam & duo boni Coſſ. etiam me tacente omnia è rep. fide veſtra faceretis: & mali nec mea verba auribus veſtris, nec concilia animo reciperetis. Liv. 3. d. 2. l. Fabius.

Tacuiſſem hodie (P. C.) nequid, in omnium gaudio, minus lætum quod eſſet, vobis loquerer: Nunc interroganti ſenatori, ſi reticeam, aut ſuperbus, aut obnoxius eſſe videar: quorum alterum eſt hominis alienæ libertatis obliti, alterum ſuæ. Liv. 3. d. 2. l. Hanno.

Qui me voluiſtis dicere extempore, accipite rudimentum poſt experimentum. Quippe, prout mea opinio eſt, bono periculo periculum faciam, poſtquam re probata, meditata ſum dicturus incogitata, &c. Ap. de Deo Socrat. s.

In rebus ſubitariis venia prolixior. Scripta enim penſiculatis & examinatis; repentina autem noſcitis ſimul & ignoſcitis. Ibid.

Pericles, quotieſcunque verba facturus in concionem prodiret, optabat, ut ſibi nullum ejuſmodi verbum excideret quod populum exaſperare atque irritare poſſet; aut quod illi contrarium eſſet & cum ipſius voluntate pugnare videretur. Ælian. hiſt. l. 5. c. 10.

Si quantum in agro locisque deſertis audacia poteſt, tantum in foro atque judiciis impudentia valeret; non minus nunc cauſa cederet A. Cæcina Sex. Æbutii impudentiæ, quam tum in vi facienda ceſſit audaciæ. Verum &, &c. Cic. pro Cæcin.

Nunquam mihi defuturam orationem, qua exercitum meum alloquerer, credidi: non quod verba unquam potius quam res exercuerim, ſed quia prope à pueritia in caſtris habitus aſſueveram militaribus ingeniis: apud vos quemadmodum loquar nec conſilium nec oratio ſuppeditat: quos nec quo nomine quidem appellare debeam, ſcio; cives? qui à patria veſtra deſciviſtis; an milites? qui imperium auſpiciumque abnuiſtis, ſacramenti religionem rupiſtis; hoſtes? corpora, ora, veſtitum, habitum civium agnoſco: facta, dicta, conſilia, animos hoſtium video. Quid enim vos, &c. Liv. 3. d. 1. 8. Scipio.

Quam conſuetudinem illi ex ſchola politi oratores tanquam legem ſervaverunt, ut in magnis cauſis ſibi à Diis precarentur concedi orationem, vel Cic. conſperſam Turn. or. 12

ſperſam floribus,ad aures audientium ſuavitate deliniendas; vel Demoſthenis vinctam nervis,ad animos eorum pondere perſtringendos : eandem ego coram vobis hoc ipſo ex loco hodie perſecutus fuiſſem,ſi id quod ago putaſſem potius orationis eſſe ex infimo artificio promptæ, quam mentis cujuſdem divinitus afflatu concitatæ. Verum cum eos mihi motus ſive inuſſerit ratio, tanquam ex terra homini ; ſive inſculpſerit Deus , tanquam ex cœlis Chriſtiano, ut putem hanc rem quam conor, non tam orationis eſſe quam rationis ; imo vero non tam rationis quam ſpiritus cujuſdam, &c. tantum abeſt ut illa optem, &c. ut potius, &c.

Oratio rebus dubiis inventa eſt ; itaq; nec ego accuſando eum apud vos tempus teram, à cujus crudelitate voſmet ipſi armis vindicaſtis, nec iſtum ad cætera ſcelera impudentiam in defendendo ſe adjicere patiar.

Val. Max. præf. ad Tiberium. Nam ſi priſci oratores ab Jove Opt. Max. bene orſi ſunt ; ſi excellentiſſimi vates à numine aliquo principia traxerunt;mea parvitas eo juſtius ad tuum favorem accurrerit, quod cætera divinitas opinione colligitur ; tua,præſenti fide,paterno avitoque ſideri par videtur.

Quintil. 10. l. c. 1, Ut Aratus à Jove incipiendum putat (ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα) ita nos rite cœpturi ab Homero videmur.

Tacit. hiſt. 1. Vocula. Nunquam apud vos verba feci,aut pro vobis ſollicitior,aut pro me ſecurior. Nam mihi exitium parari,libens audio, mortemque in tot malis hoſtium ut finem miſeriarum expecto. Veſtri me pudet miſeretque, adverſus quos, &c.

Turn. 3. or. Eſt,(Auditores)eſt in magnorum virorum non ſolum judiciis,ſed etiam oculis vis quædam divina latenter implicita, quam cum antiquis oratoribus timerem, totiſq; artubus exhorrerem, ſi, ut illi, ex his ſubſelliis quærerem meæ aut ignorantiæ tegendæ velum, aut ambitioni fovendæ ſegetem. Verum, cum hoc quicquid in iſto circulo ſudo ſive algeo referatur eo,non ut orner, ſed ut ornem ; non ut mihi libem eloquentiæ laudem, ſed ut virtutis laudem derivem in alium : tantum abeſt ut Brutos & Camillos timeam,ut potius in ſinu geſtiam Brutos mihi & Camillos hodie obtigiſſe auditores.

Solon. apud Diog. Laert. Viri Athenienſes,aliis quidem ſapientior,aliis fortior ſum. Sapientior, iis qui Piſiſtrati conatus non animadver-

madverterunt; fortior, iis qui ſciunt quidem, ſed metu ſilent.

Muſonius Rufus equeſtris ordinis miſcuerat ſe legatis Vitellii ad Flavianos de pace miſſis, ſtudia Philoſophiæ & Stoïcorum placita æmulatus. Cœptabatq; permixtus manipulis, bona pacis, & belli diſcrimina diſſerens, armatos monere. Id pleriſque ludibrio erat, pleriſque tædio. Nec deerant qui proculcarent hominem propellerentque, ni admonitu modeſtiſſimi cujuſque & aliis minitantibus omiſiſſet intempeſtivam ſapientiam. Tacit. hiſt.

Petendi attentionem formulæ.

QUod ſi res trita ſit, tritæ rei novam præmitto nec pervulgatam orationem; ut, per humanitatem, quam incluſam in pectoribus domo huc attuliſtis ſemper, rogandi mihi ſitis vehementer, ne potius contemnatis illam quia trita fuit, quam hanc attendatis, quia nova erit. Turn. Or.

Si quis mihi Deus veſtram ad me audiendum benevolentiam conciliarit, efficiam profecto ut intelligatis nihil eſſe homini tam timendum quam invidiam, nihil innocenti ſuſcepta invidia tam optandum quam æquum judicium ——. Cic. pro A. Cluentio.

Quæſo à vobis ut in hac cauſa mihi detis hanc veniam accommodatam huic reo; vobis, quemadmodum ſpero, non moleſtam; ut me pro ſummo poeta atq; eruditiſſimo homine dicentem, hoc concurſu hominum literatiſſimorum, &c. Pro Archia poeta.

Verum, ne quis forte arbitretur me pervulgato Rhetorum more, debere rogare, ut patientiam huc, & attentionem afferatis, is velim intelligat, me nolle rogare: quin potius Circea potione ita hodie ex Oratore factum Philoſophum, ut tam poſſim eſſe generoſe contemptor, ſi difficiles contemnatis fructuoſa docentem, quam velim eſſe gratus, ſi patientes audiatis breviter dicentem. Quorum utrumque contendam, ut commode poſſitis, ſi attendatis: ut vero attendatis, rogat vos beata —— 3. Or. Turn.

Quapropter vos oro atque obſecro, Jud. ut attente bonaq; cum venia verba mea audiatis, fide ſapientiaque veſtra fretus plus oneris ſuſtuli quam ferre me poſſe intelligo. Hoc onus ſi vos aliqua ex parte allevatis, feram ut potero, ſtudio & induſtria, Jud. Cic. pro Roſc. Amer.

ſin à vobis (id quod non ſpero) deſerar, tamen animo non deficiam, & id quod ſuſcepi, quoad potero, perferam.

Turn.9.or. Ineptus ſane ipſe ſiem (Aud.) ſi pervulgatas Rhetorum præceptiones ad excitandam attentionem conſectarer; cum videatur jam *T.* ipſe & quod Martyr fuit, expreſſiſſe vobis audiendi cupiditatem; & quod noſter fuit, impreſſiſſe imitandi ſtudium.

31. 10. Attendite ergo, veſtræque benevolentiæ quadam quaſi aura favete audenti.

Date paulisper aures animumque in ditionem meam, à me certe ſtabitis & ſentietis.

Quod ut plenius cognoſcatis, quæſo vos ut dum breviter vitæ meæ rationem adumbratam explico, dicentem me, id quod vultus veſtri tacite pollicentur, benigne attenteque audiatis.

3. *Agrar.* Quare à vobis, qui nihil de me credidiſtis, ut eam voluntatem, quam ſemper habuiſtis, erga me retineatis, peto: à vobis autem, &c.

Plutarch. de Auditione. Quin & Mercurium veteres in dedicandis fanis, adjunxerunt Gratiis, ſignificaturi, orationem maxime flagitare benignas & amicas aures.

Suidæ. Ariſtoph interpres Itane, inquit, de Aſini umbra audire vultis? de rebus gravibus & ſeriis non vultis?

Nigr. 1.or. Qua de re quia multa dici poſſunt digna veſtris auribus atq; hac nobiliſſima, qua cignor, corona--

Ibidem. Reficite, quæſo, vos, Auditores, ad ea quæ ſequuntur, graviora, ſubtiliora, admirabiliora; flagitant attentionem ea non minorem quam præſtitiſtis. Ex qua etiam factus certior benevolentiæ veſtræ, adeo ut de vobis omnia ſperem, mihi omnia de veſtra humanitate pollicear.

Idem.2.or. Cujus dignitas ac venuſtas quia ſine adventitiis illecebris rapere ad ſe & detinere auditores valet; negligam hodierno die, quas in principiis dicendi quidam ſolicito animo atq; anxio quærunt, inſinuationes aucupandæ benevolentiæ auditorum; quam apud vos de integro captari minime neceſſarium mihi eſſe intelligo, tum ex attentione quam ſuperius præſtitiſtis, tum ex hodierna frequentia.

Ibid.2.or. Alacritas veſtra & ardor, me nonnihil hærentem facilè adduxerunt, ut citius quam ſtatueram, ſublatis anchoris rurſus in altum è ſtatione, benevolentiæ magis veſtræ Favonio datis velis, quam mearum virium remigio fretus, orationem impellerem.

Quare vos illud unum oro atq; obteſtor, per veſtram præclaram indolem ingenii, morum, virtutis; perque

perque illam cupiditatem gloriæ, qua vos liberalis ambitio titillat, ut oculos mentis in eloquentiam intendatis accerrimè, dum ejus vim ac poteſtatem, in qua ſuccum, ſanguinem, nervos, robur, gratiam ejus ac pulchritudinem arbitror collocatum, in orationis mea quaſi tabula vel ſpeculo, &c.

Quam dum explico atque expedio, vos oro atque obteſtor, ut oratoris, ſi minus boni, at omnium veſtrum amantis, verba benevolis auribus ac mentibus excipiatis: qui hac ſpe humanitatis veſtræ fretus, plus aliquanto complexus eſt animo, ſine temeritatis ſuſpicione, quam ætas & ingenium poſtulare aut ferre videatur. 5. Orat.

Sed quod vobis ſum pollicitus, quod vos avidiſſime exoptatis, ut tam inſignis exemplaris virtutes non decantatis & tritis, ſed novis, reconditis, inauditis, laudibus celebrem, oculis vultuq; repoſcitis. Habenis igitur ingenii mei qualiſcunque laxatis ac remiſſis; cupiditatis veſtræ calcaribus admotis, per patentiſſimum hunc campum oratio mea effuſo curſu ſpatietur. Ibid. 15. Or.

Narrandi Formulæ.

ATque ut inde oratio mea proficiſcatur, unde hæc omnis cauſa ducitur. Cic. pro Leg. Manil.

De quo neque quomodo dicam, neque quomodo taceam, reperire poſſum. Si enim taceo, &c. Cic. pro Roſc. Am.

Atque ut facilius intelligere poſſitis, judices, ea quæ facta ſunt, indigniora eſſe, quam hæc ſunt, quæ diximus; ab initio res quemadmodum geſta ſit, vobis exponam, &c. Ibid.

Quid primum querar, aut unde potiſſimum exordiar, Judices? &c.

Reliquum eſt Judices, ut nihil aliud jam quærere debeatis, niſi ut uter utri inſidias fecerit: quod quo facilius argumentis perſpicere poſſitis, rem geſtam vobis dum breviter expono, quæſo diligenter attendite. Cic. pro Mil.

Id quo facilius facere poſſitis, dabo operam ut à principio res quemadmodum geſta ac contracta ſit, cognoſcatis.... Cic. pro Quintio.

Hujus difficultatis fontem ut aperire, & ipſa adyta penetrare poſſimus, paulo altius res repetenda eſt. Morin. exer.

Primum ego officium ſcriptoris exiſtimo, titulum ſuum legat, atque identidem interroget ſe, quid coe-

perit scribere, sciatque si materiæ immoratur, non esse longum : longissimum, si aliquid accersit atque attrahit.

Proponendi & Partiendi.

Nigr. UT videam potius quæ dicam, quam quomodo dicam. Quare cum hujus difficultatis expediendæ una videatur & simplex via, ut pauca dicam; orationi meæ eam hodie statuam legem, ut unius tantum aut alterius coercita cancellis, &c.

Cic. pro lege Manilia. Primum mihi videtur de genere belli; deinde de magnitudine; tum de Imperatore deligendo, dicendum.

Pro. Sextio. Sed quoniam singulis criminibus cæteri responderunt, dicam ego de omni statu P. Sextii, de genere vitæ, de natura, de moribus, de incredibili amore in bonos, de studio conservandæ salutis communis, atq; otii; contendamq;, si modo id consequi potero, ut in hac confusa atque universa defensione nihil à me quod ad vestram quæstionem, nihil quod ad reum, nihil quod ad Rempub. pertineat, prætermissum esse videatur.

Philippic. 7. Cur igitur pacem nolo? quia turpis est; quia periculosa; quia esse non potest: quæ tria dum expono, peto à vobis P. C ut eadem benignitate qua soletis, verba mea audiatis.

Cic. pro Quintio. Et me facile vestra existimatione revocabitis, si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipse circundedi.

Continuandi Formulæ.

IN singulis rebus materies est ejusmodi, ut dies singulos possis consumere.

Cic. pro Ro. Amer. Hæc si haberet in causa, tempus hercule citius quam oratio deficeret.

De quo si paulo altius ordiri ac repetere memoriam religionis videbor, ignoscite: rei magnitudo me breviter perstringere atrocitatem criminis non sinit.

Turn. 11. Profecto (Auditores) quod homini per loca dumetis ac spinetis undique horrescentia facienti iter accidit, ut dum sinuosiori se dumo explicat, asperiori spina implicetur: id mihi hodie in I. ornando, usu venit:

venit:in cujus singulis laudibus ita miracula nectuntur ex miraculis, ut,dum hinc miraculum fugio minus,inde in miraculum impingam majus.

Quod utinam mihi pro amplitudine auditorii prolixa suppeteret oratio, ac non hic maxime claudicaret, ubi me facundissimum cuperem.

Sed quid faciam? novam quandam patior ex copia difficultatem. Quid, inquam, faciam?

Quid in verba & rationes stylum torqueo? ipsam rem audi.—— Put. diatr. 2

Sed quid? jamne seorsim sentientium copiæ in ditionem meam veniunt? an sumpta Ægide in pugnam eo, acrius præliaturus? &c. Ibid.

Quas ego omnes ausus contexere, prope mihi infinitum laborem prospicio,& ipsa cogitatione suscepti muneris fatigor; sed durandum est, quia cœpimus; &,si viribus deficiamus, animo tamen perseverandum.

Sed par est, quæ paucis breviter ac strictim dicta sunt, pluribus copiosius ac planius explicare, ne in tanta rerum ubertate ac profluentia, disputantes de flumine eloquentiæ, sicci atque aridi videamur. Nigron. 40r.

Quorum de crudelissima morte, &c. dicam, cum eum locum tractare cœpero,& ita dicam,ut si me in ea querimonia quam sum habiturus de istius crudelitate & de civium R. indignissima morte non modo vires, verum etiam vita deficeret,id mihi præclarum & jucundum putem. Cic. 6. Verr.

Lineam hanc sequar,& necessaria magis quam curiosa subtilitate,pauca etiam quæ antiquitus tradita comperi,aut quæ inventione nova concepi, non per guttas ductim stillabo, sed impetu quodam effundam—— Put. diatr. 2

Quemadmodum ii,quos casus aliquis in gurgitem detulit, arbitrium amittunt sui, & aguntur violento raptu: ita ego vix pedem in divinis illis æternisque corporibus posui, & velocissimo illo motu transferor, nec intra sermonis mei fines queo consistere. Num invitus? Si cum dispendio id fiat vestro,lubens desisto; si cum voluptate aliqua aut fructu, pergo. Nec tamen longius me adduci patiar, sed vim mihi ipse inferens, hic vela complicabo. Ibid.

Quid nunc agam, cum jam tot horas de uno genere,ac de istius nefaria crudelitate dicam? cum prope omnem vim verborum, ejusmodi quæ scelere istius sunt digna,aliis in rebus contempserim; neque hoc providerim ut varietate criminum vos attentos tene- Cic. 6. Verr.

rem; quem ad modum de tantâ re dicam? opinor unus modus atque ratio est. Rem in medio ponam, quæ tantum habet ipsa gravitatis, ut neq; mea, quæ nulla est, neque cujusquam ad inflammandos vestros animos eloquentia requiratur.

Plin. paneg. ad Trajanum. Sed quid singula consector & colligo? quasi vero aut oratione complecti, aut memoria consequi possim, quæ vos, P. C. ne qua interciperet oblivio, & in publica acta mittenda, & in ære incidenda censuistis.

Put. 5. diatr. An respiro & quiesco? imo vero lorum capio, & instructam hanc inscendo trigam, ut pauxillulum hoc, quod superest, pulveris emensus curriculo ad metam pervehar.

Verum cum versor in illo stadio, quod perangustis inclusum regionibus non sinit orationem, veluti equum, excurrere libere & ad metam præfinito redire, contineor quasi contractis habenis intra circum, ut in his & studii & temporis angustiis plurimum videar dixisse, si id quod dicit C. addam, &c.

Quod siqua caligo meis verbis offusa impediat, quò minùs clarè intelligar, illa opposita quasi quodam solis facile dejicietur, si mecum cogitaveritis.

Put. 2 diatr. Hoc etiam addo, & velut auctarium huic capiti constituo.

Transeundi Formulæ.

Cic. pro Cœlio. NOn me hæc movent, quæ perspicuè falsa sunt &c. Sed hæc omittam: ad illa quæ me magis moverunt, respondebo.

Cic 3. de or. Verum, si placet, quoniam hæc satis, spero vobis quidem, certe majoribus molesta & putida videri, ad reliqua aliquanto odiosiora pergamus.

Ibid. Nunc ad reliqua progrediar, meque ad meum munus pensumque revocabo.

Pro Rosc. Amer. Etenim quoniam fidem magistri cognôstis; cognoscite nunc discipuli æquitatem.

Pro Cælio. Sed quoniam emersisse jam è vadis, & scopulos prætervecta videtur oratio mea, perfacilis mihi reliquus cursus ostenditur.

Turn. 15. Sed texo ut nimis brevem pro rebus, sic pro tempore nimis longam orationem.

Quare ut res sequantur tempus, in alteram veri bonique Episcopi notam, orationis meæ rivulus est derivandus----

Sed in hanc sententiam cum multa habeam dicere, non

non abutar hac patientia vestra, qua me attentissimis animis, summa benevolentia attendistis: veniam itaque ad---

Accipite nunc aliud ejus facinus nobile, & multis locis sæpe commemoratum, & ejusmodi, ut in uno omnia maleficia inesse videantur; invenietis id facinus natum à cupiditate, auctum per stuprum, crudelitate perfectum & conclusum. 3 Verrin.

Plura de illo Archipirata dixi quam volui, & tamen ea quæ certissima sunt hujus criminis argumenta pætermisi. Cic. Verrin.

Nihil addi jam videatur (Judices) ad hanc improbitatem, amentiam, crudelitatemque posse; & recte videtur: nam si cum aliorum improbitate certat, longe omnes multumque superabit: sed secum ipse certat; id agit ut semper superius suum facinus novo scelere vincat.

Nimium diu nos in procinctu: quin coronas sumimus, & Musæum hoc auspicamur certamen? Put. Diatr.

Vos P.& T. memoria ac religione complector, qui animadverto fore, ut pondere laudisquam meruistis, obrutus, magis imbecillitatem ingenii mei detegam, quam vestram virtutem, sicut par est, repræsentem. Nolo commovere dolorem vulnera retractando, & quæ visu tristia, sensu molesta, perpessu difficilia fuerunt, ea duriora & acerbiora facere commemorando. Nigr.5.or.

Hactenus de principe, quæ sequuntur de monstro dicenda. Suetonius Calig.

Nam ut reliqua, quæ multa sunt, quæ magna sunt, &c.

Bene egissent Athenienses cum Miltiade, si eum post 300 millia Persarum Marathone devicta in exilium misissent, ac non, &c. Valer.Max. lib.5.3.c.

Sed ut omisso principio, rem ipsam aggrediar, &c. Sen. 9 ep.5.

Hactenus in te prædicata sunt dona fatorum: nunc ad ea proferamus gradum quæ tibi debes. Pacati pan. ad Theod.

Sed quod facere, magnas urbes ingressi, solemus, ut primum sacras sedes, & dicata summo numini delubra visamus, tum fora atque gymnasia, & pro suis extenta porticibus ambulacra & claustra miremur: ita in laudibus tuis sanctos palatii ritus, & priscis æquanda ceremoniis instituta venerati, gradum ad illa proferimus quæ in medio constituta ad publicos usus facientia, non partim, sed in commune conducunt, nec parietibus, sed orbe clauduntur, nec tecto, sed cœlo operiuntur. Idem.

Sed jam tempus est in Latium de Græcia demigrare. Apul. de D. Socrat.

Ibid. Missum igitur hunc locum faciam, in quo non mihi quidem tantum, sed ne Platoni quidem meo quiverunt ulla verba pro rei amplitudine suppetere. Quid igitur faciam in rebus mediocritatem meam superantibus? receptui canam, tandemque orationem de cœlo in terram devocabo.

Apul. Apol. Ne is qui sedulo laboro, ut nequid maculæ, aut inhonestamenti in me admittam, videar cuipiam, si quid ex frivolis præteriero, id agnovisse potius quam contempsisse.

Sed jam tandem in gradum redeamus, extra lineas oleasque aliquantulum exspatiati.

Sed quid opus pluribus? Sit jam hujus loci finis.

Exposui breviter: ac de his jam satis.

Audivistis hactenus magna, sed audietis majora:

Sed hæc, de re; nunc de te reliquum est ut dicamus.

Verum de his plus satis.

Sed mittamus hæc.

De his jam satis disputatum, vel dictum.

Quid his immoror?

Sequitur ut paucis agamus.

Restat pars altera.

Ad alteram jam partem accedamus.

Sed de his diximus multa, & alibi dicemus.

Hactenus mihi tractasse videor.

Abrumpendi Formulæ.

Sed vereor ne ingeniis vestris videar diffidere, si de tam perspicuis rebus diutius disseram.

Me vero temporis angustiis exclusum perspicio.

Quorum non est nunc narrandi locus.

Nimium multa de re minime dubia loquor; hoc tamen dico, non modo si, &c. sed nisi, &c.

Dies me jam deficiet, si quæ dici in eam sententiam possunt, coner exprimere.

Ac ne plura, quæ sunt pene innumerabilia, consecter, comprehendam brevi; sic enim statuo.

Immensa oratio est: nam me dies, vox, latera deficiant, si hoc nunc vociferari velim, quam miserum indignumque sit, &c.

Neque ego nunc istius facta omnia numerare conor, neque opus est, nec fieri ullo modo potest.

Sic. 5 Ver. Non obtundam diutius aures vestras. Jamdudum vereor ne oratio mea aliena à judiciorum ratione & quotidiana

quotidiana dicendi consuetudine esse videatur; hoc dico, &c. si vero——

Invitus in hac parte orationis, Quirites, moror. Sic enim agere debent, qui, &c.

Itaque succumbam oneri, neque aggrediar narrare quæ differendo minora vero facio.

Videtis quam multas laudes in quam brevem complicationem conjecerim.

In singulis enim si hæreret oratio mea, ita multa sunt & magna, ut me vox potius quam verbum, latus quam res dicentem deficeret.

Sed intelligo, Auditores, me in hoc crimine pro re pauca, pro vestra prudentia satis, pro tempore nimis etiam multa dixisse.

De qua quia brevius mihi dicendum est, quam tanta res dici possit; peto à vobis, ne rerum pulcherrimarum magnitudinem ex mea oratione potius quam ex rerum pondere æstimetis.

Argumentum suadet, Auditorium urget; obsequar, & quam quisque in omni materia poscit, dabo brevitatem. Putean. Laconism.

Verum his de rebus non necesse habeo dicere ea quæ me P. Q. cupit commemorare: tametsi causa postulat, tamen quia postulat, non flagitat, præteribo. Cic. pro Quintio.

Verum ista lubens tacitus prætereo, meque intra tuta silentii præmia tenebo: accepi enim non minus interdum oratorium esse, tacere quam dicere. Plin. 7 l. 6. ep.

In stupris vero & flagitiis nefarias ejus libidines commemorare, pudore deterreor. Divinatio in Verrem.

Sed ista malui silentio obducere, quam eloquio qualicunque proferre; Timanthem imitatus, qui luctuosum immolatæ Iphigeniæ sacrificium in tabula repræsentaturus, cum Calchanta tristem, mœstum Ulyssem, clamantem Ajacem, lamentantem Menelaum circa aram statuisset; caput Agamemnonis velo involvit, summi mœroris acerbitatem arte exprimi non posse confessus. Val. Max. l. 8. cap. 11.

Omnia præteribo quæ mihi turpia dictu videbuntur: neque solum quid istum audire, verum etiam quid me deceat dicere, considerabo. Verrin.

Hic nolite expectare dum ego hoc crimen agam ostiatim. 5. Ver.

Ex his viris quorum exempla persequi nec omnes volumus, nec omnes debemus. Turn. 10.

Melius vobis, levius mihi, satis rei, virum parum aut sacerdotem levi quasi brachio transilire. 15. Or.

Non sequor hoc filum, iter illud varium & non Ibid.

istius temporis, quod circumscripsi orationi meæ.

Ibid. Rem late patentem ut substringam, suadet tempus, ratio, patientia vestra.

Lips.2.ep.2. cent. Sed diffundor, peccatum meum solenne cum ad te scribo: nunc emendo, & sileo, & te valere jubeo.

Put. Diatr. Amplius fusiusq; qui laudare velit, violet, qui defendere, traducat. Verborum lacinias & syrmata abesse ab hac veste fas sit, undas ab hoc rivo. De re tali optimus sanè sermo qui brevissimus.

Lip.ep.2.c. Sed amor ponit me extra circum, quem hujus materiæ curro; verè curro, nam res quæ, &c. non sinunt calamum in singulis hærere.

Sen. 30. ep. Sed vereri debeo, ne tam longas epistolas pejus quam mortem oderis: itaque finem faciam.

Put.1. Dia. Ne incautus sermonem hunc lente ducentem & abducentem sequar; subsisto & conquiesco.

Sen.54 ep. Sed ne Epistolæ modum excedam, quæ non debet sinistram manum legentis implere, in aliam diem hanc litem cum Dialecticis differam.

Nunc quia diligentiæ meæ angustia temporis obstat; cogimurque more Atheniensium ad Clepsydram dicere, moderabor ego.

Ne vaga aut libera nimis sit oratio mea, sed adductis habenis moveam in hoc gyro; quæ posita sunt in suspicionibus, de quibus, si cœpero dicere, pluribus verbis sit differendum, ea vestris ingeniis conjecturæque committo.

Sed ne longior faciat sermo fastidium; unum ex omnibus ejus officium, persequemur.

Macrob 1. Sat. 24.c. Ita sibi certos sententiæ fines, & velut quædam pomœria effata posuerunt, ultra quæ egredi nefas, &c.

Put. diatr. Verum ne mihi tandem vox; vobis aures pari lassitudine fatiscant.

Pl 1.ep.3.1. Igitur eundem mihi cursum, eundem terminum statuo, idq; jam nunc apud te subsigno, ut, si me longius avehi videris, in jus voces ad hanc epistolam meam, & quiescere jubeas, cum inertiæ crimen effugero.

Put.Diatr. Nunc igitur manum de tabula: quia, Pindari calculo, Justam ad causam tria verba sufficient.

2.l. Pl.epist. Magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat; conjunctio vero nostrorum animorum brevitate contenta est.

Apul. de. Deo Socrat. Proinde in vestra manu situm est nostra vela sinuare, & mittere; ne pendula, neve flaccida, neve restricta, neve caperata sint.

Florus in prologo. Tamen quia ipsa obstat magnitudo, rerumque diversitas faciem intentionis abrumpit, faciam quod

solent

ſolent qui terrarum ſitus pingunt; in brevi quaſi tabella totam ejus imaginem amplectar.

Sed parco nominibus viventium, veniet eorum laudi ſuum tempus; ad poſteros enim virtus durabit, non perveniet invidia.

Ne longum loquar, aut obvia referam, &c.

His, atrocioribuſque (credo) aliis, quæ præſens rerum indignitas haudquaquam relatu ſcriptoribus facilia ſubjicit, memoratis.

Confirmandi.

QUod ne affirmem potius, quam probem, &c. *Macrob. 5. Sat. 8. cap.*

Sed ne videar uno aut levi tibicine hoc munimentum fulcire velle, argumenta inſuper dabimus, rationes, teſtes non ſemodio aut modio, ſed toto horreo. *Suar. Annal.* *Plaut. Mænechm.*

Quam ego rem argumentis, non multis, ſed probis validiſque probatum eo.

Verbis tam diſertis, rationibus tam claris confirmata, ut non atramento, ſed Solis radio exarata videantur.

Ne tamen maceriam congeſſiſſe dicar, aut etiam arenam ſine calce; primum ponam Naturæ fundamina, deinde, Rationis ſtatuam columnas, tabulata inſuper extendam Legum, contignationes denique inſternam Teſtium fide digniſſimorum.

Non pectines Solis ſuſpendo; neque enim Lamiæ turres extruo: ſed arcem munitiſſimam fortiſſimis inſtruo propugnatoribus.

Neque enim Velites emittam Opinionum, ſed in aciem & juſtum prælium educam validiſſimarum Rationum Haſtatos, rerum certiſſimarum Principes, locupletiſſimæ fidei Triarios.

Non fumum vendo, nec fucum facio: verum ipſam rem Naturæ voce promulgatam, jure gentium ſancitam, uſu deniq; & conſuetudine firmatam adfero.

Citandi exempla.

PLurima ſunt & obvia exempla.

Exempla ſi quærantur illuſtria virorum---

Exemplorum pleni libri, plenæ memoriæ---

Tractantur autem plerumque à ſimili, diſſimili, contrario, majori, minori, pari; nec non per optationem, præteritionem, Apoſtrophen; citationis formam, comparationem, &c.

Exemplorum nullum illustrius, quam illud Thaletis ——

Inter multa præclara facinora alia, nihil clarius quam quod ————

Atque ne hæc obscura & nuda videantur sine exemplorum appositione, videte quæso------

Quoniam vero jure id fieri videtur, quod exemplo fit ————

Quam quidem rem probe intellexisse & rectâ reputasse via mihi videntur, qui ————

Pristinam veritatis faciem Historia prisca retegit: huc provoco.

Lubetne à familiari exemplo diffusum præcepti usum discere?

Strictim & rotundo agmine.

Apul. apol. Eadem enim est paupertas apud Græcos in Aristide justa, in Phocione benigna, in Epaminonda strenua, in Socrate sapiens, in Homero diserta. Eadem Paupertas etiam populo Romano imperium à primordio fundavit: proq; eo in hodiernum Diis immortalibus simpuvio & catino fictile sacrificat. Quod si modo judices de causa ista sederent C. Fabricius, Cn. Scipio, Manlius Curius, quorum si Poplicola regum exactor, & Agrippa populi reconciliator, quorum------

Apul. apol.

Quid? dolemus viros nobiles in itinere tardatos? Echeneis hæc remorata est. Dolemus duces in acie desertos? surdus ille coluber prodidit: dolemus summos imperatores è medio sublatos? vipera vi & dolo sustulit.

Put. diatr. Non ego obsoletam & intermortuam jam olim consuetudinem è ruderibus atque tumulo ad lucem & vitam revoco: sed viventem etiam nunc & vigentem exemplo meliorum cito.

Non referam tibi Socratem, Chrysippum, Zenonem & cæteros, magnos quidem viros; majores tamen, quia in laudem vetustorum invidia non obstat.

Niger. 14. Pythagoras mihi primus è memoria in linguam venit, Italiæ splendor clarissimus.

Put. diatr. 7. Cato, virtutum ille viva imago.

Put. diatr. 6. Quod ad mores indolemque, quid justius? quid sanctius, in omni antiquitate? Virtus ipsa domicilium Lacedæmone habuit: & consensu quodam in laudes masculi populi conspirasse Scriptores fere omnes videntur.

Severus Imperator gravis, & vir nominis sui.

Senec. ep. Paulo ante Demetrium retuli: quem mihi videtur rerũ natura nostris retulisse temporibus, ut ostenderet

ret nec illum à nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi posse. Virum exactæ, &c.

Hæreo in exemplo: ac nescio profecto, Indumne potius an Macedonem admirer? ille bello victus, hic sermone: ille mora, hic momento, &c. Put. diatr. 7.

Prodeat Pericles ille, cujus fulgura, tonitrua, fulmina in concione visa & audita metuerunt Athenæ; cujus leporem in ore sessitantem admirabantur; cujus aculeos in animis auditorum relictos sentiebant. Nigr.

Testimonia Citandi.

NEque mihi difficile erit, neq; vobis, uti spero, molestum, si auxiliares Elogiorum copias conscripsero, eduxeroque.

Hæc ita clara, ita explorata sunt, ut frustra sit, qui testium nubem in fidem vocaverit.

Ne forte vana ista aut vilia videantur autoritate & fide destituta, prodite huc legislator Solon, divine Plato, naturæ rimator Stagirita, tuque eloquentiæ pater Cicero, *Merito cui doctior orbis Submissis defert fascibus imperium.*

Cujus verba in præsidium advoco.

Habete testem non passis solutisque verbis, sed numerorum vinculis sensa stringentem gravia.

Nec dissentiunt à me prudentes: Plato mihi præit, sequitur Arist.——

Ad veteres provoco, & Antiquitatis magnum illud & venerabile tribunal.

Quod poeta his versibus depinxit.

Aureum, facetum, & verum Bionis illud——

Exosculor illam vatis non vani sententiam.

Dignissima est aureis inscribi literis, menti commendanda penitus, & sæpe memoria retractanda illa M. C. sententia.

Quod effatum Ammonio, Dodonæo, Delphico, & alio quovis oraculo verius, protulit C.

Ad rem, & apposite Tullius.

Nec vates ille vanus qui cecinit.

Decumanus est ille Philosophi locus.

Præclara illa vox & præclaro viro dignissima.

Plinius à me stat & fidem facit.

Oraculi pondus & instar habet illud Socratis.

Idque amplissima Taciti censura.

Cum Catone & dico & sentio.

Seneca paucis verbis & vere.

A Xeno-

A Xenophontis ore aureo purum putum illud aurum accipite.

Huc vero respexisse videtur Homerus.--

Hic vero audiendus Cicero.

Solonis quidem sapientis grave est illud elogium.

Non injuria exclamat ille.

Livius breviter & cogitatè scripsit.

Doctissimum rerum vatem L. si astricta aure audiamus, ecce vobis certum solidumque sententiæ nostræ firmamentum: versus ejus est---

Judicio meo suff agatur Philosophus: Hujus rei locupletissimus testis est---

Atque huic opinioni adstipulatur Seneca.

Quocunque me oculis & cogitatione convertero, sive judicium vetustatis, sive lumen rationis, sive honestatis decus, nostræ sententiæ serviunt & suffragantur omnia.

Ad Patres si quando licebit accedere, confectum est prælium; tam sunt nostri, quam----

Theatrum universitatis rerum ponamus ob oculos, quicquid est uspiam peragremus, omnia nobis argumentum suppeditant.

Egregii sunt Euripidis versus, quibus apud A. Gellium Chrysippus detestatur cupediarum indagines.

Audiatur antiquitas, &, quod nos alteri suspecti non possumus, illud omnium seculorum veneranda canities decidat arbitrio.

Prodeant Duumviri raræ elegantiæ, priscæ doctrinæ, veræ virtutis.

Non temere igitur dictum, si Hesiodo credimus.

Ideo Plato prudenter monet.

Diserte & apposite canit ille vates.

Hoc verum esse testatur Catonis illa præclara sententia.

Exsurge præco, fac populo audientiam, citato testimonium illius naturæ à secretis, magni illius scribæ Naturæ, Plinii.

Audite illud Virgilii. Aureum est illud Aristotelis dictum.

Nigr.or.5. Prohibent hoc subsidia literarum, quæ sunt altrices laudum, educatrices gloriæ, famæ nutrices, antiquitatis testes, memoriæ custodes & immortalitatis conservatrices, quarum beneficio pleni sunt libri poetarum, plenæ laudationes oratorum, plena historicorum monumenta, laudibus eloquentium, *&c.*

Quare bene sciteque præcipit Philosophus ille haud Vanus.

Illud

Illud sapientiæ sine luminibus venerandum lumen, Democritus.

Herodotus, Lac Musarum.

Thucydides, Oculus verecundiæ.

Homerus, Poetarum antiquissimus; quem septem urbes sibi vendicarunt; Phœbus ille Poetarum, cujus tempora incerta, verba certissima. Qui Multa animo vidit, lumine cæcus erat.

Ἄριστος καὶ θειότατος τῶν ποιητῶν. Sic enim Homerum appellat Socrates in Ione Platonis.

Homerum quidem ostentasse iter: ipsum autem aberrasse sine fræno.

Homeri musam appellabat Mulierem aulicam; nullius enim pudere eam nutricem insanæ sapientiæ.

Virgilius qui cantu Musas, Phœbumque æquavit honore.

Latinus Homerus: Mantuanus ille vates: Poetarum Plato.

Cujus terga omnes poetas spectare notum est, ipsum esse extra metas.

Poetarum princeps: Conatus ultimus Musarum.

Virgilii Musa, Matrona.

Hesiodus, Divino afflatu Poeta verus: Ascræus ille senex.

Horatius: Numerosus ille Horatius: Latinus Pindarus, Lyricorum princeps, Venusinus ille vates: λόγου καὶ φθόνου κρείττων. Romanæ fidicen lyræ.

Plato: Princeps ingenii & doctrinæ: Ille philosophorum quasi Deus: Moses Atticus: Qui philosophiam de cœlo devocavit: Non solum intelligendi, sed etiam dicendi gravissimus author. Divinus ille philosophus.

At Plato, Ciceroni Deus in philosophia, palmam tulit. Is orationem speculum mentis nuncupavit. Quis tibi Plato pulcherrimam hanc cogitationem immisit? Quam sublimè, contemplans vim orationis, animus tuus ascenderat, cum hanc palmarem protulisti sententiam? Tetigisti rem non acu, quod dici solet, sed acie, sed acumine mentis. Nigr. or. 13

Seneca: Latinorum philosophus: Præstantissimus animorum medicus: Optimus magister pessimi illius Neronis.

De suo ævo loquatur Seneca, nostrumq; sugillet. Quid Romanæ porticus Zeno præcipiat, audi. Lubet ipsius verbis Senecæ proferre sententiam.

Livius: Mare tranquillum.

Quid

Quid *Lucretius*, versu poeta, re philosophus ?

Demosthenes : Frequens & magnus auditor Platonis : quo nec Athenæ magis Atticæ fuerant :

——*quem mirabantur Athenæ*
Torrentem, & pleni moderantem fræna Theatri.

Græcorum oratorum lex, & norma bene dicendi.

Qui unus inter omnes emicuit omni dicendi genere.

Cicero : exundans ille eloquentiæ fons. Perpetuus orationis Dictator.

Quasi Deus Oratorum : ποταμὸς χρυσοῖο ῥέοντος.

Ἀνὴρ λόγιος καὶ φλόπατεις. Flos illibatus populi, Suadæque medulla.

In quem natura omnes vires effudit : Anima eloquentiæ. Parens eloquentiæ.

Longe omnium qui scripserunt aut locuti sunt, copia dicendi & gravitate princeps.

Disertissimus omnium Romuli nepotum.

Isocrates: Eloquentissimus juxta & sapientissimus scriptor.

Ex cujus ludo tanquam ex equo Trojano innumeri principes exierunt.

Qui verbis solutis numeros primus adjunxit.

Aristoteles: Venator Philosophiæ maximus. Naturæ interpres.

Atlas ille Philosophiæ. Philosophorum oculus.

Peripateticorum princeps. Inambulantis scholæ Dictator.

Humanæ sapientiæ promicondus ille, Ὁ τῆς φύσεως θαῦμα.

Cato : qui cum vitiis —— Romanorum, bella gessit.

Viva & expressa virtutis Imago.

De Longino Eunapius. Ἔμψυχος ille βιβλιοθήκη καὶ περιπατοῦν μουσεῖον.

Plutarchus: Qui summam Philosophiæ scientiam cum historiarum eloquentia conjunxit:

Plautus: Decima illa Musa Plautus.

Qui inter comicos familiam ducit.

Cujus verbis Musæ uterentur, si Latine loquerentur.

Audite noveno choro fratrem additum, jocorum patrem, risuum, facetiarum.

Objiciendi & Confutandi.

FAta mihi opponis ? futilis hic aries, Langi,& qui Stoicorum nervis dirigitur parum firmis : libere dico, & illa ego ſperno & Parcas ; & cum Plautino milite, totum hoc anile agmen, uno ſpiritu diffla verim, ut folia ventus. Lipſ.conſt.

Quæ objicis, Sibyllæ quaſi folia ſunt, flatuq; rationis cito diſpelluntur.

Scire prius aveo quid ingenioſa hic ubertas potuerit,quos aggeres, pluteos, vineas in mœnia noſtra egerit. Put.diatr.7.

Quod vero objicis inſtar Achilleæ Panopliæ, nec hilum habet nec micam bonæ frugis.

Reclamat hic & tumultuatur adverſarius, argumentum hoc non ſecus ac Ajacis ſeptemplicem clypeum objiciens, aut Gorgonis caput intentans. Morin. exer.

His te literis, Homo audaciſſime atque amentiſſime,quaſi Bellerophonteis jugulatum non ſentis ?

Annon vides,quam miſerabiliter teipſum per caput & pedes in præceps dederis ? Salmaſ. in Cerenetium.

Calumniæ,ſtrophæ,convicia,maledicta,circulatricis linguæ probra, tota denique proluvies oris impuri, &c. Idem.

Quod vero in extrema oratione,quaſi tuo jure ſumpſiſti , Oratorem in omnis ſermonis diſputatione copioſiſſime poſſe verſari, id, niſi hic in tuo regno eſſemus, non tuliſſem, multiſque præeſſem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex jure manu conſertum vocarent, quod in alienas poſſeſſiones tam temere irruiſſes. Agerent enim tecum lege, primum Pythagorei omnes atque Democritici, cæterique in ſuo genere Phyſici, vindicarentque. Cic.de Or.

Pectines ſunt iſti Solis, turres Lamiæ, funes ex arena. E. Suar.

In quibus omnibus ne una gutta eſt ſenſus veri aut cordatæ ſententiæ.

Nam ut arietem,cujus vi,& impetu maxime contendunt hoc nobile Morum ædificium diruere, verbo repellam.

Oberras uſque eadem chorda , quod de luſcinia Lacon, Vox es, & præterea nihil. Lipſ.adverſ. Dialogiſt.

Impetus & malleolos hujus objectionis retundere in promptu eſt, in proclivi, facile.

Om-

Tilen. Omnia conquisivisti lenocinia, omnia seplasiariorum myrothecia profudisti, ut putida rancidi dogmatis salsamenta tanquam papavere ac sesamo sparsa nauseanti stomacho commendes: sed frustra: nam---

Ibid. Aheneo bonæ tam conscientiæ quam causæ muro fretum, bruta Ætneorum fulmina & Claudiana tonitrua non tangunt, certè non frangunt.

Virg. 6. Æn. *Demens, qui nimbos & non imitabile fulmen*
Ære, & cornipedum cursu simularat equorum:
At pater omnipotens densa inter nubila telum
Contorsit (non ille faces, nec fumea tædis
Lumina) præcipitemque immani turbine adegit.

Quod argumentum quia non ex Tripode, sed ex anicularum Trivio (quod in proverbio dicitur) acceptum est,---

Morin. exer Hoc effugium unicum est, quod cum aliqua veritatis specie hujus argumenti aciem possit obtundere; quam tamen elumbe sit & plumbeum telum, cernite- --

Ibid. Vires argumenti non eludere modo, sed elidere aggredior.

Macrob. Sat. 7. 14. Sed quid laboramus opinionem sic inanem verbis verberare, cum ipsa rei vanitas se refellat?

Nigr. 7. Or. Bona verba, quæso. Sedatis agamus animis; viam sapientum consignatam vestigiis teramus; non affectu aut opinione de curriculo majorum devii.

En cor Zenodoti, en jecur Cratetis!

Tertul. Apol. c. 8. Qui ista credis de homine, potes & facere: qui non potes facere, non debes credere.

Put. 9. diatr. Difficultas nimirum obstat, remoramq; facit. Ego tollam; cursumq; universum facilem & expeditum reddam, levi quodam diverticulo sive flexu; nec in transversum abire penitus est animus.

Sed erroris cubile deprehendi; novi locum in quo se jactent; adverto diverticulum, quo se recipiant---

Plut. apoph. Cum in picta tabula quidam videret Lacones ab Atheniensibus interfici, &, O fortes, exclamaret, Athenienses! superveniens forte Lacon, In tabula, inquit. Ita tabula hæc te fortem ostentat, sed picta; colores tandem tollamus aut velum, videamusque quis pinxerit leonem.

Arist. 1. Top. 8. & Eth. 1. ad Eudem. Cic. 5. Tusc. Duplices sunt opiniones, quædam habent aliquid stabilitatis, nec sunt examinandæ; quædam adeo sunt absurdæ & ridiculæ ut sua sponte evanescant; tales itaque non opus habent refutatione, sed potius castigatione & reprehensione.

Justin. l. 1. de Scythis Memor itaque cum servis præliandum, verbera in aciem,

aciem,non arma adferenda duxi; omisso itaque ferro,virgas ac flagella paro. Respice ad hæc.

Sit ingeniosus, sit eloquens,sit exercitatus,sit omnium librorum helluo; tamen aridus appareat & balbus necesse est, cum hæc tam ἀδύνατα sustinebit. Campian 5. Rat.

Scitum est inter cæcos luscum regnare posse. Apud rudes sæpe valet fucata disputatio,quam schola Philosophorum exsibilat. Rat. 9.

Eccum quos gyros,quas rotas fabricat nugator hic verborum, atque sophismatum architectus? nescio cui formidolosus esse queat, molestus erit fortasse; molestiam prudentia vestra sublevabit, formidinem res eripuit.

Qui sic agunt, nonne se produnt? nonne facilè refutantur? Nonne in consessu talium virorum tenentur, ac minimo negotio constringuntur? Ibid.

Videbitis fore,ut milites istos qui post principia latent, in solem,pulverem, & aciem è suis umbraculis evocatos,non meis viribus, sed valentissima causa & certissima veritate debilitem. Rat. 2.

Fumulos hosce,ad veritatis lucem ubi ventum erit,minime laboriosum erit dispellere.

Origines cyclicorum fundamenta una oratione tanquam machina (ariete) ita commovit, altera tanquam fulmine ita labefactavit; ut, *&c.*

Punctim ferit sæpius quam cæsim,*&c.* quoties repetit ictum (repetit autem sæpe)toties adversarium de gradu deturbat: non terret tantum cum fulgurat, sed munimenta hostis disjicit. Nigr.

Hi motus animorum atque hæc certamina tanta Virg. 4.
Pulveris exigui jactu compressa quiescunt. Georg.

Prosiliat nunc aliquis factionis adversæ magistellus,attollat supercilia, suspendat nasum, frontem perfricet, quos illè ludos,quos jocos dabit? Camp. 4. Rat.

Cur non prodeunt adversarii, ut eos palam refellant, in quos ranunculi coaxant è cavernulis? Ibid.

Sed fremas & sævias quantum libet; manebit in unitate Ecclesia, *&c.* Turn. Or.

In anginam ego nunc me velim verti ut veneficæ illi fauces prehendam,atq; enecem scelestam stimulatricem. Plaut. Mustell.

Grunniant gulones, gumiæ nostri, quique ætatem inter fercula conterunt; non audio. Put. 1. diatr.

Levia & infirma, quibus ludas magis quam lædas; quæ rumpantur & recidant ad primum statim contactum contuitumque strictæ frameæ orationis: quare sic repugno. Ibid.

Quid

Ibid. Quid ais? Satisne firmum hoc tibi, quisquis es, in rem nostram videtur? an à teipso patrocinium, adversarie, petam?

Diatr. 7. Eloquii tui machinas dejicere repentino nimbo propositum mihi non est; inspicere potius & examinare, an validæ per se & expugnando sint, &c.

Ibid. Quid tu vero? veteres nobis, an novos libros revolvis? Si novos; nulla authoritate convellimur: si veteres; loca & verba profer, uti moveamur: in hac ipsa oratione tua, Platonem, Isocratem, Hesiodum video, & tamen quæro prodeant ipsi, & vocis suffragia coram ponderentur; tuis verbis Plato probat, Isocrates negat, Hesiodus refert: quid si neque probet, neque neget, neque referat? *Semper oculatæ sunt manus nostræ, credunt quod vident, &c.*

12. Diatr. Quæ in singulos effundis, inspiciam obiter, & verborum acrimoniam in os autoris retorquebo.

Ibid. Quid igitur? nodum stringam; obelisco lychnum inferam, veru & lucerna utar. Nam detegenda hæc malitia est, & simul confodienda.

Ibid. Hæc linea premenda erat. Tu omissa hypera pedem sectaris, & laciniam nescio quam apprehendis: fallaci stylo oppugnas quod concessum est, & extrà causam esse potest.

Ibid. Enimvero, ut aliquid ageres, agere hic nihil debuisti, vel, ne ociosus esses in tuo choro occupari. Nunc ingenii tui septa transilire voluisti, & de curru delapsus es.

Ibid. Quia nullo ingenio extorquere à pertinaciæ fomite ignem potes, verborum fumo & fuligine molestus es, & rerum lucem involvis.

Diatr. 7. Caput tollet pressum inani quadam argumentorum mole, non oppressum: molem enim magis sentio quam pondus; & verborum insidias potius quam vires. Quid mirum? Sic munita rationibus stetit causa nostra, ut nisi dolo ingenioque tentari non potuerit.

Claudendi.

Diogenes ad Mindios; Claudite portas, O Mindii, ne per amplas portas excurrat oppidulũ.

Sen. citat. 7. l. Benef. 1. c. Bonum, mi Liberalis, habeas animum: In manibus terræ; non hic te carmine longo, Atq; per ambages & longa exorsa tenebo.

Turn. l. or. Quare eloquentiæ amorem, quasi quendam ignicu-lum, in vestris hodie animis excitarem, nisi è digni-

tate

tate eloquentiæ putarem non eſſe, vel tam pulchræ virgini ambire procos, vel tam potenti dominæ aſpectatores conciliare.

Habetis ſermonem bene longum hominis utinam non impudentis, illud quidem certe, non nimis verecundi, qui quidem cum te, Catule, tum etiam L. Craſſo audiente, de dicendi ratione tam multa dixerim. Cic. 2. de Or.

His autem rebus Sol me ille admonuit, ut brevior eſſem; qui ipſe jam præcipitans, me quoque hæc præcipitem pene evolvere coegit. 3. de Or.

Nec cum Plauto, Jovis magni cauſa, plauſum emendicare ſtatui. Plaut. amph.

Reliqua quæ, &c. ſi perſequerer, non deeſſet oratio, deeſſent latera, quibus exclamarem, adeo, &c. O Deam Philoſophiam! Turn. Or.

Sed finis ſit: neque enim præ lacrymis jam loqui poſſum, & hic ſe lacrymis defendi vetat. Cic. pro Mil.

Sed ut unde orſa eſt in eodem terminetur oratio mea. Cic. pro Marcello.

Non poſſum, Auditores, pergere; altitudo myſterii ſuperat meæ dictionis tenuitatem, quare non eſt cur pergam. Orationis igitur vela contraho; vos videritis, &c. utrum, &c. Turn. Or.

Sed dum unitatis rationem ardore probo, &c. non ſatis veſtræ patientiæ conſuluiſſe videar. Idem.

Sed videor non tam veſtræ humanitatis quam meæ felicitatis rationem habuiſſe, qui dum, &c. ſim perſecutus, in meo gaudio explicando nimis me effuderim: orationi igitur meæ modum ſtatuo, à Deo immortali precatus, ut, &c. Idem.

Quanta ergo? Non queo (Aud.) ſtatuere nec volo dicere: reliquam utriuſq; laudem malo venerari tacendo, quam dicendo imminuere. Id. 10. Or.

Quod utinam cum bono aliquo publico ſit! voveo & omnia tibi fauſta. Put. 62. Epiſt. l. 2.

De qua non plura dicam, ne veſtræ benignitatis aures, quæ longius quam ſtatueram provexit orationem meam, diutius obtundam ingratus. Nigron. 1. Or.

Jam vero, ne in veſtram humanitatem injurioſa longitudine peccet hæc oratio mea; demittam & complicabo vocis meæ flacceſcentis velum, non intermiſſo benevolentiæ veſtræ flatu, ſed virium mearum tanquam ſpiritu deficiente, jaciam anchoram in media navigatione, ut nova paucis poſt diebus velificatione ſubeam portum diſputationis inchoatæ, atque fidem oppignoratam liberem. Id. 2. Or. 4.

Sed

Turn. Or. Sed ut aliquando extremum habeat oratio mea, finem jam faciam, eo quidem libentius quod mihi vultus vestri, & isti in me oculorum intuitus, spem faciunt vobis causam esse probatam.

Idem. Videtis eo spectare orationem meam, quò debent referri cogitationes, actiones, conatus omnes. Quo? non ad epulas, non ad honores, non ad Zelum. Quam rem expressi notam sacerdotis; hanc exprimite notam, sacerdotes. Quam rem explicavi perfectionem Christiani hominis, hanc explicate Christiani homines. Quam rem ostendi Confessoris summam, lauream Martyris; hanc ostendite summam, confessores, ut lauream consequamini Martyres, quam intuebitur terra, quod fuit confessoris, & stupebit cœlum quod est Martyris.

Quod si ego in his orationis tenebris aggrediar, non solum videar velle vestra abuti humanitate, sed meæ etiam tenuitatis penitus oblitus esse.

Quam ego vobis, Nobiliss. Fratres, gratulor & æternum voveo.

Auson. Paneg. Concludam orationem meam, piissime Auguste, sermonis magis fine quam gratiæ. Namq; illa perpetua est & spacio non transmeabit; terminum calcis ignorat.

Nigr. 3. Or. Igitur finem dicendi faciam: præsertim, cum ex affectuum valle, in Capitolium Rationis ac Mentis ascendere parantem currum orationis meæ, quo pene triumphans invehitur eloquentia, temporis ad dicendum præscripti definitio, timorque satietatis vestri sufflaminat ac detineat.

Rogandi & Petendi.

Senec. 2. Benef. 1. MOlestum verbum, onerosum, & demisso vultu dicendum, *Rogo*, &c.

Nulla res carius constat quam quæ precibus emtpa est.

Lix. Nam quod ad thesauros Gallicos attinet, rem suapte natura facilem, difficilem vestra interrogatio facit: cur enim quæritis quod scitis: cum quod in sinu vestro est, excuti jubetis potius quam ponatis?

Idem. Mihi quoque (quoniam respondi Himilconi, interrogare jus fasque est) velim seu Himilco seu Mago respondeat.

Sidon. ep. 5. lib. 3. Tribuere dignare votis suis, precibus meis, moribus tuis, ut ad soliditatem, *&c.* te patrocinante, proveniat.

Et gratiam tuam tuique similium malo, quam jacto; magisque sum tantæ amicitiæ cupitor, quam gloriator: quoniam cupere nemo nisi qui verè putat, potest; potest vero quivis falso gloriari. Apol. 3. Florid.

Itaq; C. Cæsar, sic tibi gratias ago, ut omnibus me rebus à te non conservato solum, sed etiam ornato, tamen ad tua innumerabilia in me merita, quod fieri jam posse non arbitrabar, maximus hoc tuo facto cumulus accesserit. *Refertur & ad formam Gratias agendi.* Cic. pro Mar.

Precatus deinde, si divus, si diva esset, qui sibi præpetem misisset, volens propitius adesset. Livius.

Alterum responsum, salutem, victoriam, lucem & libertatem: alterum ominari horreo quæ ferat.

Extenderem preces, nisi & tu rogari diu nolles, & ego tota hac epistola fecissem. Rogat enim & quidem efficacissime, qui reddit causas rogandi. Plin. ep. 13. lib. 2.

Sed, amabo te, ita perpetuum fama te amet & virtus, ignosce. Lips. 2. cent. cent. 3. ep.

Benigne ad amicitiam provocas, & laudes adjungis: è quibus has vix agnosco, illam appeto pari tecum voto. Idem 5. ep. 2 cent.

Quousque & tibi & nobis invidebis; tibi maximam laudem, nobis voluptatem? Sine, per ora, *&c.* Plin. ep. 10. l. 2. Plin. 6. l. 8. ep.

In summa, nosti facetias hominis, quas velim attendas, ne in bilem & amaritudinem vertat injuria, *&c.* Quanquam quid denunciationibus & quasi minis ago? quin potius, ut cœperam, rogo, oro des operam, ne ille se, quod validissime vereor, à me, ego me neglectum à te putem; dabis autem, si hoc perinde curæ est tibi, quam illud mihi.

In fine orationis, præsides custodesque imperii Deos, ego consul pro rebus humanis, ac te præcipue, Capitoline Jupiter, precor, ut beneficiis tuis faveas tantisque muneribus addas perpetuitatem. Audisti quæ malo principi precabamur, exaudi quæ pro dissimillimo optamus. Non te distringimus votis; non enim pacem, non concordiam, non securitatem, non opes oramus, non honores: simplex, cunctaque ista complexum, unum omnium votum est, Salus principis. Plin. paneg. ad Trajanum.

Injurium quippe est magnopere flagitare quod speres, ne quod est voluntarium videatur extortum. Symmach. 36. ep. 1. l.

Gratias tibi agam propediem, Cic. id est, non dubito quin præstiturus sis quod peto. Voss. interp. Cic. 4. l. c. 9.

Gra-

Gratias Agendi & Debendi.

TIbi & ſummæ obſervantiæ & gratiſſimi animi officiosa ſtudia debere me ingenue fateor, & præſtiturum ſanctiſſime recipio.

Qui ſi vitam pro dignitate tua profundam, nullam partem videar tuorum erga me meritorum aſſecutus.

Cui nihil amplius in votis, quam ut ſummæ obſervantiæ, officii, ſtudii, & grati animi argumentum aliquod apud te relinquam teſtatum.

Plurimis me tibi officiis devinctum habes ; habes (ita me Deus amet) & ad quævis pro virili alacrem.

Horat. ep. *Dignum præſtabo me etiam pro laude merentis.*

Cic. vid. Agel. l.4. Maximas tibi omnes gratias agimus, C. Cæſar; majores etiam habemus.

Næ ego nequiter ingratus ſim, ſupraq; modum indignus, qui apud tantum Regem in ulla aut laude ſim aut gratia, ſi non cum ſummo obſequio atque obſervantia primam quamque occaſionem captavero teſtificandi, gratias animus meus quam multas habeat, quam plures debeat.

Apul. 3. flor. Qua digna oratione tam honorificam benignitatem tuam celebrem, qua remuneratione dicendi gloriam tui facti æquiparem, nondum hercle reperio. Sed quæram ſedulo & connitar.

Ibid. *Dum memor ipſe mei, dum ſpiritus hos regit artus.*

Nam nunc impræſentiarum (neque enim diffitebor) lætitia facundiæ obſtrepit, & cogitatio voluptate impeditur, ac mens occupata delectatione mavult gaudere quam prædicare. Quid faciam ? cupio gratus videri, ſed præ gaudio nondum mihi vacat gratias agere.

Ibid. Quinetiam univerſo ordini veſtro pro ampliſſimis erga me meritis quantas maximas poſſum gratias ago atque habeo.

Cic. pro Mar. Tantum apud me grati animi fidelis memoria valuit, ut nulla non modo cupiditate, ſed ne ſpe quidem prudens & ſciens tanquam ad interitum ruerum voluntarium.

Plin. ep. 12. lib. 10. Cui referre gratiam parem nec audeo quidem quamvis maxime debeam.

Itaque ad vota confugio ; Deoſque precor, ut iis quæ in me aſſidue confers, non indignus exiſtimer.

Sol-

Solvere se quod debebat; & adhuc debere quod solverit. Gratianus Imperator. Paneg. ad Gratianum.

O mentis aureæ dictum bracteatum! O de pectore candidissimo lactei sermonis alimoniam!

Accipe igitur & hos labores nostros C. C. animi grati erga liberalitatem tuam specimen. Majora & me debere & majestatem tuam decere, certo scio: sed in eo fastigio Deus Opt. Max. te collocavit ut animum benevolum ac gratum non minus velis, quam relatam gratiam.

Cui animum gratum quia in materia læta exhibere non contigerat, in ea quam iniquam fortuna esse voluit, magna cum laude, majore cum fide præstitit. Val. Max. 4. l. 7. cap.

Si quis hoc præstiterit, næ ille munus, aurum contra non charum, obtulerit: tantum ab eo beneficium accepisse me profitebor, quantum homini ab homine tribui potest maximum: neque vero sibi detraxerit, quod mihi contulerit; tam gaudebit ille dato, quam ego accepto: gratias agam usque quaq;, referam quoque, si potero, & vicem rependam poscenti: θρέπτρα debebo etiam non poscenti. Tilen.

——*Tibi se semper debebit Iason.* Ov. Met. 7.

Lætus, lubens, laudes ago; & grates gratiasque habeo. Plaut. Trinum.

Ago tibi gratias, Imp. Auguste, si possem etiam referrem. Sed nec tua fortuna desiderat remunerandi vicem, nec nostra suggerit restituendi facultatem. Auson. pan. ad Gratian.

Quorum nomine, quia non queo tantum persolvere gratiarum, quantum debeo; saltem tibi ago gratias quam possum maximas debendo magis quam loquendo. Nigr. 1. or.

Tivi vota solvam gratias (ut Diis solet) sed sentiendo, quam loquendo plenius. Et gratiarum non minima pars hæc erit, Differre grates; ut cito jussa exequar. Alab. Rox.

Annon properandum mihi erat, ut pro eo honore vobis multas gratias dicerem, pro quo nullas preces dixeram? Non quin magnitudo Carthaginis mereatur etiam precem à philosopho pro honore, sed ut integrum & intemeratum vestrum esset beneficium, si nihil ex gratia ejus mea petitio defregisset: id est, ut usquequaque esset gratuitum: Neque enim aut &c. Apul. 3. flor.

Hanc unam Cæsar habeo injuriam tuam; effecisti, ut viverem & morerer ingratus. Furnius impetrata Sen. 2. l. de Benef. 25. c.

impetrata venia patri suo Antonianas partes secuto ab Augusto, &c.

Lipſ.4.cent. ep.14. Quid scribam? gratias agere me? ne concipio quidem: & affecisti me, in summo hoc beneficio, unâ hac injuria, ut vivendum & moriendum sit ingrato.

Plin.3. Ep. 7. l. Hunc hominem adpetentissimum tui (mihi crede) complectere, apprehende, imo & invita, ac sic ama, tanquam gratiam referas: neque enim obligandus, sed remunerandus est in amoris officio, qui prior cœpit.

Plin.13. ep. 2. l. Et tu occasiones obligandi mea vidissimè amplecteris & ego nemini lubentius debeo.

Ibid. Amatur à me plurimum, nec tamen vincitur.

Ibid. Beneficia tam grate interpretatur, ut dum priora accipit, posteriora mereatur.

Plin.4.l.1. ep. In hoc ego ut referrem gratiam (nam vinci in amore turpissimum est) &c.

Lipſ.ep.1. cent. Enimvero tu rem & verba simul ad me mittis; ego quid nisi verba? Pudet gratias agere, tam expositæ, tam obviæ beneficentiæ; quæ, ut fontes, sponte irrigat & dimanat.

Horat.1.od. 4. l. *Quod spiro & placeo (si placeo) tuum est.*

Irremunerabili quippe beneficio oppignoratus.

App.11. Met. Equidem, in quantum fieri præter jactantiam potest, gaudeo præstantissimi viri authoritate, si certus est; amore, si fallitur.

Sidon. 8.l.6.epist. Nero apud. Tacit.14. Annal. Et tua quidem erga me munera, dum vita suppetet, æterna erunt.

Ælian.v. hist. 4.l.7.c. Diogenes acceptis paucis nummis à Diotymo Carisio, dixit, Dii tibi dent animo quantum cupis ipse, virumque, Atque domum.

Plaut.Capt. Dii tibi omnes omnia optata afferant, cum me tanto honore honestas, cumque à vinclis eximis.

Ap.12.Met. At ego referendis tuis laudibus exiguus ingenio, & adhibendis sacrificiis tenuis patrimonio: nec mihi vocis ubertas ad dicenda quæ de tua Majestate sentio, sufficit, nec ora mille, linguæque totidem, vel indefessi sermonis æterna series: ergo, quod solum potest religiosus quidem sed pauper, efficere curabo; divinos tuos vultus, numenque sanctissimum intra pectoris mei secreta conditum, perpetuo custodiens imaginabor.

Plin. paneg. Ut intelligam etiam atque etiam enitendum mihi, ut hunc consensum vestrum complectar, & teneam, & indies augeam.

Opem

Opem Offerendi & Pollicendi.

FAc me certum quid tibi sit ; juvabo te aut re, aut opere, aut consilio bono. Plaut. Ps.

Omnes tibi, ut pro aliis etiam loquar quod de me sentio, quoniam subesse aliquid putas quod cavendum sit, non modo excubias & custodias, sed etiam laterum nostrorum oppositus, & corporum, pollicemur. Cic. pro Ma.

Si quid erit quod mea tibi possit ars efficere, & impera, & factum puta. Teren.

Nam de me illud vobis habeo polliceri, me beneficiis vinci posse, amore & egregia voluntate non posse ; quod hoc sit in mea voluntate, illud in fortunæ arbitrio situm: nam bene merendi semper voluntas adest, facultas non semper.

Itaque si quid labori, vigiliarumque adjici possit, certantem secum ipsum annisurum, ut tanto de se consensu civitatis opinionem, quæ maxima sit, etiam constantem efficiat.

Respondit, & milites ex formula paratos esse, & si pluribus opus esset, plures daturos; & quicquid aliud imperaret velletque Pop. Rom. enixe facturos : ad id sibi neque opes deesse, animum etiam superesse. *Livius.*

Εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἐδίδων. Græcus quidam Augusto. Macr. Sat.

Dices; Oportet me tuis rebus ut meis uti: etiam, sed perinde illis ac meis parco. Plin. ep. 28. l. 6.

Proin studii certius est indicium, supra vires niti, quam viribus ex facili uti ; alter enim quod potest præstat, alter etiam plus quam potest. Val. Max. 4. l. 8. c.

Reliquum est, ut ad omnia quæ tui velint ita sim præsto, ut me non solum omnia debere tuâ causâ quæ possum, sed ea quoque quæ non possum, putent. Cic. epist. ad Marcel. 8 l. 4.

Reddam vicem, si reposces: reddam, si non reposces. Plin. 9. ep. l. 2.

Interea temporis, me vestræ Celsitudini obsequiis omnibus, sincerè pro eo ac debeo, & totum, dedo.

Hunc, meis laboribus quà meliorem quà illustriorem redditum, Augusto nomini tuo inscripsi; & quæ antiqua formula votorum est, Libens merito donavi, dedicavi.

Ut ad constituendum ejus imperium contendisse virtus & fortuna viderentur. Flor. pro.

Ut jure sacerdotii precari deos pro te publicè possim, quos nunc precor pietate privata. Plin. 13. epist. l. 10.

Causam meam nesciens agit, qui à me ad vos literas portat. Nam dum votivi mihi fit gerulus opportunus officii, beneficium præstat quo ipse arbitratur accipere. Sidon. 5. ep. 6. l.

Laudandi.

ITta eloquens ut nemo ſapientior, ita ſapiens ut nemo eloquentior: perfectus utrobique magiſter, & tam prudentiæ fructu abundans, quam dictionis flore gratioſus.

Nigr. de Cic. Ille omnium generum, cauſarum, & locorum orator, mens curiæ, vox fori, lingua judiciorum; omnium gentium defenſor, cunctorum miſerorum & calamitoſorum patronus.

Non rhetor aut philoſophus ex vulgo, ſed vel orator natus in philoſophiæ ſpatiis, vel philoſophus florens ex eloquentiæ myrotheciis.

Juli literatorum optime, & optimorum literatiſſime. Omne tulit punctum.

Vir inter optimos nobiliſſimus, inter nobiliſſimos optimus; inter utroſque doctiſſimus.

Vir ut omnibus virtutibus, ita humanitatis quoq; laudibus inſtructiſſimus.

Omnibus virtutis numeris dives.

Inter bonos optimus, inter doctos doctiſſimus.

Magis ſuo merito quam fortunæ beneficio magnus.

Avi tui (quanti viri, Deus bone!) hæres es.

Credite, optimi, &, in quantum opus eſt, diſertiſſimi viri.

Hæc tantis animi dotibus reliquis omnibus præſtitit, ut in dubio eſſet, majorene corporis venuſtate, an mentis virtute eſſet; in ea tamen nihil admirabilius, quam quòd virum incredibili amore proſequeretur.

Val. Max. Demoſthenes, cujus commemorato nomine, maximæ eloquentiæ conſummatio audientis animo oboritur.

Cic. pro Cœlio. Quæcunpue in Equite Rom. dignitas eſſe poſſit, quæ certe poſſit eſſe maxima, ea ſemper in M. Cæl. habita eſt ſumma, hodieque habetur.

Quorum ipſa nomina ſunt inſtar æterni triumphi.

Nec vox hominem ſonat, O Dea certe!

Qui ſimulac pedem limine extulerat, omneis prope cives virtute, gloria, dignitate ſuperabat.

Per totum vitæ ſpatium optimus eſt habitus, ſed melior tamen fuit quam habitus eſt.

Ita ut quantum operibus tuis diuturnitas detrahet, tantum afferat laudibus.

Cic. pro Roſc. Com. Qui, medius fidius (audacter dico) plus fidei quam artis, plus veritatis quam diſciplinæ poſſidet in ſe; quem Pop. Rom. meliorem virum quam hiſtrionem

nem

nem esse arbitratur: qui ita dignissimus est scena propter artificium, ut dignissimus sit curia propter abstinentiam.

Magis mea adolescentia indiget illorum bona existimatione, quam illorum severissima senectus desiderat meam laudem. Ibid.

At in quem virum? qui tanta virtute & integritate fuit, ut etiam illis temporibus optimis, cum hominem invenire nequam neminem posses, solus tamen frugi nominaretur, &c. Gracchus, cogis me, inquit, dicere inimicum meum frugi. Cic. pro Fronteio.

O perpulchram formam! Angeli videtur, non hominis, & tamen sacerdotis est, non Angeli; seu potius & Sacerdotis, & Angeli. Turn. 8. or.

Laudes illius numerandi potius quam poliendi (illud enim possunt aggredi, hoc assequi nullus.) Idem or. 11.

Non ferret tamen artis præscriptio, minutiora illa recensere, cum laudum maximarum torrens quidam me transversim abripiat. Ibid.

Non cecidit nobis pupula hominis insignis ostro, &c. sed non invenio vocem qua meam notionem exprimam. Princeps fortasse hominum, Grammaticè satis; Gemma Sacerdotum, Rhetoricè; Aristoteles quadratus, Philosophicè; cecidit miraculum hominis. Or. 14.

Ut putem me nativæ principis germanæq; virtuti lituram inspersurum aut labem, si ei ex gente laudem viliter emendicavero. Ibid.

Quanquam male pono momentum in una ejus voce, qui tota vita ita dixit, ita fecit, ut & vita verbo, & verbum vitæ, & utrumque fidei fecerit fidem.

Laudare hic memoriam, ille doctrinam, cuncti religionem. Macrob. 1. Sat. 24. c.

Vir meo judicio magnus, etiamsi maximis comparetur. Sen. 7. benef. 3.

Quem mihi videtur rerum natura nostris tulisse temporibus, ut ostenderet nec illum à nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi posse. Sen. 7. ben. 8

Qua puella nihil unquam festivius, amabilius, nec modo longiore vitâ sed prope immortalitate dignius vidi. Plin. 16. Epist. 5. l.

Quis ita affectet singula, ut tu imples omnia? Quid enim aliud es quam ex omni bonarum artium ingenio collecta perfectio. Sidon.

Facilitate sæpius quam industria commendatur. Quint. 10. l. 1. c.

Magna Isæum fama præcesserat, major inventus est, &c. Plin. 3. ep. 2. l.

Quare cum vir bonus ab omnibus censeatur, Sidon. 4 ep. 4. l.

non eſt homo pejor, ſi non eſt optimus.

Sidon. 17. epiſt.14. Conſummatiſſimum virum, cunctarumq; virtutum conſcientia, & fama, juxta beatum.

Put. diatr.7 Cujus ut facta, exempla; ſic verba, dogmata ſunt: in hiſtoriam utraque referenda ut æterna ſint.

Plaut.Capt. Quantum eſt hominum optumorum optume.

Val.Max. 2. l.4.2. Delapſa cœlo ſydera hominibus ſi ſe offerant, venerationis amplius non recipient.

Put.4.diatr. Priſci candoris & humanitatis exemplum, gentis urbiſque ſuæ gemma reſplendens.

Plin.26. ep. l.6. Quo melior fingi ne voto quidem poterat.

Pl.ep.9. l.2. Quo nihil verius, nihil ſimplicius, nihil candidius, nihil fidelius novi.

Sidon. 13. ep.8.l. De laudibus tuis cum canat multa, plus reticet.

Campr.rat. Dictorum ſanctitatem factorum conſtantia commendabat. Unum hoc difficile judicium, utra in eo virtus major, morum an ſcientiæ.

Idem. Cui vivo & mortuo innocentiæ fama conſtitit.

Solin.c.8. Multa præterea pollentiſſimis ingeniis ediſſerta, quæ præterire, quam inferius exequi, tutius duximus.

Ov. 7. Met. de Theſeo. *Si titulos annoſque tuos numerare velimus*
Facta prement annos----

Put.1.l.1.ep Tu unus inſtar omnium es, qui tot unus virtutibus abundas, ut unus omnium laudes exhaurias.

Aqul.3Flor. Quibuſnam verbis tibi, Æmyliane Strabo, vir omnium qui unquam Numantiæ fuerunt, aut ſunt, aut etiam erunt, inter optimos clariſſime, & inter clariſſimos optime, inter utroſque doctiſſime.

Apu.4.Flor. Viri inter ſe mutuo, & vobis & utilitatibus publicis merito amiciſſimi, doctrina & eloquentia & benevolentia paribus: incertum modeſtiane quietiores, an induſtria promptiores ac honoribus clariores. Quibus cum ſit ſumma concordia, tamen hæc ſola æmulatio, & in hoc unum certamen eſt, uter eorum magis Carthaginem diligat, atque ſummis medullitus viribus contendunt ambo: vincitur neuter.

Paneg. ad Max. & Conſtant. Nec tamen miranda iſta in te eſt, Maximiane, animi magnitudo, in quem dii immortales tanta congeſſerunt, & naturæ bona & ornamenta fortunæ, ut quamvis maxima largiaris, ita penes te ſint omnia, quaſi eas ſolus obtineas.

Sen. de Cic. præf.ad 1.cl. controv. Illud ingenium quod ſolum Pop. Rom. par imperio ſuo habuit.

Ibid. Nemo plus ingenio ſuo imperavit, nemo plus indulſit.

Put.7. diat. Euphanti ſodales ſunt elegantiæ & deliciæ meræ; quibus an quid ſuavius amœniuſq; Natura produxerit,

rit, jure dubites: habet uterque quicquid mereri invidiam possit, imo vincere.

De quo narrantur plurima bona: atque ea quidem à plurimis bonis. Sid.ep.8.l.7 Cic.ep.121.5

Magna hæc laus est, laude non corrumpi; malle animi illum fructum conscientiæ horreo conditum, quam rumoris aura ventilatum, sparsumque. Sen.ep.105. Put.ded.ad. 1diatr.

Virtute tua, & doctrina excitor: quam utramq; ita conjungis,&exeris in patriæ& commune bonum, ut boni quique te ament, admirentur omnes. Id.4.ep.l.1.

Singularem in tanta dignitate modestiam,in consiliis ineundis prudentiam, in capiendis religionem, in exequendis vigilantiam, in congressibus publicis animi presentiam, in privatis lenitatem,in sermonibus eruditionem, in verbis leporem,in moribus suavitatem, &c. Morin.

Cujus actiones omnes, maximas, minimas, Gratia virtutesq; deperibant adeo, ut earum gloriam utræque ambiguo certamine vendicare sibi viderentur. Idem

Ille meus,ille tuus,ille omnium,occidit. Amor & delicium, hactenus meum,tuum, omnium,nunc meorum. Put.13.ep. l.3.

Ut si quis magnitudinem imperii cum annis conferat, ætatem ultra putet. Flor.prol.

Quibus contigit diem illum triplici gaudio lætum celebrare, qui principem abstulit pessimum, dedit optimum, meliorem optimo genuit. Plin. ad Trajan.

Huic ego nihil per me accessurum putavi:& tamen deesse nolui, sciens judicio erga illum tuo nihil adjici posse, si scriberem; decessurum aliquid tamen meo officio, si tacerem. Symmach. 20.ep.1.l.

Sed utcunq; virtutis tuæ opera curiosæ posteritatis oculis artificium manus reddat,cum tu vel Alpium dorsa superantem, vel, &c. Hæc pictorum atque fictorum assequatur imitatio: Clementia imp. quo cœlo,quo pigmento, quo ære, amore ducetur? Qua tu ipsius victoriæ victor ita omnem cum armis iram deposuisti,ut ceciderit nemo post bellum. Pacat. paneg. ad Theodos.

Vituperandi.

Foeminæ plusquam virili audacia inverecundæ, viri plusquam muliebri mollitie ac turpitudine effœminati. Cic.2.in Verr. 3.

Homo factus ad istius libidines.

At homo interior,ignavior,magis vir inter mulieres nequam,impura inter viros muliercula proferri non potest. Ver.

Cic. pro Quinctio. C. Cassius (nunquam sine præfatione publici parricidii nominandus,) &c.

Cum ei natura nihil melius quam vocem dedisset, pater nihil præter libertatem reliquisset: vocem in quæstum contulit; libertate usus est, quò impunius dicax esset.

Cic. pro Rosc. Comedo. Oro atque obsecro vos qui utrumq; nostis, vitam inter se utriusque conferte; qui non nostis, faciem utriusque considerate. Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa olere malitiam & clamitare calliditatem videntur? Nonne ab imis unguibus usque ad verticem summum, si quam conjecturam affert hominibus tacita corporum figura, ex fraude, fallaciis, mendaciis constare totus videtur? Qui idcirco capite & superciliis semper est rasis, ne ullum pilum viri boni habere dicatur, &c.

I. Pic. Mirand. Sordidos, rudes, incultos; quos nec vixisse viventes, nedum extincti vivant; &, si nunc vivant, vivere in pœnam & contumeliam.

Tertul. Apol. 4.4.c. De vestris semper æstuat carcer; de vestris semper metalla suspirant; de vestris semper bestiæ saginantur; de vestris semper munerarii noxiorum greges pascunt.

Asseverandi & Obtestandi.

Cic 4. Verr. NOn mehercule criminis augendi causa dicam, Judices; sed quem accepi ipse oculis animoque sensum, hunc vere apud vos, & ut potero planissime exponam.

Turn. 11. Or. At ne putetis hæc non tam dici à me syncere ad veritatis involutam notionem explicandam, quam oratorie ad laudes ejus exaggerandas.

Nolite, quæso, Judices, brevitate orationis meæ potius, quam rerum ipsarum magnitudine, crimina ponderare. Sed sistitis fortasse hic cogitationem vestram: cogitate adhuc, quod vultis maximum, vincam profecto cogitationem vestram. En——

Corrigendi.

Liv. 3. dec. 8 l. EAm opinionem si ratio labefactârit, si veritas extorserit: ne difficiles vos præbeatis.

Invitus ea tanquam vulnera attingo; sed nisi tacta, tractataque, sanari non possunt.

Plin. 5. ep. 7. In summa (cur enim non aperiam tibi vel judicium meum, vel errorem?)

Tilen. Plusquam Chironium ulcus non contentus scalpro

meo aperuisse, sed medicari etiam pro virili aggressus sum.

Epanorthosis.

Defendere (si hoc est defendere, & non &c.)

Hanc excogitavit rationem (si hæc ratio potius quam amentia nominanda est.)

Aufert: imprudens huc incidi Jud. emit, non abstulit, nollem dixisse.

Sic vixit ut muliebria quotidiè convivia essent, vir accumberet nemo præter ipsum & prætextatum filium; tametsi recte sine exceptione dixerim, Virum, cum isti essent, neminem fuisse. Cic. Verr.

Non hospitii jus; sed quid ego hospitii jura in hac tam immani bellua commemoro.

Quascunq; Martyres subierunt pœnas (subierunt maximi maximas.) Turn. or.

Humilitas tam fuit depressa in terram, seu potius tam fuit erecta in cœlum, ut primas præripuerit omnibus, secundas vix reliquerit ulli, Ibid.

Hortandi, Suadendi, & Consulendi.

PRudenter & te dignum feceris, si à scopo virtutis non declines.

Facilius est currentem (ut aiunt) incitare, quam languentem commovere.

Macte virtute, hac pietate in patrem patriamque T. Manli esto. Macti virtute milites Rom. estote. Liv. 2.

Καὶ σὺ ἄλκιμος ἔσσ', ἵνα τίς σε καὶ ὀψιγόνων εὖ εἴπῃ. Pallas ad Telemachum. Hom. Odyss. 8.

Non sibi cohortandum Sulpitium & Cottam, sed magis utrumque collaudandum videri, quod, &c. Quamobrem pergite ut facitis, adolescentes: atq; in id studium, in quo estis, incumbite, ut & vobis honori, & amicis utilitati, & reip. emolumento esse possitis. Cic. 1. de Or.

Vos vero è juventute ista ad summa venietis, si à stirpe & indole non deflectatis, si rectam hanc semitam, quam calcare cœpistis, insistere pergatis, semitam, inquam, literarum ad serena sapientiæ templa stratam. Put. 5. diatr

Sed & reficit audientem certo singularum partium fine, non aliter quam facientibus iter multum detrahunt fatigationis notata inscriptis lapidibus spatia. Nam & exhaustis laboribus, nosse mensuram, voluptati est; & hortatur ad reliqua fortius exequenda, scire quantum supersit. Quintil. l. 4. c. 5.

Quid

Cic. ad Attic. 3. l. Quid te aut horter, quod facis; aut agam gratias, quod non expectas?

Qui monet ut facias id quod facis, ille monendo
Laudat & hortatu comprobat acta suo.

Me ad melioris sortis aleam movent & hortantur.

Plin. paneg. ad Trajanum. Facias ista semper, nec unquam in hoc opere aut animus tuus aut fortuna lassetur.

Ibid. Faciebas ergo, cum diceres optimos: nec ipsorum modo vita à te, sed judicium Senatus comprobatur.

Plin. 17. ep. 5. l. Multum ac diu exosculatus adolescentem, qui est acerrimus stimulus monendi, laudibus incitavi, pergeret qua cœpisset: lumenque quod sibi majores sui prætulissent, posteris præferret.

Tertul. de cultu fœm. c. 12. Meditemur duriora, & non sentiemus: relinquamus lætiora, & non desiderabimus: stemus expediti ad omnem vim, nihil habentes quod relinquere timeamus, retinacula sunt ista spei nostræ.

Camp. rat. 10. Aurum, gloriam, delicias, Veneres, contemnite. Quid enim aliud ista sunt quam terrarum illia, canorus aer, popina vermium, bella sterquilinia, &c.

Plin. 23. ep. 6. l. Neque enim cuiquam tam clarum statim ingenium est ut possit emergere, nisi illi materia, occasio, fautor etiam commendatorque contingat.

Idem 4. epist. 8. l. Proinde immitte rudentes, pande vela, ac si quando alias, toto vehere ingenio. Cur enim non ego quoque poeticè cum poeta?

Idem 24. epist. l. 8. Accedit, quod tibi certamen est tecum----

Idem 9. l. 3. ep. Hæc ego tecum, quæ quotidie mecum; ut desinam mecum, si dissenties tu: quanquam non dissenties, ut qui semper clarum aliquid & immortale meditaris.

Sidon. l. 5. epist. 1. Nam satis eminet meritis ingenii proprii, qui fuerit fautor alieni.

Sid. 20. ep. l. 5. Gratulor tibi, quod istis moribus vivis ut necesse habeas electionem tui timere, laudo efficaciam.

Putean. ad Senat. Mediolan. Vos modo marcescere ætatis vestræ florem, ne sinatis; sed magno animo gradimini, ne citra annos ingenium consistat. Cogitate quam spem alatis, & quo viatico vobis utendum. Ad Theol. Jurispr. Medic. transitis? literarum hæc studiæ vos dirigent. Ad Remp. & latum clavum? ducent. Ad militiam & arma? hinc præcepta, hinc exempla suppetent. Sed quid ego ista copiosius? Bonas literas amare & tractare æque necessum est, ac non necessum laudare apud amantes.

Nigr. or. 1. Contendite honorario certamine cum ipsa Natura; ut

ut quantum illa contulit artificium ad orationis munia, tantum vos item adhibeatis artem ad absolutionem operis.

Ita disciplinæ belli assuescas domi, ut aliquando ex aula pergas ad castra; ex umbra in solem; è palestra in aciem; atque è ludicris pugnis in vera prœlia descendas: & lusoriis ornamentis in arma decertatoria commutatis, vel æques majores, vel etiam superes. Ibid.

Laudo vestrum animum, conatus probo, commendo sedulitatem: vobis in tam fructuoso labore studii perseverantiam exopto, mihi jucundissimam, gratissimam parentibus, vobis ipsis utilissimam; quam si retinueritis---- Nigr. Or. 7.

Exclamandi, Querendi, Detestandi.

O Fallacem hominum spem, fragilemque fortunam, & inanes nostras contentiones! quæ in medio spatio sæpe franguntur & corruunt, & ante in ipso cursu obruuntur, quam portum conspicere potuerunt. Tul. de Or. 3.

O clementiam Pop. Rom. seu potius patientiam miram ac singularem! 6. Ver.

O scelus! O portentum in ultimas terras exportandum! non enim potest ea natura quæ tantum facinus admiserit, hoc uno scelere esse contenta: necesse est semper aliquid ejusmodi emoliatur; necesse est, &c. Act. 2. in Verr.

Quæ vox? quæ latera? quæ vires hujus unius criminis querimoniam possunt sustinere? 5. in Verr.

Me Christe! ---- me Deus!

Omnia, Judices, in hac causa sunt misera & indigna, nihil tamen acerbius & iniquius, quam--- Pro Rosc. Amer.

O divinam authoritatem, quam dum cogito, mente concido! O divinan potestatem, quam dum effero, lingua heræo! Turn. or. 10.

Stupeo P. C. necdum satis aut oculis meis, aut auribus, credo: atque identidem me an audirem an viderim interrogo. Plin. ad Trajanum.

Horror, & stupor, ubi estis? ubi lacrymæ & complorationes? ubi planctus & ejulationes? cui tam è pumice oculi, aut ita ex chalybe præcordia, ut non in lachrymas solutus totus fluat, fleatque?

Nec unquam fando auditum, & omnium, quæ monstra dicuntur, monstrosissimum. Macrob. 5. 17.

Ingens, atrox, horridum facinus! quale nec anti-

quitas vidit, nec credent posteri; omnium denique flagitiorum compendium, in ferrei hujus seculi fæces reservatum.

Monendi.

QUæ mihi commendas, ea tantæ mihi curæ sunt, ut me admoneri nolim, rogari vel sine magno dolore vix possim.

Tul. 6. Verr. Quamobrem te quoque, Hortensi, qui monendi locus est, ex hoc loco moneo, videas etiam atque etiam, & consideres quid agas, quo progrediare, quem hominem & qua ratione defendas, &c.

Videte igitur utrum sit æquius.

Quare si etiam monendi estis à me, quod non estis, Jud. video hoc leviter, pro mea authoritate vobis præcipere posse, ut----

Divinat. in Verr. Video non te sed hunc librum esse responsurum quem monitor tuus hic tenet: qui si recte monere volet, suadebit tibi ut hinc discedas, neque mihi verbum ullum respondeas.

Non enim exprobrandi causa sed commonendi gratia dicam.

Ita irritatis militum animis subdere ignem & materiam seditioni non esse ætatis, non prudentiæ ejus.

Cic. fam. ep. 50. l. 4. Neque monere te audeo præstanti prudentia virum, nec confirmare, &c.

Apul. de Deo Socratis. Enimvero Socrates utpote vir apprime perfectus ex sese, & ad omnia sibi congruentia officia promptus, nullo adhortatore unquam indigebat; at vero prohibitore nonnunquam, &c.

Qui monet, ut facias, quæ jam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

Sidon. ep. 20. l. 5. Redde te tamen expectantium votis, expetentiumque charitatem proba, qui jam probasti pudorem.

Excusandi.

QUod mihi consuevit in cæteris causis esse adjumento, id quidem in hac causa deficit; nam quo minus ingenio possum, subsidium mihi diligentiam comparavi: quæ quantum sit, nisi tempus & spatium datum sit, intelligi non potest; & tot. Exord. pro Quinctio.

Si vires desint, tam æquum est æquos vos adversum me esse, quam ego adversus magnum illum Deum sum, quem scio non uni omnia dedisse.

Ego infirmitatis meæ deterritus conscientia.

Culpam

Culpam deprecari, aut noxæ me eximere non possem, si repulsam à me patereris.

Amœnitates vero & copias, ubertatesque verborum Latina omnis facundia vix quidem indipisci potuerit: mea tenuitas nequaquam. A. G. Phavo.

Quantum oratione mea nunquam æquem, quantum scribendo non consequi possum.

Enimvero mirari satis non queo etiam te hæc desiderare, quæ neque ego teneo, uti ii qui docent, neque sunt ejus generis, ut si optime tenerem digna essent sapientia & auribus vestris. Cic. de Orat.

Qui ad illa arma fato fuimus nescio quo Reip. misero funestoque compulsi, etsi aliqua culpa tenemur humani erroris; à scelere certe liberati sumus. Pro Marcel.

Judicavit à plerisque ignoratione potius, & falso atque inani metu, quam cupiditate aut crudelitate civile bellum esse susceptum.

Non cupiditate, præsertim aut pravitate aliqua lapsis, sed opinione officii, stulta fortasse, certe non improba, & facie quadam Reip. Pro Marcel.

Quo in negotio, tamen illa me res, judices, consolatur, quod hæc quæ videtur esse accusatio mea, non potius accusatio quàm defensio existimanda est, &c. defendo enim multos, &c. Cic. divinat. in Verr.

Verum id mihi non sumo, judices, & hoc non modo in oratione mea non pono, sed ne in opinione quidem cujusquam relinquo meæ, &c. Ibid.

Cum vero, &c. profecto vereri non debeo ne quis hoc quod facio, non existimet, summi officii ratione impulsum coactumque suscepisse.

Abs te peto, Oppianice, ut me invitum de patris tui causa dicere existimes, adductum fide atque officio defensionis. Etenim tibi si in præsentia satisfacere non potuero, tamen multæ mihi ad satisfaciendum reliquo tempore facultates dabuntur. Cluentio nisi nunc satisfecero, postea mihi satisfaciendi potestas non erit. Cic. pro A. Cluent.

Agnosco equidem me lyram Apollinis nunquam tetigisse. Mallem sane confiteri veram ignorantiam, quam profiteri vanam scientiam.

Oratione (quam è temporis vestigio natam & quasi inter prima labra vix dixero me commentatum fuisse) perstrinxi.

Quæ quidem omnia quoniam insuavis materia devenustat, lectio benigna conciliet. Auson. præf. ad 12. Edyl.

Perlege hoc etiamsi operæ est frivolum & nullius precii opusculum; quod nec labor excudit, nec cura limavit, Id. ad 3 Edyl.

limavit, sine ingenii acumine & moræ maturitate.

Id.ad.14 Eid Igitur cui hic ludus non placet, ne legerit; aut quum legerit, obliviscatur; aut non oblitus ignoscat.

Tacit. Annal. 16. Etiamsi bella externa, & obitas pro Rep. mortes tanta casuum similitudine memorarem; neq; ipsum satias cepisset, aliorumq; tædium expectarem, quamvis honestos civium exitus, tristes tamen & continuos aspernantium. At nunc patientia servilis, tantumque sanguinis domi perditum, fatigant animum & tristitia restringunt, &c.

Pacat. Paneg. Theodos. d. Huc accedit auditor Senatus, cui cum difficile sit, pro amore quo in te præditus est, de te satisfieri; tum difficilius pro genita atque hæreditaria orandi facultate, non esse fastidio rudem hunc & incultum Transalpini sermonis horrorem: præsertim cum absurdæ sinistræque jactantiæ possit videri, ostentare facundiam, quam de eorum fonte manantem in nostros usque usus derivatio sera traduxit.

Ibid. Ita dum obsequio interpretor impudentiam, dum in eundem hominem non convenire puto gaudium & silentium, duas res diversissimas junxi, metum & temeritatem.

Apul. apol. 1 De eloquentia vero, si qua mihi fuisset, neq; mirum neque invidiosum deberet videri, si ab ineunte unis studiis literarum ex summis viribus deditus, &c.

Solin. c. 1. Cujus vel industria promptius suffragium, vel benignitas veniam spondebat faciliorem

Pacat. paneg. Theodos. d. Dabitur utcunq; venia piæ temeritati, si usurpasse communia, non occupasse videamur aliena.

Θεόκριτος ἐρωτηθεὶς διὰ τί οὐ συγγράφει, ὅτι, εἶπεν, ὡς μὲν βούλομαι οὐ δύναμαι, ὡς δὲ δύναμαι οὐ βούλομαι, Stobæus. Macrobius transtulit; Quæ præsens locus & tempus exigit, ego non calleo; quæ ego calleo, nec loco præsenti sunt apta, nec tempori.

Deliberandi.

Pro Rosc. Amer. DE quo neque quomodo dicam neq; quomodo taceam reperire possim: si enim taceam, &c.

Turn. or. 8. Quæ omnia ita trivit Oratoris oratio, ut cum tædeat loqui, pudeat tamen tacere, sed cum amor efficit, ut malim loqui cum tædio, quam tacere cum pudore, persequar illam coquorum laudatam consuetudinem, &c.

Pacat. pan. Sed quid faciam? Novam quandam patior ex

copia

copia difficultatem. Quid, inquam, faciam?

Quum igitur impediat turba delectum, atque præstet gesta in summam referri, quam enumerando tenuari; dixisse sufficiat, Unum illum divinitus extitisse in quo virtutes simul omnes vigerent, quæ singulæ in omnibus prædicantur. Ibid.

Quæ vos per hosce annos appetistis atq; voluistis, ea nunc si repudiaritis, abesse non potest, quin aut olim cupide appetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini. A. Gel. ex or. C. Gracc.

Vereor mehercule ne aut gravioribus utar verbis quam natura fert, aut levioribus quam causa postulat.

Utrum impudentius à sociis abstulit? An turpius meretrici dedit? An improbius Pop. Rom. ademit? An audacius tabellas publicas commutavit? Pro Quinct.

Neque enim tantopere mihi considerandum est, quid vir optimus in præsenti velis, quam quid semper sis probaturus. Plin. ep. 7. l. 1.

Quid hoc homine faciatis? Aut ad quam spem tam perfidiosum, tam importunum animal reservetis? Act. 2. in Ver.

Illudendi.

TUm iste vir opt. (vereor ne derideri se putet quod iterum jam dico opt.) Pro Quinct.

Non comparat se tecum gratia P. Quinctius, Nævi: non opibus, non facultate contendit: omnes tuas artes, quibus tu magnus es, tibi concedit, fatetur se non, &c. non habere domum clausam pudori & sanctimoniæ, patentem atque adeo expositam cupiditati & voluptatibus, &c. Cic. Nar. Cic. pro Quinct.

Itane vero? Tu ille es qui censuram hic nobis sine suffragio geris? Tu provides ne quid Resp. capiat detrimenti? Bene est: state firmi cives hoc tibicine & destina? Sed tamen ego magistratus esse putabam, quibus hæc curæ, &c. nisi tu unus plus sapis & vides quam cæteri omnes, *O mi senex, omnes videmur nobis saperdæ, festivi, belli, cum simus copreæ.* Lip. adverb. Dialogist.

Ite igitur, &, si ita vultis, facultates divinas prostituete; cœlo emissum animum humi prostratum adfigite; sensus rationi præponite: pergite esse virtutum proditores, vitiorum jumenta, voluptatum mancipia.

Minandi.

VIdesque, ô Juvenis, hoc dictu quam difficilus esse, vel factu quam dictu promptius. Cæsar. ad Mitel. Trib. impedientem.

Plut. 6. Verrin. Et, si me in hoc reo, quem mihi inimicum Siculi dederunt, satis vehementem, satis perseverantem, satis vigilantem cognorunt; existiment in iis hominibus, quorum ego inimicitias Pop. Rom. salutis causa suscepero, multo graviorem & acriorem futurum.

Chion. in ep. Οἱ Θρᾷκες, πρὶν εἰς ἔφικτον ἐλθεῖν, ἠκόντισαν τρεῖς λόγχας ἕκαστος.

Plaut. Quod si te perpetrâsse comperero, pejus cruce & furca lueres, nec ad commiserationem me flecteres etiamsi fleres sanguinem.

Metuendi & Obstupescendi.

TAmen ita deos mihi velim propitios, ut cum illius diei mihi venit in mentem, quo die citato reo mihi dicendum sit, non solum commoveor animo, sed etiam toto corpore perhorresco.

Qui tandem istius animus est, in recognitione scelerum suorum, cum ego ipse in commemoratione eorum non solum animo commovear, verum etiam corpore perhorrescam? venit enim mihi fani, loci, religionis illius in mentem; versantur ante oculos omnia.

Horret animus tanti vitii imagine.

Turn. 11. An hoc quicquam potuit audire majus? audivit, audivit, quod cum dicere conor, lingua suppressis faucibus fluitans palato inhærescit. Nam ad tantum mysterium enunciandum opus est non Oratoris alicujus voce, contentione, lateribus; sed Cherubinorum ac seraphinorum linguis, ardore, flamma. At quid potest latere tantum? habet hoc quidem quod sum dicturus flagitii speciem, veruntamen si non renuatis audire, audeo quidem dicere, non renuitis: meruit L. audire, &c.

Plin. ep. 22. Si quis forte te, quod abominor, fallat.

Male & bene precandi.

Androm. ad Ulyss. Sen. Troad. 696. vers. SIc te revisat conjugis sanctæ torus, annosq; dum te recipit extendat suos Laërta! sic te juvenis excipiat tuus, & vota vincens vestra felice indole Ætate avum transcendat, ingenio patrem! miserere matris.

Drex in Ætern. 9. Veritas te amet, mi N. & sapientia; tam enim hoc sapienter, quam vere dixisti.

Plaut. Asin. 3. Act. Dii te servâssint semper custos herilis, decus popli, thesaurus

thesaurus copiarum, salus interioris corporis, amorisque imperator.

Tantum tibi boni Dii immortales duint. Plaut. Pseud. 3.

Dent tibi, Cæsar, ætatem Dii, quam mereri, serventque animum quem dederunt. Plin. Paneg. ad Trajan.

Quid isti benignitati precer? nisi ut semper obliges, obligeris, incertumq; facias utrum magis expediat civibus tuis debere tibi an præstitisse. Ibid.

Digna vota quæ semper suscipiantur, semperque solvantur. Ibid.

Pro nobis ipsis quidem hæc erat summa votorum, ut nos sic amarent Dii, quomodo tu. Ibid.

Nos inter secunda omnia & vota certantia, quæ præsenti tibi conferuntur, vehemur alacres. Ibid.

Quo majore fiducia iisdem illis votis, quæ ipse pro se nuncupari jubet, oro & obtestor: si bene Remp. si ex utilitate omnium regit, primum ut illum nepotibus nostris ac pronepotibus serves: deinde ut quandoq; successorem tribuas, quem genuerit, quem formaverit, similemq; fecerit adoptato. Aut si hoc fato negatur, in consilio sis eligenti, monstresq; aliquem quem adoptari in Capitolio deceat. Ibid.

Deum precor, conatum meum felicitet, teque V.C. nobis & Reip. servet. Put. 4. ep. 5. l.

Quod superest, Deum posco, ut te filii consequantur; aut, quod plus decet velle, transcendant. Sidon. ep. 7 l. 8.

Dii ibi omnes omnia optata afferant, &c. vid. form. Grat. agendi. Plaut. Stich. 2.

Propino tibi salutem plenis faucibus.

Ita mihi meam voluntatem, spemque reliquæ vitæ vestra Pop. Rom. existimatio comprobet, &c.

Ita amor hic inter nos perennet, quem coimus auspice & teste immortali tuo parte.

Ita perpetuus inter nos amor sit, mi L. ut cum aculeo discessi à vobis. Lips.

(Ita meus mihi genius faveat)(Dii meliora piis.)

Tu salve, & idem voveo Holmanno. B. & ceteris collegis.

At vos salus servâssit. Plaut. Cistel.

C. Cæsari filiæ suæ filio, cum eum in Armeniam mitteret Augustus precatus est a Diis, gratiam Pompeii, audaciam Alexandri, fortunam suam concedi. Plut. Apoph

Dii illum infelicitent omnes, qui, &c. Plaut. Pæn. 2.

Dii te eradicent.

Solennia vota pro incolumitate tua, qua publica salus continetur, & suscepimus, Domine, pariter & solvi- Plin. ep. 35. l. 10.

solvimus; precati Deos, ut velint ea semper solvi, semper signari.

Put. Vivite & annum hunc,& seculum hoc feliciter incipite atque transigite.

Put.diat.10 Ergo florete, felices viri, Senatorio munere vere digni,florete urbes non muris magis turribusq;quam Rectoribus munitæ;incrementa capite,quæ nulla unquam vis hostilis,nulla militiæ calamitas labefactet.

Eumenes ad milites suos. Justin.l. 14. At vos devota capita respiciant Dii perjuriorum vindices; talesq; vobis exitus dent, quales vos ducibus vestris dedistis. Nempe vos iidem paulo ante & Perdiccæ sanguine estis aspersi, &--- Ultima nunc ego perfidorum victima has vobis diras atque inferias dico; ut inopes extorresque omne ævum in hoc castrensi exilio agatis,devorentque vos arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium, duces absumpsistis.

Consolandi.

Cic. fam.ep. l.5. NAm quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præripere consilio prudentiaq;debemus.Etenim si nulla unquam fuit liberis amissis tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certe nos,quod est dies allatura, id consilio anteferre debemus, neque expectare temporis medicinam,quam repræsentare ratione possimus.

Plin.ep. 16. l.5. Ut enim crudum adhuc vulnus medentium manus reformidat,deinde patitur, atque ultro requirit: sic recens animi dolor consolationes rejicit, ac refugit, mox desiderat & clementer admotis acquiescit.

Cic.fam.ep. l.4. Neque monere te audeo, præstanti prudentia virum, nec confirmare, *&c.*

Ibid. Illud tamen me vel monuisse vel censuisse puta,vel propter benevolentiam tacere non potuisse, ut quod ego facio tu quoque in animum inducas.

Homines sane sumus,& urit illud, Avelli. Soletur te quod non in longum. Lips.Cent.2.Ep.30.tota Ep. 55 64 67.Senec.ep.67 & 99.

Turn.or.15. Non prius conquievit,quam è cœlo spei & consolationis auram aliquam sentisceret.

Plin.ep.1l.2 Quibus ex causis necesse est tanquam immaturam mortem ejus in sinu tuo defleam: si tamen fas est aut flere, aut omnino mortem vocare; qua tanti viri mortalitas magis finita, quam vita est. Vivit enim, vivetque semper, atque etiam latius in memoria hominum & sermone versabitur, postquam ab oculis recessit.

Fuit,

Fuit hoc luctuosum suis, acerbum patriæ, grave bonis omnibus. Sed ii tamen Remp. casus secuti sunt, ut mihi non erepta L. Crasso à Diis immortalibus vita, sed donata mors esse videatur. Non vidit flagrantem bello Italiam, non ardentem invidia Senatum, non luctum filiæ, non exilium generi, non-non non denique in omni genere deformatam eam civitatem, in qua ipse florentissima multum omnibus gloria præstitisset. Ego vero te, Crasse, cum vitæ flore, tum mortis opprtunitate, divino consilio & ortum & extinctum esse arbitror. Nam tibi---- Cic. 3. l. de or.

O noctem mihi omni deinceps die clariorem! O numerandam candido lætitiæ calculo! vos pergite officiosæ lachrymæ, & alio nunc affectu fluite: madere gaudii rivis jam debet facies. Put. Diatr. 9

Vide Sulpitii ep. 5. l. 4. & 5. epist. 12. Lucceii. & 16. epist. Cic. Consol. Sen. ad Polyb. Marciam, Helviam matrem. Plut. ad uxorem, & ad Apollin. Hieron. ep. *&c.* enumeratas à J. G. Vossio, l. 3. institutionum, c. 4.

Judicem Compellandi.

CAusa hæc, te Ephoro, peragatur: parva quidem si mores nostros spectes, magna si antiquos; & sic prudentia, doctrina, authoritate tua digna, atque in parte tua. Put. Diat. 7.

Dies dictus est, & tu judex, vir clarissime, ut inter nos pronuncies. Neq; superstitiose tibi causam meam commendabo, neque neglectim. Tu ingenio rectus, judicio acer, non oculis sed animo ipso Argus, veram & incorruptam sententiam per te laturus. Id. Ibid.

Itaq; si tuo unius judicio justam causam laudasse ac defendisse videar; honesto elogio clarus apud bonos, laudatusq; sum. Claritas enim, ut pulcherrime Seneca, non desiderat multa suffragia; potest & unius boni viri judicio esse contenta. Nam bonos omnes bonus unus judicat. Ibid.

Moderandi & Dijudicandi formulæ.

APud Indos præstabile quoddam genus hominum fuisse memoriæ traditum est, quos Gymnosophistas vocabant. Hi neque periti erant propagandæ vitis, nec in oculandæ arboris, nec proscindendi soli. Non illi norant arvum colere, vel aurum colare, non equum domare, vel taurum subigere; non ovem vel capram tondere, vel pascere. Unum pro his, & illud ommnium summum, norant; Sapientiam colebant, tam magistri senes, Apul. Flor.

ſenes,quam diſcipuli minores. Apud hos,ubi menſa poſita,omnes adoleſcentes ex diverſis locis & officiis ad dapem convenerant, perrogabant magiſtri, quod factum, à lucis ortu ad illud diei, bonum feciſſent. Alius ſe commemoravit aliquid meditatione ſua reperiſſe, vel alterius demonſtratione didiciſſe, alius ſeſe parentibus quidpiam imperantibus obediſſe; alius ſe inter duos arbitrum delectum, ſanata ſimultate,reconciliata gratia, purgatâ ſuſpicione,amicos ex infenſis rediddiſſe. Qui nihil habuit adferre cur pranderet, impranſus ad opus foras extrudebatur. Atque utinam mihi, prandii tantum diſpendio,liceret hinc diſcedere, ac ne forte ſicut Cyrus quondam, qui puer à Magiſtro judex duobus aliis pueris datus, quorum alteri grandiori tunica erat brevis, alteri minori tunica erat longa, pronunciavit utrique magis convenire, ſi veſtes inter ſe mutarent; ſua deinde & ipſe tunica exutus, vere Gymnoſophiſta factus, verberibus excipiebatur, quod contra jus dominii nec ſecundum leges ſententiam tuliſſet: ſic & ego litis hodiernæ conſtitutus arbiter (in qua tu, Longine, majuſculorum patronus, magna voce ſonas, manuque tota, *Ineſt ſua gloria magnis*; Tu, Minuti, breviorum tueris partes, & in pedum digitos erectus exclamas, *Et ineſt ſua gratia parvis*) Theſea expectarem vindicem, ſi utrumque ad Procruſtis lectum dimenſus, alterum detruncandum, extendendum alterum pronunciarem, meritas vel me judice daturus pœnas ſententiæ ex æquo magis, quam ex juſto latæ. Sed aliam lònge controverſiæ hujus dirimendæ rationem mihi ineundam video: quocirca——

Xenoph.Cyri pæd.1.1.

Litem aliquando intenderat ſurdus ſurdo; ſibi trimeſtrem ædium penſionem deberi clamitans. Reus ſe illa nocte foras uſquam prodiiſſe pernegabat, ut qui domi pernox molam verſarit. Judex æque ſurdus, hunc, illum intuitus, Nam quid, inquit, ſuper hac re contenditis? Annon utrique veſtrum mater eſt? Uterque alat, jus & æquum poſtulat. Ergo ſane ſurdus non ſum; & tamen abſurdus eſſem, & dignus qui male audirem, ſi modo ex allegatis veſtris ſententiam ferre vellem, qui non ſurdi ſolum ſed & cæci, Andabatarum more digladiantes, à ratione præcipites toto erratis cœlo. Quo enim tu tantum mihi lævus abis? quid? An in Contemplationis altum? Tu vero quo tam diverſus? an in cæca Practicæ ſaxa? Quin me

Anthol. [illegible]

me ſequimini, ad tutæ pacis & tranquillæ quietis portum ———

Plato quoties à magiſtro ſuo Socrate diſſentire lubuit, excuſare ſe ſolitus, Amicum ſibi eſſe Socratem, magis amicam Veritatem; invidiæ mox ſuæ vindicem habuit & Ariſtotelem diſcipulum, quem etiam ingratitudinis nomine Pullum vocabat equinum, ut qui, lacte ſatur materno, calcibus matrem peteret. Hic itaque ſi quando à magiſtri placitis diſcedere in animo haberet, profiteri ſolebat, Amicum ſibi eſſe Socratem, amicum Platonem, ſed maxime amicam Veritatem. Abſit modo invidia, judicio pronunciatum ſano, exemplo utili. Sic diligendi ſunt amici, ut non diligantur eorum errores. Neque enim placet naſo duci, aut auribus trahi, ut pedibus eam in alterius ſententiam non prius examinatam probe ad veritatis ſtateram. Turpe vero cum ſit, ex omnium rerum dictatore atq; domino intellectu facere mancipium alienæ libidinis: Diſcernamus quas è metallis veſtris erutas attuliſtis maſſas in exploratore aurei veritatis conflatorii igne, idque ſeparatim ———

Ælian. Var. hiſt, l. 4. c. 9.
Ariſt. Eth. Nicom, l. 6. 1
Scalig. exer. 6. ſect. 4.

--- Atque utinam mihi in manum daretur libra illa Critolai, qui cum in alteram lancem animi bona imponeret, in alteram corporis & externa; tantum propendere illam boni lancem putavit, ut terram & maria deprimeret. — Sic. 1. Tuſc. qu.

Καὶ τότε δὴ χρύσεια πατὴρ ἐτίταινε τάλαντα
Ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο.
Τὴν μὲν Ἀχιλλῆος, τὴν δ' Ἕκτορος ἱπποδάμοιο.
Ἕλκε δὲ μέσσα λαβών, ῥέπε Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ.
Ὤχετο δ' εἰς ἀΐδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων.
— Homer Ilias X.

Jupiter ipſe duas æquato examine lances
Suſtinet, & fata imponit diverſa duorum:
Quem damnet labor, & quo vergat pondere lethum.
— Virgil. Æn. 12.

Περὶ μὲν τοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος, ἀμφίδοξός εἰμι καὶ διχογνώμων, καὶ τῇ δὲ κἀκεῖσε κλίνων ὡς ἐπὶ πλάστιγγος πρὸς οὐδέτερον ῥέψαι δύναμαι, πολὺ δ' ὄκνος ἔχει με καὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῆς ἀποτροπῆς. — Plutarch. de educat puer.

Veri-

Veritatem, quæ (ut opinabatur Democritus) in profundo merſa puteo latet, vos binæ quaſi ſitulæ, aut gemini φρεάντλεις certatim vicaria opera eaq; ſtrenua, eruere laboraviſtis. Ad quam quia uterque ſumma fiducia affectare videri vultis, videamus & nos, ne forte, quod fieri ſolet, altercando amittatur veritas, utrum remota erroris nebula, ſublato opinionis velo, ſedato denique affectuum vento, pura illa ſit, ſimplex & ſincera, uti prætenditis. Primum itaque prodeat---

Diog. Laert. l. 1.

Chilo jam ætate provectus, dum modo vitæ anteactæ virtutibus vellet frui, modo vitia recenſere, ut cenſura ſua in ea animadverteret, dixit: Se ſibi per totam vitam non conſcium fuiſſe ingratitudinis; una tamen re ſe modice moveri, quod cum ſemel inter amicos illi judicandum eſſet, neque contra jus agere aliquid aut decernere vellet, perſuaſerit amico judicium à ſe provocaret; ut ſic nimirum utrumque, legem & amicum ſervaret---

Plutarch. Apoph.

Themiſtocles à duobus amicis ſuis cooptatus litis æſtimandæ dijudicandæque arbiter, ingrati muneris invidiam declinare volens, judicium averſatus eſt, inquiens, Nolle ſe ex amico tranſire in judicem, ne ex amico jam utriuſque, cogeretur in alterius tranſire inimicum---

Simonidi petenti à Themiſtocle ut in cauſa quadam iniquè judicaret: Neq; tu, inquit, ſi præter modos caneres, bonus eſſe poeta; neque ego, ſi præter leges quid decernerem, magiſtratus probus----

Xenephon. ἀπομνημονευμάτων.

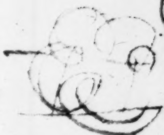
In deſerto hoc bivio cum Hercule anceps animi hæreo. Hinc mollis mihi ſeſe offert via roſis violiſq; conſita: illinc ardua via & acclivis intercluditur dumis ſpiniſque aſpera. Utram tandem inſiſtam à Virtute & Voluptate, luculenta utrinque oratione admonitus, vixdum conſtat. Tu comes blanda hortaris----

Homer. Odyſſ. μ.

Arist. Eth. Nicom. l. 2. c. 8.

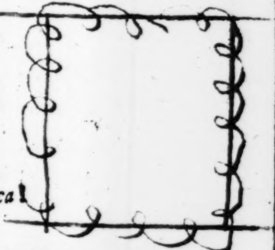
Unde oculis meis repente oborta in tam clara luce caligo? Unde menti ſtupor, cordi genibuſq; tremor? Mihi ipſi qui vobis moderator datus ſum, moderamine opus eſt. Quis me Tiphys, quis Deus geminis hiſce interceptum monſtris expediet? *Hac rabioſa premit canis, hac lutulenta ruit ſus.* Hinc latrat ſæva *Luxus* Scylla, inde vorat vomitq; *Avaritiæ* Charybdis. Quis mihi dabit, inter vaſtum gurgitem atque infamem naufragiis ſcopulum, iter tenere medium? Tu mihi ſola Ratio, Circe, Calypſo, Heleno potior, dictabis

dictabis medium; Νῆα δὲ τῆς καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργειν, per illud potius extremum in quo minus peccatur, à quo plus imminet periculi, ad portum tendere; ἐπειὴ πολὺ φέρτερόν ἐστιν. Ἐξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι ἢ ἅμα πάντας.

In contentione Divitiarum, Nobilitatis, Honoris, Voluptatis, Scientiæ, Virtutis, &c. de summa felicitatis sede, poterit Moderator ab initio usurpare, aut etiam in orationem prosam solvere illud Lucretii.

Suave, mari magno turbantibus æquora ventis, Lib. 2.
E terra magnum alterius spectare laborem:
Non quia vexari quenquam est jucunda voluptas,
Sed quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.
Suave etiam belli certamina magna tueri
Per campos instructa, tua sine parte pericli.
Sed nil dulcius est, bene quam munita tenere
Edita doctrina sapientum templa serena:
Despicere unde queas alios, passimque videre
Errare, atque viam palanteis quærere vitæ:
Certare ingenio, contendere nobilitate:
Noctes atque dies niti præstante labore
Ad summas emergere opes, rerumque potiri.
O miseras hominum mentes! O pectora cæca!
Qualibus in tenebris vitæ, &c.

Optimo sane consilio eductæ utrinq; copiæ, summa arte instructæ acies vestræ concurrerunt fortiter, dimicarunt strenue; obstinatis usque adeo animis obnixæ non cedere *dum gravis aut has, Aut has versa fuga victor dare terga coegit.* Faxo tamen ut *motus hosce animorum atque hæc certamina tanta Pulveris exigui jactu compressa quiescant.* Proinde è ductoribus acie revocatis, deterior qui visus detractis pinnis discet humi serpere; melior *vacua regnabit in aula,* & triumphans *caput inter nubila condet*---- Ex Virg. 4. Georg.

Vipereos agnosco dentes, & lethali prætincta veneno semina. Colchica hæc sementis, ubi è serpentinis dentibus nati terrigenæ, in sua, in parentis viscera infestis animis armatas convertunt manus. Neq; enim nisi literis instructi, & eloquentia delibuti, illarum castra obsidere, hujus arcem oppugnare potuissetis aut atiam ausi fuissetis. Quum tamen destructum itis sic eloquenter, ut vel hoc ipso adstruatis, quo destruere præsumitis. Ita nihil eloquentiam destruere præter Ex. Ovid. 7. Metam.

præter eloquentiam poteſt: ideoque nec ipſa poteſt, quoniam ſcilicet hoc quoque poteſt quod omnino non poteſt. Ne tamen Cadmea forte victoria rem ad internecionem plane ducat; jam tempus adeóque diſcrimen poſtulat, ut ſilicem meum in medios jaculatus hoſtes, depulſum ab eloquentia Martem in ipſos convertam. Inteſtini itaqe ferri licentiam vel ſic dearmatum venio——

Put. diatr. 7 Militiam ſi intuemur; non turba, ſed diſciplina ad victoriam facit; non quam multi, ſed quam boni pugnent; etiam in oratione ſtabit victoria non à numero & multitudine, ſed robore & vi argumentorum.

Huc mentem adhibeatis, juſtáne an injuſta dicam, hoc enim Judicis officium eſt, Rhetoris autem vera loqui.

Medorum judices, ferebant prætextas vittatas loris, & in capite tiaram. Atque hinc tiara cuique, cui appendet ad ſiniſtrum latus opus è margaritis fimbriatum, alteram aurem ejus qui geſtat obtegens. Quibus ſignificabant, aurem quidem retectam accuſatoribus dari, tectam vero accuſatis ſed abſentibus reſervari.

Philippus inter duos malos judex conſtitutus, alteri ut è Macedonia abiret, alteri ut eum perſequeretur, imperavit.

Mercurio deferenti pomum Eridos, Joviſque mandatum, reſpondet Paris.

Videte autem quale à me judicium expectet vel etiam exigat, qui de me prius tam inique judicavit, hominum deorumque moderator ſummus. Qua enim fiducia mortalis ego, utique opilio & è plebe bubſequa, cujus neque fori neque ſubſellii res eſt, quæ in certamen venit; decernam hanc litem anxiam & ancipitem de immortalium dearum forma? quarum etiam præſentiam tremulo horrore expaveſco, nondum ſatis aut mitiſſimo ipſarum aſpectu, aut molliſſimo vocalis dei affamine confirmatus. Quantò melius ipſe ſibimet ſumpſiſſet hunc judicii calculum, formarum ſpectator elegans, cupitor ardens, potitor notus? Sed video quid velit; declinare ſcilicet, & à ſe amovere vult tantæ dijudicationis invidiam, & in me tandem derivare. Jam olim docuerunt me rex ille aſininis donatus auribus, & vates oculis mulctatus, quam periculoſæ machinæ ſubeat aleam, quicunq; veſtris dirimendis controverſiis arbiter adſcitus fuerit. Quod ego vos, ſereniſſimæ dominæ, oratas exoratas velim, quoniam Jovis ſummi nullatenus per hunc Argicidam

gicidam diffugere authoritatem licet, ut sententia (quod factu necesse est) secundum unam pronunciata, reliquæ duæ spe sua frustratæ, me conjugis patrisque vestri fortitione judicem electum, rejectione vestra non improbatum, nec offensa excipiatis, nec odio aut vindicta prosecutum eatis. Agite igitur pulcherrima numina, vestras perorate causas, vestras prædicate dotes, namque hinc etiam venustatis commendatio, formæ conciliatio; dum ego interea temporis, me recolligo, totusque divino huic spectaculo addictus, exactiori lustratione fingulas & fingulares formas rimer, pensioreque examine de iis judicem.

Papæ! quale spectaculum, quanta pulchritudo, quæ undique voluptas? hic certè est, ubi Argus fieri velim, quo tot simul oculis tanta devorem gaudia. Quam venerabile & regium fulget præstringitque tum oculorum tum animi aciem Saturno digna proles, Jove matrona, oculis veneranda, ulnis candida? quam insuper imperiis pollens, quam muneribus potens, diademate caput cincta, sceptro innixa, divûm incedit Regina, & vera incessu patet Dea? par rotandis cœlis, regendis terris, calcandis inferis: quo æquior (ita mihi faveat Saturnius) factus sum Ixioni tam divinam formam ambienti, rotamque cui affixus sequiturque fugitque vel uno illius amplexu, utcunque per submissam nubem imaginario, redimere præoptem. Illa verò, quam ex facie agnoscas, consilii æque ac fortitudinis dominam, ex galeæ cono, oleagina redimito corona, lauro tamen præcincta; scias belli pacisq; mediam: namque & ægidem quatit, & hastam vibrat, patris æmulata fulmen armipotens virago, belli spolia, pacisque firmamenta præ se ferens: medio tamen inter gratiam & terrorem tenore, nullis non obsequiis votisque expetenda, nisi in perpetem & pertinacem juràsset virginitatem. Sed & hæc, dii boni! quam egregio decore conspicua? neque ex parte speciosa, sed tota amabilis, amicabilis, admirabilis, divumque hominumque voluptas alma Venus, intecto corpore perfectam formositatem professa, colore in speciem diviso testata ortum; candida, quod cœlo demeat: cærula quod mari remeat. Erubescunt punicantes in genis rosæ, horrent sororiantes sub pectus mamillæ, liventes passim per cutim transslucent venulæ, per diffusas undique ambrosias comas renident humeri eburnei; quam denique vel sic, neque gemmato cesto cinctam, neque

Orationes trium Dearum excipit hæc Paridis sententia. Quam si placere sensero, & illas & alias hujusce generis dabit iterata editio.

neque Gratiis gratissimis comitatam, neque suis cupidinibus circumfusam, commendat dulcis risus, non dedecet ipse nævus, & supra omnia apud me valet ipsius oratio; qua se mihi daturam nuptui pollicetur quandam forma præcipuam, suique similem, candidam utpote è Jove cygno satam, teneram ut quæ in ovo nutrita fuerit. Valeat itaque imperandi libido, facessat bellicæ gloriæ sitis; habendam in hoc certamine rationem pulchritudinis, monent & Jovis jussa, & Mercurii mandata, & ipsius aurei pomi inscriptio, *Pulchra capiat.* Hoc igitur cape tuo jure, O Venus,

Nam tua forma deam, me judice, vincit utramque.

Et alias discernendi litium formulas, litem secundum alteram partem dandi, vel ampliandi, licebit affingere ex judicio Dolabellæ, & rejectione mulieris Smyrneæ ad Areopagitas. A. Gel. 12. l. 6. c. ex Val. Max. 8. 1. vid. & judicium Galatium Val. Max. 2. l. 8. c. Licinii Fimbriæ. l. 7. c. 2. Jul. Cæs. Sen. de benef. 5. l. 24. c. Philippi & mulieris Val. Max. 6. l. 2. c. Cambysis. l. 6. 3. c. Claudii de muliere non agnoscente filium, Suet. Claud. 15. c. Alexander alteram occludebat aurem, reo sc. reservatam. *Qui statuit aliquid parte inaudita altera, Æquum licet statuerit, haud æquus fuerit.* De judicis officio in litibus. A. Gell. 14. l. 2. cap. & 4. cap. & Cic. pro. A. Cluentio. Judicium Pop. Rom. parum honestum inter Ardeates & Aricinos. Liv. 1. 3. & Val. Max. 7. lib. 3. c. Ampliationis, N. L. *non liquet.* Asconius, Cicero, Liv. *&c*, Ptolomæi, Ælian. Var. hist. lib. 14. cap. 43. Philippi dormitantis Plut. Apophth.

Thomas: Dance Book 1674

---

now booke is this if you... ...know ...

[illegible] ay. and
[illegible]